

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

3-4/2016

FINNFORUM XI

1. FINNFORUM 2016
2. USKONTO & TERRORISMI
3. ESTONIANS IN FINLAND

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

43. vuosikerta / 43th year
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkojulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

**Toimitussihteeri / Editorial
Assistant**
Kirsi Sainio

Toimittaja / Editor
Elli Heikkilä

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 €/vuosi/år/year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet
ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

6

11

14

17

22

27

31

34

38

42

46

49

53

58

60

66

TUOMAS MARTIKAINEN

Kohti Suomi 100 -juhluvuotta!

ANNE HEIMO ET AL

Matti Kurikka

HANNALEENA HIETA

”Odottakaahan kun tulette sinne niin teitä
viedään kuin viinapannua”

MIKA ROINILA

Finnish-themed Tattoos in North America

MALTE GASCHÉ

State regulation of the Roma in Finland

ALANA KOSKLIN

Ethnic Identity in Finnish- Australian
Literature

LEENA MALKKI

Uskonnon ja terrorismin historiasta

ANTTI PARONEN

Ideologia ja jihadistinen radikalismi

TEEMU TAMMIKKO

Tuhon kautta uuteen maailmaan

HANNU JUUSOLA

Islamin ja islamistisen
terrorismin suhteesta

LEENA MALKKI

Mistä ääri-islamistisen
terrorismiin radikalisoituminen johtuu?

LENNART KOPM ET AL.

Estonians in Finland – a two bladed sword

HIMMELROOS & LEINO

Attitudes toward immigration and the
neighborhoodeffect

SANNA SAKSELA-BERGHOLM

Pohjanmaalta kajahtaa

TELLERVO LAHTI

Suomen Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

SEMINAARIT & KONFERENSSIT

KIRJAESITTELYT

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh./tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
www.siirtolaisuusinstituutti.fi
www.migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

Johtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Kohti Suomi 100 -juhlavuotta!

Asiasanat: muuttoliikkeet, Suomi 100, Siirtolaisuusinstituutti.

Ensi vuosi on Suomen juhlavuosi. Sata vuotta sitten maassa elettiin epävarmoja ja ristiriitaisia aikoja. Kansa oli jakautunut ja tulisi hetken päästä jakautumaan entistä syvemmin. Eurooppa oli sodan kourissa ja sadat tuhannet seurasivat kaukomailta synnyinmaansa tilannetta. Ulkomailta tullut tuki oli erittäin tärkeää uuden, itsenäisen Suomen rakentamisessa.

Suomen sata vuotinen taival on ollut monipolvinen ja niin se varmasti myös jatkossa menee. Taloudellisesti vaikeista ajoista huolimatta Suomi on maailman parhaimmistoa kaikilla mittareilla mitattuna. Ongelmia on, jopa uutta väestön keskinäistä polarisaatiota, mutta laajemmassa perspektiivissä huolet ovat pieniä ja ratkaistavissa.

2000-luvun keskeisiin kysymyksiin kuuluvat ilmaston- ja ympäristönmuutos, edelleen jatkuva väestökasvu ja avoin kysymys maapallomme kantokyvystä. Tilanne on erilainen eri puolilla maailmaa ja ongelmat vaihtelevat laajalti. Voimme kuitenkin olettaa 2000-luvun olevan suurien väestöliikkeiden vuosisadan.

Suomen Kulttuurirahasto myönsi joulun kynnyksellä Siirtolaisuusinstituutille Argumenta-rahoituksen, jonka avulla järjestämme Muuttoliikkeiden vuosisata -työpajojen sarjan. Työpajoissa pohditaan laajalti nykymaailman tilannetta muuttoliikkeiden näkökulmasta. Näin haluamme kantaa kortemme pohdintaan maailman monimutkaisista ongelmista ja niiden mahdollisista ratkaisuista.

Argumenta-hanke tulee teemoittamaan Siirtolaisuus-Migration-lehteä vuosina 2017–2018. Itsenäisyyden juhlavuonna käsittelemme ympäristönmuutosta, väestönkasvua, kehitty-

vien maiden tilannetta ja diaspora-yhteisöjä. Vuoden 2018 teemat koskevat muuttoliikkeiden politisoitumista, taloudellista kehitystä, maahanmuuttajasukupolvia ja etnistä diversiteettiä.

Varsinainen juhlavuoden ykköstapahtumamme pidetään kesäkuussa yhteistyössä Åbo Akademin Donner-instituutin kanssa ja se käsittelee Euroopan ja Suomen väestöllistä monimuotoistumista. Tieteellisessä konferenssissa alan asiantuntijat katsovat nykyistä ja tulevaa väestökehitystä monista näkökulmista.

Ensi vuonna tulemme näkemään suuren määrän tapahtumia, julkaisuja ja muita juhlia, joilla Suomi sataa vuotta juhlistetaan. Olemme mukana useammassa hankkeessa ja vuoden jälkeen liennemme kaikki pökeryksissä kaikesta juhlahumusta. Tervetuloa vierailemaan instituutissa, jos satut kulkemaan Turussa päin!

Instituutin kuulumisia

Siirtolaisuusinstituutissa toteutettiin kesän aikana organisaatiomuutos, jossa toiminta jaettiin tutkimus- ja tietopalveluun sekä tukitoimintoihin. Näin pyrimme profiloimaan instituuttia aikaisempaa selvemmin tutkimuslaitoksen suuntaan, sillä juuri tutkimuksen puolella on tällä hetkellä paljon mahdollisuuksia. Instituutin muut toiminnot jatkuvat pääsääntöisesti ennallaan.

Suurin muutos koskee Pohjanmaan aluekeskusta, jossa vuonna 1994 aloittanut Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus lakkautetaan erillisenä yksikkönä. Aluekeskuksen toiminta siirtyy osaksi Seinäjoen yliopis-

tokeskusta Siirtolaisuusinstituutin nimen alla. Muutoksen taustalla on jo pidempään vello-
neet muutokset suomalaisessa korkeakoulu- ja
tutkimuslaitospolitiikassa, jossa on haettu etuja
toimintojen keskittämisestä.

Muuton yhteydessä Seinäjoella sijainnut
arkisto ja osa kirjastosta siirretään Turun toimi-
pisteen yhteyteen. Tämä mahdollistaa arkisto-
aineistojen ammattimaisen hoitamisen, sillä
ainoastaan Turusta löytyy alan ammattikou-
lutuksen saanut henkilö, arkistonhoitaja Jarno
Heinilä. Uskomme Seinäjoen yliopistokeskuk-
sen olevan hyvä koti instituutin toiminnalle ja
luovan uusia yhteyksiä muiden yliopistokes-
kuksen tutkijoiden kanssa.

Vuonna 2016 olemme olleet mukana mo-
nien tapahtumien järjestämisessä, joista voi
erikseen mainita syyskuisen FinnForum-kon-
ferenssin ja kaksi Karjalan evakoihin liittynyt-
tä seminaaria. Suomalaisen muuttoliikkeiden
tutkimus ja niiden dokumentointi on Siirtolai-
suusinstituutin erityisessä suojeluksessa, sillä
nämä aihepiirit ovat muutoin heikosti edustet-
tuina suomalaisissa tutkimuslaitoksissa. Mai-
nituista tapahtumista on myös tulossa julkai-
suja ensi vuoden aikana.

Toivotamme kaikille oikein hyvää Suomen
juhluvuotta 2017!

Finland 100 years!

One hundred years ago Finland was still part of
the Russian Empire. Soon things were to change.
The country gained independence in 1917
amidst the great European turmoil. The coun-
try entered a difficult period of internal struggle,
violence and political uncertainty, leaving many
wounds that would take decades to heal.

From today's perspective, the country de-
velopment, especially during the past fifty
years has been a great success. Finland is in
by all possible standards one of the best places
to live on this planet. There are many reasons
to be proud of the country's success. Even the
economic and other difficulties of today are
small, if looked from the outside.

The Migration Institute of Finland reor-
ganized its activities during the past year. It
was mostly minor changes of internal organ-
ization, but changes in the Regional Centre
of Ostrobothnia were larger. The Center was
closed as a separate entity of the Institute and

it was moved to the close by situated Univer-
sity Consortium of Seinäjoki under the name
of Institute.

With the change we aim to create closer
contacts with other organisations working in
the area, including the Universities of Helsin-
ki, Tampere and Vaasa that are located in the
same building. The local archive will also be
moved to Turku, as there we can take care of
the collection professionally under the watch-
ful eyes of the Archivist Jarno Heinilä.

Altogether 2016 has been a busy year, in-
cluding many events, publications and a lot
of networking in the field of migration studies
both in Finland and internationally. The FinnFo-
rum Conference was one of the highlights and
it brought many researchers around the world
to talk about current research on Finns abroad.

We wish you a great year to celebrate Fin-
land and please come by if you happen to find
yourself in Finland!

FinnForum XI: Transnational Finnish Mobilities

28th September – 1st October 2016, Turku, Finland

The eleventh FinnForum conference was held in Turku earlier this fall with the theme “Transnational Finnish Mobilities”. The conference brought together approximately one hundred experts from the Nordic countries, Germany, the United Kingdom, the Netherlands, and North America, and it was organized jointly by the Migration Institute of Finland, the John Morton Center for North American Studies and the Department of European and World History at the University of Turku, and the Åbo Akademi University.

The first FinnForum conference was held in Duluth, Minnesota, in the United States in 1974 and the second at the University of Toronto in Canada in 1979. While the first conferences focused on the experiences of Finns in North America, the more recent ones have widened the scope to include varied thematic perspectives and migration contexts.

The conference held in Turku brought to the fore the concept of transnationalism, which has been prominent in research on international migration since the 1990s. The invited keynote speakers were Professor Thomas DuBois (University of Wisconsin-Madison), Professor Timothy Heleniak (Nordregio, Stockholm), Director General Jussi Nuorteva (National Archive of Finland), and Professor Marlou Schrover (University of Leiden, the Netherlands). The themes covered at the conference sessions included, for example, identity building, death and mourning, artistic endeavors, and political activism in transnational contexts. An interesting example of the latter is provided by Matti Kurikka, whose fascinatingly transnational life was examined in multiple papers at the conference. A few of these articles are included in this issue of *Siirtolaisuus – Migration*. The issue also contains four other papers that offer glimpses of the themes discussed during the conference.

Yhdestoista FinnForum-konferenssi järjestettiin syys-lokakuun vaihteessa Turussa teemalla “Transnational Finnish Mobilities”. Järjestäjinä toimivat Siirtolaisuusinstituutin lisäksi Turun yliopiston Pohjois-Amerikan tutkimuksen John Morton -keskus ja yleisen historian oppiaine sekä Åbo Akademi. Tässä *Siirtolaisuus – Migration*-lehden numerossa julkaistaan joukko konferenssissa esiteltyjä tutkimuksia.

Anne Heimo
Mikko Pollari
Anna Rajavuori
Kirsti Salmi-Niklander
Mikko-Olavi Seppälä
Sami Suodenjoki

Matti Kurikka – a prophet in his own country and abroad

Keywords: Matti Kurikka, Drama, Socialism, Immigration, Agitation, Russification policies, Utopian communities.

Matti Kurikka (1863-1915) is a multi-dimensional and controversial character in Finnish history. He was a playwright, a journalist, a socialist, a Utopian and a Theosophist, as well as a speaker for free love and women's rights. Those involved in the research project *Fragmented visions. Performance, authority and interaction in early 20th-century Finnish oral-literary traditions* (funded by the Academy of Finland 2014-2017, www.fragvis.net) singled out Matti Kurikka because his life concretizes both ideological tensions and performative practices in late-19th and early-20th-century Finland. Members of the project team presented their research at the FinnForum XI conference in Turku, focusing on the ethnic and transnational aspects of Matti Kurikka's career. Mikko-Olavi Seppälä concentrated on Matti Kurikka as a playwright; Sami Suodenjoki charted his political shipwreck in 1899; Anne Heimo described his time in Queensland; Mikko Pollari covered his unsuccessful return to Finland in 1905–1909 and his multi-phased transnational career; Anna Rajavuori discussed "kurikkalaisuus" as a label for dubious policies and ideals in the Finnish labor movement; and Kirsti Salmi-Niklander focused on Kurikka's last years and how he is remembered in the US.

Playwright Matti Kurikka

Matti Kurikka's debut play *Viimeinen ponnistus* ("The Last Struggle", 1884) remained his most

popular and only successful dramatic work. This folk play depicts the coexistence of the Finnish and Russian peoples of Ingria under the common oppressor, and was frequently performed in Finland before the country gained its independence in 1917–1918.

Kurikka's later plays concern the conflict between high ideals and the social world that victimized women in particular. Influenced by Scandinavian radical writers Henrik Ibsen and August Strindberg, he adopted the realist literary program and started to portray the social problems associated with city life. Having attacked the hypocritical sexual morals in *Aili* (1887), he introduced proletarian protagonists in his next play *Äärimmäisessä talossa* ("In the Outermost House", 1889). At the same time, he had difficulties finding theatres in which to perform his new work.

Adopting symbolist aesthetics and Tolstoyan pacifism, Kurikka expressed anticlerical, Christian socialist sentiments in his biblical drama *The Tower of Babel* (Baabelin torni, 1897), which flopped at the Finnish Theatre.

Kurikka also directed plays for some workers' theatre clubs in the late 1890s. He gave his last play *Kulttuuri-kukka* ("The Flowering of Culture", 1899) to the theatre of the Helsinki Workers' Association, which honored him as a founding father. Featuring an idealistic factory manager, the tragedy built on suspense between the owners and the workers, but failed in performance.

Although Kurikka only managed to write one successful play, he succeeded in his role as a martyr to the workers' movement. In stressing the class-based nature of art and art institutions he paved the way for workers' theatres, which became very popular and influential in early-20th-century Finland.

The first political shipwreck

The spring of 1899 has been pinpointed in Finnish historiography as a crucial period in Finland's national history on account of the Imperial Manifesto that launched a series of integration measures. In the wake of this manifesto, Matti Kurikka also took his place in the canon of Finnish historical celebrities by causing a scandal that shook the national public sphere.

The source of the scandal was Kurikka's editorial in the workers' newspaper *Työmies* ("The Working Man") on 3 March 1899. In it he criticized a mass petition, later known as the Great Address, which was concurrently being organized by Finnish nationalists to oppose the Imperial Manifesto.

Although Kurikka was hardly a proponent of imperial integration policies, he argued that the working class had no reason to support the petition because its upper-class collectors had so far shunned all democratic reforms in Finland. Because members of the Finnish ruling class had not even bothered to involve workers' representatives in the planning of the petition, Kurikka outspokenly encouraged workers not to sign it.

Kurikka's editorial turned him into a scoundrel in the eyes of Finnish nationalists. The nationalist newspapers rushed to condemn Kurikka and *Työmies* for viewing the petition through class-biased lenses when the common struggle against Russification should have overridden any class interests. Many writings labeled Kurikka an unpatriotic henchman of the oppressive Russian government, who failed to understand Finnish identity and legal

Matti Kurikan lähtö.

Ilolaulu Matti Kurikan lähtiäisiksi.

Oi on Kurikka koria,
Työväen johtaja soria,
Kommunismiin kuljettaja,
Yhteiskunnan hävittäjä!
On hällä ryhtiä rutosti,
Julkeutta julman lailla,
Tuoda tuumansa esille,
Miettehensä maailmalle,
Mustan valkeaksi vääntäin

Oman mielensä mukaan kääntäin,
Lakimme ei hänelle kelpaa,
Eikä kansan hoitajamme. —
Olo outo, valta vieras,
Aate arveluttavainen
Kurikan on kummallisen . . .
Nyt hän lähti rannoiltamme
Vesiltämme väistelihe,
Jää hyvästi, elä palaja,
Pysy poissa ilman ikäsi!

Kurikka's political shipwreck was depicted in the comic magazine *Matti Meikäläinen* (4.8.1899) with images and poetic verses referring to Kalevala and Finnish mythology. Kurikka is leading the boat of "Kaleva's Descendants" (*Kalevan kansa*) to an unknown destination. Source: National Library's Digital Collections. (<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1002313?page=2>).

order due to his Ingrian ethnicity. Some papers even implied that the government had paid him off to undermine the national struggle. These implications were further boosted by the fact that some conservative Russian newspapers praised Kurikka as a hero who was protecting the Finnish proletariat from nationalist incitement. Patriotic students threw him out of a premiere at the Finnish Theatre on 15 March 1899. However, he declared that it was, in fact, the working-class audience that had been cast out of the national theatre.

The turmoil around Kurikka had long-standing significance for the Finnish labor movement. On the one hand, the attacks of the bourgeois press radicalized the movement, as many of the leaders viewed them as blows to the whole organized labor force and therefore aligned themselves with Kurikka. On the other hand, his actions caused long-lasting

ruptures within the movement. Numerous labor organizations in other cities and rural areas disliked the excessive militancy of Kurikka and the labor association in Helsinki, which led to disagreements over ideology and tactics in the constitutive meeting of the Finnish Labor Party in the summer of 1899. These disagreements continued long thereafter and contributed to Kurikka's highly disputable reputation.

On the whole, Kurikka's scandalous editorial raised crucial questions about how the labor movement should react to the Russification policies and to collaboration with the bourgeoisie in the national struggle. These questions remained acute for years to come. As far as Kurikka was concerned, it constituted a political shipwreck that pushed him to leave the politically oppressive atmosphere in Finland and seek new opportunities abroad.

Endeavors under the Southern Cross

At the turn of the 20th century Queensland was still a self-governing colony of Great Britain in desperate need of labor, and the government campaigned actively to attract new migrants, especially from the Nordic countries. When Matti Kurikka resigned from his post as chief editor of *Työmies* in April 1899 he became aware of the opportunities Queensland offered and began to plan the founding of a Finnish colony for "Kalevan kansa" (People of Kaleva). Throughout the spring and summer he promoted his idea of living in a society in which all were equal and all activities were shared.

Kurikka arrived in Brisbane on October 2, 1899. Some 200 Finns migrated to Queensland in the following months, about 80 of them being followers of Kurikka. In Brisbane he soon came to realize that things were not as he had expected. In particular, there were few or no job opportunities for non-English speakers like the Finns. To his dismay he also found out that workers in Queensland were not organized. In late December he and fifty or so of his followers travelled to Northern Queensland to work on the construction of the railway line from Mareeba to Chillagoe. However the work was so hard and the living conditions so bad in the middle of the bush that after six months of continuous misery the community decided to split up. Kurikka and most of his followers were townfolk who were not accustomed to hard labor. He was also accused of poor leadership and of being a ladies' man.

Kurikka continued his journey, arriving in Canada in August 1900 having been invited by Finns from Vancouver. However, before leaving Queensland he wrote a bitter letter to the press about his experiences there. He expressed his deep disappointment in Queens-

land's workers, whom he regarded as drunks, uncivilized and hostile towards foreigners.

Some of Kurikka's followers left for Canada with him, whereas others moved to Image Flats situated about 100 kilometers north of Brisbane in the region now known as the Sunshine Coast. Several Finnish families had settled in the area a few years earlier to farm sugar cane. Kurikka's supporters founded the "Asiainedustusseura Erakko" ("The Hermit Society for the Promotion of Affairs") in 1902 to advance the welfare of the small community. The society also published a handwritten newspaper *Orpo* ("Orphan").

Kurikka did not forget his compatriots in Australia and wrote them letters, of which some were published in *Orpo*. When the society split up in 1904 some of his followers decided to join him in Canada.

From Prophet to Pariah

Matti Kurikka's career as a working-class activist spanned three continents: Europe, Australia and North America. His main areas of activity were Finland, where he spread his ideas in the last years of the 19th century and then again from 1905 to 1909, and North America, where he resided first in 1900–1905, and then again from 1909 until his death in 1915. His career followed a similar path in both places: he was first hailed as a true champion of the worker's cause, but his status changed when the Finnish and Finnish-American labor movements began to associate themselves with the principles of international socialism.

The first signs of Kurikka's decline in Canada became evident in 1904 when the journal *Aika* ("Time"), which was published in the Utopian Sointula community ("Place of Harmony") led by Kurikka was discontinued, and a few months later Kurikka himself was banished from the community. Undaunted, he established a new colony, Sammon Takoijat ("Forgers of the Sampo"), which he soon left to embark on a lecture tour with the aim of rescuing Finnish-American workers from the so-called "bread-and-butter socialists". He faced fierce opposition, and in the fall of 1905 he crossed the Atlantic back to Finland.

Matti Kurikka returned to Finland just before the General Strike of 1905. Ideological differences in terms of views and goals had arisen between him and the Social Democratic Party of Finland during his absence. In fact, relations were already so strained when he attended the 1906 Party Conference in Oulu that the Party had no practical alternative than to expel him. Kurikka left the scene before the vote, which ended his career in the Finnish labor movement.

However, the adjectival form of his name, 'kurikkalaisuus', was still used within the labor movement to describe dubious ideas or policies of party operators, such as nonalignment with the goals of the class struggle, ideological inconsistency, or unreliability in terms of party practices. Kurikka's followers could be legitimately excluded from the party's activities after the party meeting in Oulu. They were seen as a similarly disruptive force and a threat to the united labor movement on the local level as Kurikka had been on the national level. Wilho Itkonen, for example, who had been working as a traveling agitator in Central Finland and was known as a follower of Kurikka and a Theosophist, was dismissed. The district organization of the Social Democratic Party also forbade the local associations from giving Itkonen an agitation mandate because he was strongly associated with Kurikka.

After a brief moment of glory during the General Strike of 1905, the downward spiral of Kurikka's political career continued. The leadership of the labor movement dismissed his views, which led him to establish his own newspaper, *Elämä* ("Life"), and eventually his own party, Sosialistinen reformipuolue ("The Socialist Reform Party"). Kurikka led his party to the first parliamentary elections of 1907, but suffered a crushing defeat. Nevertheless, he continued his attempts to achieve a prominent position in Finnish politics until the summer of 1909, when he returned to North America to work as the editor of *New Yorkin Uutiset* ("The Finnish New York News").

Kurikka found out the hard way in both Finland and North America that a movement striving towards unified ideology and organization had no room for individual ideological interpretations such as his theosophical socialism. In both cases he was demoted from prophet to pariah, from an acknowledged leader to a dissenting figure representing an aberrant version of socialism.

Contradictory stories on Matti Kurikka's last years and his death

Matti Kurikka spent his last active years in New York, finally retiring to his farm in North Stonington, Connecticut. As a speaker and the editor of *New Yorkin Uutiset* he had a strong influence in the Finnish immigrant community. His second wife Hanna followed him with their two young daughters. The infant Maire died soon after their arrival, and the marriage ended in separation and acrimony concerning the custody of their surviving daughter Auli.

Matti Kurikka's grave in Greenwood Cemetery, Brooklyn. He is buried in the same grave with two other members of the secret order "Kalevan Ritarit" (Knights of Kaleva). The figure on the top of the grave is the symbol of Kalevan Ritarit. Photo: Kirsti Salmi-Niklander.

Kurikka's death has been the subject of contradictory stories. According to one account he died on his farm while cutting a tree or clearing the brush. However, another story that has lived on reflects the eyewitness account of Suoma Tuuppo, Kurikka's colleague at *New Yorkin Uutiset*, claiming that Matti Kurikka was found dead on a bench in a park in New York after a party among the Finnish community. Two death dates are mentioned: October 1 and 4, 1915.

Digital sources and local-history research conducted by Burton Jernstrom and Art Jura have provided new information on Matti Kurikka's last years and his death, however. *Norwich Bulletin*, a local Connecticut newspaper, published a small item of news on 1 January 1916 that listed all sudden deaths in the region during the past few months, based on the coroner's reports. Among the deceased was Matthias Kurikka, who was reported to have died in North Stonington of a cerebral hemorrhage on 1 October. Burton Jernstrom obtained Kurikka's death certificate, which states that his body was found by his neighbor William Rinne.

Apparently, Matti Kurikka had plans to establish a new Utopian community in Connecticut. He had purchased 80 acres of land in Voluntown, Connecticut a few months prior to his death. He also tried to persuade Finns in New York and from Finland to join this new community. Encouraged by Kurikka, many Finnish families moved from New York to rural Connecticut to raise poultry and to live a peaceful country life. Activists of the Finnish American Heritage Society, based at Canterbury Finnish Hall, are currently maintaining the local Finnish heritage and taking care of the archives of

the Imatra Society in New York. Kurikka's farm in North Stonington is part of the local cultural heritage, even though most of the original buildings have now been replaced. The image of Matti Kurikka driving along country roads in his car, with the wind blowing in his longish hair, is still alive in local oral history. Kurikka's life could be depicted as a series of failures and shipwrecks, but he never gave up his dreams.

References

Archival materials:

- Conference records of the Social Democratic Party of Finland 1906. The Labour Archives, Helsinki.
- Conference records of the Social Democratic Organization of the electoral district in Central Finland 1908. Provincial Archives of Central Finland.
- Interview with Burton Jernstrom at Canterbury Finnish Hall, 6.5.2016, Kirsti Salmi-Niklander.
- Kurikka, Matti (1897): Baabelin torni. Coll. 403:43. The Archive of the Finnish Drama Writers. The National Library of Finland. (Unprinted)
- Kurikka, Matti (1899): Kulttuuri-kukka. Coll. 24. Helsingin Työväenyhdistyksen Juhlatoimikunnan arkisto. The Labour Archives, Helsinki. (Unprinted)
- Orpo 1902–1904. Archives of the Migration Institute of Finland, Turku.

Bibliography

- Aspelin-Haapkylä, Eliel (1909): Suomalaisen Teatterin historia. III osa: Nousuaika, 1879–93. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Jernstrom, Burton (1998/2002): In search of Matti Kurikka. – *Raivaaja* 24.6.1998, 8.5.2002, 15.5.2002, 29.5.2002.
- Jura, Art (2002): *Fenni – Finns among Us*. Picton Press, Rockport, Maine.
- Jura, Art (2005): *Fenni -2. More Finns among Us. A History of the Finns in America*. Picton Press, Rockport, Maine.
- Kalemaa, Kalevi (1978): Matti Kurikka. *Legenda* jo eläessään. WSOY, Porvoo – Helsinki – Juva.
- Koivukangas, Olavi (1986): *Sea, Gold and Sugarcane. Attraction versus Distance. Finns in Australia 1851–1947*. Institute of Migration, Turku.
- Kujala, Antti (1995): *Venäjän hallitus ja Suomen työväenliike 1899–1905*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.
- Kurikka, Matti (1884): Viimeinen ponnistus. Gummerus, Jyväskylä.
- Kurikka, Matti (1887): *Aili*. Näytelmä viidessä näytöksessä, kuudessa kuvaelmassa. Wickström, Helsinki.

- Kurikka, Matti (1889): *Äärimmäisessä talossa*. Näytelmä viidessä näytöksessä. Viipuri. (<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/580591/articles/1882101>)
- Kurikka, Matti (1900): Farewell to the Brothers in Queensland. – *The Worker* 28.7.1900. (<http://trove.nla.gov.au/newspaper/article/70830449>)
- Metcalf, William (Bill) (1995): *From Utopian Dreaming to Communal Reality: Cooperative Lifestyles in Australia*. University of New South Wales Press, Sydney.
- Niitemaa, Vilho (1971): *Australiansuomalainen Erakko-seura vv. 1902–1904*. Turun Historiallisen Yhdistyksen Julkaisuja XXV. Turun yliopisto, Turku.
- North Stonington Historical Society Newsletter, January 1999.
- Our Stories, Our Places. Finnish Cultural Heritage in Connecticut. (2014) The Finnish American Heritage Society of Connecticut.
- Peltoniemi, Teuvo (1985): *Kohti parempaa maailmaa. Suomalaisen iihannesiirtokunnat 1700-luvulta nykypäivään*. Otava, Helsinki.
- Pollari, Mikko (2009): *Vihan ja sovun sosialistit*. In: Anttila, Anu-Hanna, Kauranen, Ralf, Löytty, Olli, Pollari, Mikko, Rantanen Pekka & Ruuska, Petri: *Kuriton kansa. Poliittinen mielikuvitus vuoden 1905 suurlakon ajan Suomessa*. Vastapaino, Tampere, 81–109.
- Seppälä, Mikko-Olavi (2010): *Suomalaisen työväenteatterin varhaisvaiheet*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Sorretun Voima* 1907–1908.
- Soikkanen, Hannu (1961): *Sosialismin tulo Suomeen*. WSOY, Porvoo.
- 17 Sudden Deaths in North Stonington. *Norwich Bulletin* 1.1.1916.

Writers

- Anne Heimo, University Researcher, Department for Philosophy, History, Culture and Art Studies, University of Helsinki.
- Mikko Pollari, PhD Candidate, School of Social Sciences and Humanities, University of Tampere.
- Anna Rajavuori, PhD Candidate, Department of Political and Economic Studies, University of Helsinki.
- Kirsti Salmi-Niklander, Academy Research Fellow, Department for Philosophy, History, Culture and Art Studies, University of Helsinki.
- Mikko-Olavi Seppälä, University Researcher, Department for Philosophy, History, Culture and Art Studies, University of Helsinki.
- Sami Suodenjoki, Post-doc Researcher, Department for Philosophy, History, Culture and Art Studies, University of Helsinki.

Hanneleena Hieta

Yliopistonlehtori, FT
Turun yliopisto

”Odottakaahan kun tulette sinne niin teitä viedään kuin viinapannua”

Lausuntataiteilija Kastehelmi Karjalaisen Pohjois-Amerikan kiertue 1964

Asiasanat: akkulturaatio, amerikansuomalaiset, assimilaatio, Kanada, siirtolaisyhteisöt, siirtolaisuus, taiteilijat, Yhdysvallat.

Lausuntataiteilija Kastehelmi Karjalainen (1911–1973) kiersi lausumassa tyttärensä Tertun kanssa Yhdysvaltojen itärannikon, Floridan, suurten järvien ja Kanadan suomalaisyhteisöissä keväältä keväeseen 1964. Tämä artikkeli pohjautuu Karjalaisen kotiarkistoon ja tekemääni tätini Tertun haastatteluun vuodelta 2013. Kastehelmi Karjalaisen representaatio oli kahdensuuntaista. Yhtäältä hän oli suomalaisen kulttuurin sanansaattaja siirtolaisten keskuudessa, mutta toisaalta hänen suomalaisille lehdille matkaltaan kirjoittamat pakinansa olivat amerikkalaisuuden representaatiota suomalaiselle lukijakunnalle. Koska Kastehelmi Karjalainen oli eräänlainen suomen kielen ja kirjallisuuden asiantuntija, hänellä oli varmat mielipiteet suomen kielen asemasta Pohjois-Amerikassa. Myöhempi tutkimus on voinut osoittaa, ettei suomalainen identiteetti ole kadonnut kielen kadottua, mutta tältä asia ei siis vielä vuonna 1964 lausuntataiteilija Karjalaisen silmin näyttänyt. Kastehelmi Karjalainen ja hänen tyttärensä saivat pitkäaikaisia ystäviä kiertueeltaan. Sekä kirjeitä, kuvia että lahjoja lähetettiin puolin ja toisin monia vuosia.

Lausuntataiteilija Kastehelmi Karjalainen (1911–1973) kiersi lausumassa tyttärensä Tertun kanssa Yhdysvaltojen itärannikon, Floridan, suurten järvien ja Kanadan suomalaisyhteisöissä keväältä keväeseen 1964. Tämä artikkeli pohjautuu Karjalaisen kotiarkistoon ja

tekemääni tätini Tertun haastatteluun vuodelta 2013.

Kastehelmi Karjalainen oli suosittu ja jo pitkän uran tehnyt lausuntataiteilija. Hän oli erityisen tunnettu kalevalaisen lausuntaperinteen kantajana, mutta myös lasten suosima satujen kertoja ja tuttu radioääni. Lisäksi hän kirjoitteli pakinoita useisiin lehtiin. Pari vuotta Amerikan-matkansa jälkeen hän julkaisi myös kaksi suurta suosiota saanutta romaania, jotka heijastelivat karjalaisen siirtoväen tuntemuksia.

Vuonna 1963 Helsingin Kalevalaisten Nais-ten taidekerho päätti lähettää Karjalaisen laajalle Amerikan-kiertueelle. Ajatuksen isänä voidaan pitää duluthlaista konsuli Alex Kyyhkystä, joka oli Rovaniemen keskikesän juhlilla lausuntaa kuultuaan esittänyt Karjalaiselle kutsun tulla lausumaan myös amerikansuomalaisille. Kirjeenvaihdosta voidaan päätellä, että tämä itsekin jossain määrin yllättyi, kun kutsu otettiin vakavissaan. Ennen Suomesta lähtöä vain vierailun pääkohdat oli lyöty lukkoon. Pikkuasiat, kuten varsinaiset esiintymispaikat, ajateltiin sovittavaksi kevään kuluessa. Majoitus järjestettiin eri paikkakuntien suomalaisten kotona. Kiertueen pääpromootorina toimi Eino J. Railimo New Yorkissa. Hän oli kotoisin Viipurista ja aktiivinen Amerikan karjalaispiireissä. Työkseen hän johti Swedish American Linesin Suomen-toimintoja. Kastehelmi Karjalainen ja Terttu lensivät Reykjavikin kautta New Yorkiin

helmikuussa ja palasivat touko-kuun lopulla laivalla Atlantin yli kotiin.

Kaksisuuntainen representaatio

On vain harvoja lausuntailtoja, joiden sisällöstä on säilynyt kirjallisia todisteita. Tertun muistelemien mukaan sisältö oli usein tilaisuuden järjestäjien toivomuksesta kalevalaista kansanrunoutta, mutta toisinaan myös uudempaa lyriikkaa ja proosaa. Hänen mukaansa yleisö koostui useimmiten jo eläkeikään ehtineistä kuulijoista, koska toisen ja kolmannen polven suomalaiset eivät juurikaan ymmärtäneet suomea. Suomalaisen siirtolaisten assimilaatiohalukkuus ja vauhti oli suurta. Eräässä kuulijan kirjeessä kirjoitetaan näin:

”Mutta kuten ymmärrätte on täällä paljon sellaisia, jotka eivät koskaan ole kuulleet Kalevalasta sen enempää kuin Kan-
telettarestakaan. Niitä, jotka ovat tulleet tänne 60–70 vuotta sitten. Lähteneet Suomesta tuskin kiertokoulua käyneinä. Lapsilleen heillä ei ole ollut muuta kerrottavaa kuin nälästä ja puutteesta. Nämä monet Ylä-Michiganissa syntyneet ja kasvaneet eivät ole muuta Suomesta tienneet. Nyt vasta kun monet ja yhä useammat siellä käyvät – kertovat aivan toista.”

Kirjoittaja jatkoi toivomuksella, että yhä useammat kävisivät Suomessa ja muuttaisivat käsitystään siitä.

Kastehelmi Karjalaisen representaatio oli kahdensuuntaista. Yhtäältä hän oli suomalaisen kulttuurin sanansaattaja siirtolaisten keskuudessa, mutta toisaalta hänen suomalaisille lehdille matkaltaan kirjoittamat pakinansa olivat amerikkalaisuuden representaatiota suomalaiselle lukijakunnalle. Hän kirjoitti turkulaislehdelle *Uusi Aura*, joka valitettavasti matkan aikana meni konkurssiin, ja matkan jälkeen vielä *Karjala*-sanomalehdelle. Lisäksi hän kirjoitti yksittäisiä pakinoita muihinkin julkaisuihin. Monilta osin kirjoitukset sisälsivät sitä, mitä suomalaiset osasivatkin odottaa: amerikkalaiset olivat ystävällisiä, vauraita, kaikki oli suurta ja teknisesti edistynyttä. Karjalainen vitsaili jopa astianpesukoneen kustannuksella, että se varmaan myös paistaisi perheen lihapullat. Raportointi ei sujunut aivan ilman kommenteja. Myös 1960-luvulla uutiset kulkivat molempiin suuntiin. Niinpä eräs amerikkalainen lukija oli saanut käsiinsä Suo-

Lausuntakiertueen mainontaa paikallisissa sanomalehdissä.

messa julkaistun kirjoituksen, jossa eräitä pitoja oli luonnehdittu syömingeiksi. Siitä lukija oli tuottunut kovasti. Karjalaisen arkistosta löytyy useita eri amerikansuomalaisten lehtien päätoimittajille kirjoitettuja kirjeiden toisteita, jossa lausuntataiteilija pahoittelee sanavalintaansa ja korjaa, että tarkoitus oli kehua juhlien laatua, ei haukkua niitä.

Suomen kielen kohtalo suomalaisyhteisöissä

Koska Kastehelmi Karjalainen oli eräänlainen suomen kielen ja kirjallisuuden asiantuntija, hänellä oli varmat mielipiteet suomen kielen asemasta Pohjois-Amerikassa. Hänen muistikirjansa täyttyivät hänen muistiinmerkitsemistään amerikansuomalaisista lausahduksista. Karjalainen koki, että monet suomalaisyhteisöt, varsinkin suurten järvien alueella, ovat kuolemassa. Tähän eivät johtaneet pelkästään taloudelliset syyt, kuten kuparin hinnan romahtaminen, vaan hän näki kielen katoamisen olevan myös yhteisön sulautumisen merkki. Hän näki asioiden olevan toisin Kanadan puolella:

”Suomenkieli soi puhtaana. Niin kuin kaikkialla Kanadassa. ... [Olimme] viikkokaupalla puhuneet väelle, joka tuskin ymmärsi. Väelle, joka vuosikymmenien aikana oli tullut ”lyhkäseksi suomessa”, niin kuin he herttaisesti puolustautuivat.”

Esimerkkinä kielen katoamisesta hän kirjoitti esiintymisestään Marquetten yliopistossa Michiganissa. Hän arveli väkeä olleen lähes tuhat ja tuskin kenenkään heitä ymmärtäneen. Tämä saattaa kyllä ollut taiteilijan liioittelua, koska kirjeenvaihdosta käy ilmi, että ainakin Fitchburg State Collegessa vastaavan tilaisuuden järjestäjät olivat Karjalaisen kanssa neuvoteltuaan nimenomaan markkinoineet tilaisuutta vain suomentaitoisille, ei siis ”kielislille”. Toisaalta Karjalaisen käsikirjoituksista selviää, että kielellinen assimilaatio nähtiin noina aikoina välttämättömänä ja eräässä mielessä edistymisen takeena. Hän raportoi siitä, miten hyvin lukuisat suomalaiset työläisvanhemmat olivat saaneet jälkipolvensa korkeakoulutetuksi. Erityismaininnan käsikirjoituksessa sai Reino Takala, vuoden opettaja vuodelta 1959, lähes englannintaidottomien suomalaissiirtolaisten poika, joka poikkeuksellisesti halusi opettaa omille lapsilleen myös suomea. Yksi Karjalaisen kiintoisimmista kertomuksista liittyy ensimmäisen polven kieleen. Hän kertoi suomalaisten vanhusten yksityisestä lepokodista Covingtonissa, Michiganissa näin:

”Muhkea televisio seisoi seurusteluhallin nurkassa, silmä mustana. Sitä ei katsottu. He eivät ymmärtäneet kieltä, jota se puhui. Elämänsä kaiken tässä maassa asuneet, mutta omatekoisella ”finliskalla” asiansa hoitaneet, eivät pystyneet ”tappamaan aikaansa” television avulla.”

Karjalainen näki, miten ensimmäisen sukupolven suomalaissiirtolaiset eivät olleet koskaan oppineet valtavirran kieltä. Nämä tuolloin kahdeksan- ja jopa yhdeksänkymppiset asukkaat olivat tulleet Suomesta viimeistään 1910–1920-lukujen taitteessa.

Monenkirjava suomalaisyhteisö

Kastehelmi Karjalainen näyttää intuitiivisesti osuneen siihen, että kanadansuomalaisten yhteisöt ja Yhdysvaltojen suomalaisyhteisöt kulkivat laadullisesti erilaista akkulturaatiopolkua. Tähän on saattanut johtaa suomalaisen massamuuton loppuminen Yhdysvaltoihin 1920-luvun siirtolaisuuslakien myötä, mikä väijäämättä vaikutti suomalaisyhteisöjen rakenteeseen (Leinonen 2011). Myöhempi tutkimus (Österlund-Pötzsch 2003) on voinut osoittaa, ettei suomalainen identiteetti ole kadonnut kielen kadottua, mutta tältä asia ei siis vielä vuonna 1964 lausuntataiteilija Karjalaisen silmin näyttänyt.

Karjalaisen käsikirjoituksista käy ilmi, miten jännittävinä hän koki tapaamiensa ihmisten kohtalot, varsinkin kieltä pahemmin osamattomien työläisvanhusten, jotka asuttivat mökkejään suurten järvien seuduilla, eivätkä

voineet palata Suomeen vaikka olisivat halunneetkin. Sen sijaan menestyneitä, eläkepäiviään Floridan auringossa täysin rinnoin vietäneitä suomalaisia hän piti elämäntavaltaan ehkäpä hieman höpsähtäneinä. Käsikirjoituksista myös näkyy, että Karjalainen oli eräässä mielessä sokea omalle yhteiskuntaluokalleen. Paitsi kulttuuriansioistaan Suomen Leijonan Ritarikunnan ansiomerkin saanutta Helmi Osterbergiä, hän ei oikeastaan osannut kommentoida kielitaitoista, lukenuutta ja aktiivista kaupunkilaista suomalaissiirtolaista – siis niitä henkilöitä, jotka toimivat hänen kiertueensa järjestäjinä. Tietenkin tähän on myös vaikuttanut se, että taiteilija joutui kirjoittaessaan miettimään, mikä todella kiinnostaisi suomalaista sanomalehdenlukijaa. Eräässä konseptissaan hän oli laajemmin päivitellyt sitä, miten vaikeaa oli järjestää lausuntailtoja, kun suomalaissiirtolaiset olivat vieneet yhteiskunnalliset jakolinjansa mukanaan, ja oli oletettavissa, että vasemmiston haalissa järjestettyyn tilaisuuteen ei toinen puoli osallistuisi ja päinvastoin. Tämän käsikirjoituksen *Karjala*-sanomalehti oli kuitenkin hylännyt – aihe ei siis toimituksen mielestä sopinut 1960-luvun suomalaiselle lukijakunnalle.

Kastehelmi Karjalainen ja hänen tyttärensä saivat pitkäaikaisia ystäviä kiertueeltaan. Sekä kirjeitä, kuvia että lahjoja lähetettiin puolin ja toisin monia vuosia. Jotkut uudet ystävät myös vierailivat taiteilijan kotona seuraavina kesinä. Arvatenkin kyseessä olivat juuri nämä matkustamaan pystyvät, ylemmän sosiaaliluokan siirtolaiset, jotka sanomalehtiraportoinnissa kuitenkin olivat jääneet vähemmälle. Näin ollen sekä muutamien amerikkansuomalaisten että Kastehelmi Karjalaisen ja Tertun kokemusmaailmat muuttuivat ylijaraisemmiksi lausuntakiertueen ansiosta.

Lähteet

Kastehelmi Karjalaisen arkisto
Hanneleena Hieta: Terttu Karjalaisen haastattelu
12.12.2013.

Kirjallisuus

Leinonen, Johanna (2011): *A Yankee boy promised me everything except the moon: changing marriage pattern of Finnish migrants in the U.S. in the twentieth century*, Heikkilä, E. and Koikkalainen, S. (Eds.), *Finns Abroad: New Forms of Mobility and Migration*. Turku: Institute of Migration, 82–102.
Österlund-Pötzsch, Susanne (2003): *American Plus. Etnisk identitet hos finlandssvenska ättlingar i Nordamerika*. Helsinki. Svenska Litteratursällskapet i Finland.

Mika Roinila

IB Programme Coordinator, Ph.D.
South Bend Community School Corporation

Finnish-themed Tattoos in North America

Keywords: Finnish-themed tattoos, Facebook, *sisu*, ethnic identity, ethnic festivals.

Readers may be interested in the findings of a project that was undertaken in early 2016 that examined the apparent popularity of Finnish-themed tattoos among the Finnish ethnic group in North America. With four of my own children who obtained Finnish-themed tattoos as a sibling bonding event in Christmas 2013, and a 2015 encounter with a Finnish-Canadian customs officer at the Winnipeg International Airport who also had a tattoo on her wrist, I started a project that appeared to be of interest to many people.

A few responses were received in early 2016 from newspapers such as *The Finnish American Reporter* and *Kanadan Sanomat* that had published my request for feedback on the topic, but the majority of responses came from making my work known through the social media involving Facebook. In order to collect information through Facebook, a short 10-question survey was posted on SurveyMonkey and request for photos were sent to 32 Finnish-related Facebook groups during the study period of Jan.9-Feb.13, 2016. Within two days, I had obtained 19 (54%) responses and within four days, a total of 28 (80%) responses had been received. In addition to responses, nearly 100 individuals expressed that they "liked" the post shared on Facebook.

Respondents were located across the United States and Canada, with four states domi-

nating. California was home to 7 respondents, followed by Michigan (5), Ohio (3), Illinois (3), Indiana (2), and Wisconsin (2). There were also two respondents who were located in Finland!

The age of respondents ranged from 18 to 77, and the average age of the sample was 39.8 years of age. The survey reached all age groups, with the 20–29 year olds and 40–49 year olds dominating with a combined total of 57% of the sample. The generational representation was quite striking as well. A total of 35.3% of the sample involved 3rd generation respondents, followed by 1st generation respondents (26.5%) and 4th generation respondents (20.6%).

Getting a Finnish-themed tattoo was a first-time tattoo experience for 58% of respondents, while for 15% of respondents this was a second tattoo, followed by 6% for whom this was a third tattoo. For 6% this was a fourth tattoo, and for 15% of respondents, this was a sixth tattoo.

Based on the data collected, the most common Finnish-themed tattoo is the word "sisu". This single word was the tattoo chosen by 15 (45%) respondents, while two others included "sisu" as part of a larger tattoo that reflected Finnishness. Overall, a total of 52% of all respondents have "sisu" on their skin. Surprisingly, for 11 (33%) respondents, "sisu" was the first tattoo they had inked.

Others for whom being inked with a tattoo was a first-time experience, Finnish themes

Sisu tattoos dominate in tattoo choice.

included the lily of the valley or a leaf/plant (3), the Finnish flag (1), the Finnish lion (1), the Saint Hannes cross (1), the Finland FIFA logo (1), or some word or name with significant meaning (2). Several respondents also included other items in combination with the major themes, including imagery of Lapland, Northern Lights, Finnish flag, map of the Upper Peninsula and the Canadian Maple Leaf.

Why would anyone get a Finnish-themed tattoo? This really was the primary question of this research, and the best way to share some

of the qualitative results is to share some of the responses that are highly personal in nature for each respondent.

"Living abroad makes you appreciate your native country much more and respect your roots. The lion symbolizes my love and appreciation for my "motherland." The flying V guitar symbolizes my love for heavy metal music (especially Finnish heavy metal)." (Finnish lion and flying V-guitar on a 40-year old female, 1st generation from California, with one previous tattoo).

Permissions received from all respondents to publish photos.

"I wanted to represent both sides of my nationality." ("Maple leaf & Finnish flag" tattoo on a 26-year old, 2nd generation from Alberta, with 4 previous tattoos).

"I got the word SISU tattooed on my left wrist so that my watch would cover it up. The tattoo was for me only, for times when I personally needed to call upon my SISU, or perseverance in the face of an adversity. It has been a comfort to me when I have needed it. I did not get it as a show piece for others to observe, but for my personal use." ("Sisu" tattoo on a 77-year old male, 3rd generation from Ohio, with no previous tattoos).

"I got the tattoo to represent my family's heritage and I wanted to fly the flag on my forearm so that when I cross my hand to my heart, it shows my tattoo with my pride." ("Perhe" [Family] tattoo on a 27-year old male, 4th generation from Michigan with no previous tattoos).

Several responses were received on a question that asked the reaction of family members to the tattoos. A total of 19 (56%) of respondents noted that family members "loved it". While a majority of respondents shared positive reactions to their tattoos, eight respondents (23.5%) reported that the first reactions towards the tattoo was not positive. Family members were negative, but with time, attitudes for all have changed. Finally, four respondents noted pride (9%) and inspiration (3%) as being the reaction of family members.

While the history of tattoos in the past has maintained more negative attitudes, many of these barriers seem to be disappearing. It seems that in North America there is a distinct appreciation for ethnic identity in a more tangible way, and for some it involves the tattoo

artist's work and the desire of the individual being inked.

"In Florida, everyone asked me just what the heck it meant...lol No problems, everyone seems to like it and smiles about it here in my home town." ("sisu" tattoo on a 62-year old 3rd generation in Michigan, with no previous tattoos).

"I feel like we are at a time where tattoos are generally accepted in society now. I've had numerous people compliment me on the tattoo and really starts a conversation with other people of Finnish heritage." ("Finnish flag & UP map" tattoo on a 24-year old 4th generation in Michigan, with four previous tattoos).

The final question of the survey asked about the possible interest that respondents might have in terms of their interest in tattoo related events at ethnic festivals such as the FinnFest? A total of 26 (74.2%) respondents agreed or strongly agreed that they could meet others who have Finnish-themed tattoos. Twenty-two respondents (62.6%) would appreciate learning more about Finnish-themed tattoos; while twenty-seven respondents (77.1%) believe they could meet younger people and younger generation Finns at festivals; and 23 (65.7%) would be interested in getting inked at a festival!

What can be gleaned from all this information? Without additional research and more detail, it is difficult to make any real conclusions. The simple truth is that there are many new ways in which individuals can and will identify themselves and promote their ethnicity, and it may be a good time to investigate tattoos and their growing importance among some people in appreciating their Finnish ethnic identity.

Malte Gasche

Postdoctoral researcher,
Centre for Nordic Studies, University of Helsinki

State regulation of the Roma in Finland

The international dimension and the minority perspective

Keywords: Finnish Roma, societal security, minority policy, international dimension, WWII, Holocaust, post war narratives.

This article, on the one hand, is an investigation of the Finnish regulation policy against its Roma minority in the 1930s and 1940s. By doing so, it takes a supranational perspective and compares the Finnish state policy with other European measurements directed against the Roma around that time. Although Finnish authorities officially rejected racial paradigms, they were nevertheless able to practise a harsh policy against Roma people. On the other hand, the article examines the minority's post war narratives. Participation in the military service during WWII has provided the Finnish Roma with a deep sense of equality as Finnish citizens. Sustaining this positive narrative has meant silencing experiences of inequity. In recent years, a number of modifications to this narrative have emerged. With such perspectives, the article sheds light on majority strategies of discrimination that have targeted Roma, while also asking questions about Roma issues of belonging, citizenship and security.

In this paper I argue a) that Finnish acts on the regulation of vagrancy and labour service in the 1930s and 1940s put no other group under so much pressure and under greater state control than the Finnish Roma, an ethnic minority consisting of an estimated number of 4,000¹ at that time. Even if the *Finnish Act on the Regulation of Vagrancy* from 1936 did not mention the Roma as a target group, compa-

rable laws with similar labels before and after the war in Europe were in fact directed against Sinti, Roma and Yenische people². From such a perspective I argue b) that Roma policies cannot be national in scope. In effect, Roma policies tend to be supranational by nature. So far, vagrancy legislation in Finland has been only studied within a Finnish and Scandinavian historical view, and not yet with a broader European perspective. Finally, I am c) convinced that if we want to understand the strategies used by minorities to gain a sense of societal security, we still need to look at the policies of the authorities which are made by the majority. My concrete thesis is that the major narrative of WWII within the Finnish Roma had suppressed negative experiences in order to highlight positive memories, such as the sense of belonging and solidarity with the mainstream society after experiences of fighting on the frontlines during the war. This narrative has for many years provided Finnish Roma groups with an increased sense of equality and security within the mainstream of Finnish society. In recent years, however, other historical views from younger Roma who were born after WWII have also been circulated.

The *Finnish Act on the Regulation of Vagrancy* from 1936, which became effective at the beginning of 1937, was internationally discussed at the annual meeting of the *Interna-*

tional Criminal Police Commission in Vienna in January 1939. The organisation was founded in Vienna in 1923 with the aim of developing international cooperation among criminal police.³ Finland became a member in 1928. According to the Dutch historian Leo Lucassen, between 1931 and 1934, on the initiative of Austria, the efforts to combat against the *Gypsy nuisance* became a mission of the organisation too.⁴ At least since the eleventh meeting of the *International Criminal Police Commission* in Copenhagen in June 1935, the international delegates were also cognisant of the harsh measures the German authorities planned to approve against the *Gypsies*. In his presentation, the German delegate Karl Siegfried Bader suggested that certain intransigent *Gypsies* should be sterilised. At the end of his speech, Bader stated that the *Gypsies*, as a foreign element, would never become full-fledged members of their respective hosting people's communities.⁵ In the following year, the central office for the control of the *Gypsy plague* with the aim to set up an international *Gypsy* database was established within the *International Criminal Police Commission*,⁶ even though there was no clear and inclusive definition of the people who could be identified and registered as *Gypsies*.

Although the Chief of the Finnish police Martti Koskimies presented the *Finnish Act on the Regulation of Vagrancy*, he did not do so within an explicit discussion on this subtheme. Koskimies introduced the act to his international colleagues as a result of an investigation by the commission if member countries inaugurated legal acts against persons who had yet to commit any crime but whose appearance and activities posed a security risk for public safety. Koskimies explained to his colleagues that Finland, like many other countries, had identified the criminal element as mostly consisting of itinerant individuals either with no fixed address or as individuals who had permanent residences but showed an unwillingness to work. To allow for stricter control, explained Koskimies, the Finnish government enacted the new *Finnish Act on the Regulation of Vagrancy*.⁷

In Finland only one larger itinerant group was easily identifiable, and that was the Finnish Roma. As a result of the new law, the *Gipsy Mission* in Finland stated that the daily life of the Roma had become increasingly more difficult.⁸ However, the *Finnish Act on the Regulation of Vagrancy* did not mention the Roma at all. But this was not a uniquely Finnish practise, and instances of it can be found even after WWII. The *Bavarian Vagrant Act* from the 1950s, for instance, showed the same semantic policy. The Bavarian vagrant regulation from 1955

re-enacted discriminatory legislation against *Gypsies*, building on an earlier law from 1926. The Bavarian authorities now avoided the term *Gypsies* but did not make any "substantial change to the [previous] law or its spirit", stated the Israeli historian Gilad Margalit.⁹ Traditionally speaking, there has also been an association between vagrancy and criminality in the opinion of the authorities and the public.¹⁰ The same goes for the perception that the itinerant lifestyle is connected with work-shyness. The abovementioned Bavarian law for combating *Gypsies*, vagrants and the workshy, *Arbeitscheue*, from 1926 imposed the obligation of permanent work on every *Gypsy* between sixteen and sixty-five years of age. Also, local authorities or heads of municipalities were authorized to imprison *Gypsies* in workhouses, "without any prior legal procedure" as Margalit underlined. It was thought that those workhouses would be able to educate the *Gypsies* through hard work and correct assumed weaknesses as "idleness, lack of self-discipline, and lack of perseverance".¹¹ Similar actions suggested the *Finnish Act on the Regulation of Vagrancy* from 1937. Local authorities were obliged to round up all itinerant persons. Those picked up the first time were supposed to receive instructions and support to live a well-ordered life. If all the guidance given failed to achieve the desired result, however, the authorities had to bring the itinerant persons under the supervision of the state and control their way of life for up to one year. If such supervision would still be shown to be ineffective, the authorities could decide to commit such individuals to life in a workhouse for less than a year or up to three years to prison (The German documentation of Koskimies' speech here uses the word *Zwangsarbeiterhaus*).¹²

The outbreak of the Second World War also marked the beginning of harsher times for the Finnish Roma. After the Finnish-Russian Winter War 1939–1940, between 1,500 and 2,000 Finnish Roma had to leave their homes in Karelia. This traumatic experience¹³ was accompanied by the loss of former social networks with the majority population, which had been fundamental to the livelihoods for the Roma. After the summer 1941 when the Finnish army reconquered Finnish territory in Karelia Finnish Roma families were not allowed to return their homes.¹⁴ At the same time, it turned out to be extremely difficult for the authorities to provide this refugee group with housing. During the summer and autumn of 1942, not only various Finnish authorities but also ordinary Finnish civilians repeatedly demanded that the authorities clamp down on travelling Roma groups and to put them to work.¹⁵ Among those who required a tougher course of action was Urho Kekkonen,

who later became the longest-serving president of Finland (1956–1982).¹⁶ Already since 1939, the Finnish government had issued an act on the obligation to work. This law became even more stringent in 1942. From this time on, every Finnish citizen between 15 and 65 had to accept the work that was offered by the Finnish authorities.¹⁷ In the following months, several labour camps came into being in Finland. Three groups, however, were considered unfit for work: alcoholics, prostitutes and Roma. In 1943 the Finnish government passed a law that allowed putting these three groups to be put into special labour camps, *erikoisleirit*. According to the Finnish historian Panu Pulma, the Finnish authorities wanted to close loopholes between the acts on the obligation to work and on the control of vagrancy. In the government's bill to the Diet, the naming of an ethnic group as a legal objective was motivated with the reference that the Roma due to their physical condition, their way of life and their behaviour, could not mix with ordinary workers. The law, explicitly mentioning the Roma as one of the target groups, came into force on December 1st, 1943. However, Finland was not the only country to tighten measures against Roma around that time. In 1941, the Slovakian Tiso Regime, for instance, began to establish a stricter policy against both nomadic and sedentary Roma groups in Slovakia. In June 1943, two decrees by the Slovakian Interior Ministry led to a major restriction of Roma mobility and the placement of Roma groups from all over the country in internment camps.¹⁸

However, even if a number of Finnish Roma had to work in enclosed camps during WWII, the goal of putting the Roma in Finland systematically, comprehensively and continuously to work failed.¹⁹ Already the report about the labour camp in Lappajärvi, which was opened as a site only for Roma in February 1943, showed just how difficult it was to carry out such an objective. The camp was supposed to consist of 39 Roma men between 14 and 65 years of age from all over the country. Finally, the Finnish police brought in 24 Roma men of whom 7 ran away again. Additionally, the working results were unsatisfactory and the camp was closed down with only 12 Roma men left at the end of June 1943.²⁰ After the new legislation came into effect in December 1943, the Finnish authorities wanted to set up a special labour camp for Roma in Kihniö. This project was also unsuccessful; the plan failed due to the inability to fulfil the necessary quota of 15 Roma men for such a camp. This was also related to the fact that Finnish police forces and other authorities were understaffed at that time, and therefore unable to enforce the new legislation in a more comprehensive way.²¹

At the same time, at least 300 Finnish Roma men were enrolled in the Finnish army during WWII.²² Participation in the Finnish military service has provided the ethnic minority with a heightened sense of equality and security within the majority society.²³ It is still very important for the Finnish Roma community but also for the Finnish authorities to communicate this brotherhood in arms to the mainstream society. Electronical teaching material provided by the *Finnish Ministry for Interior* in co-operation with *The National Advisory Board on Romani Affairs* emphasizes that the Finnish Roma had participated in defending Finland as any other Finnish citizen during WWII.²⁴ What is questionable here, however, is the claim in this online material that over 1,000 Finnish Roma men who served at the frontlines. This inflated figure can only be understood against the background of the minority's profound desire to get acknowledgement and respect for their war efforts from the majority society.

Sustaining this positive war narrative – both on the part of the minority and of the representatives of the majority – has required experiences of injustice to be silenced for many decades. However, this compelling narrative that has served to foster a sense of national belonging for the Finnish Roma has been modified by younger Roma who a) have a more nuanced view of history and who emphasize that military service did not improve the social position of this minority after the war and that discrimination continued for war veterans too.²⁵ Another observation concerns b) the willingness to speak up about Roma victimization during the Holocaust, for instance on public occasions, in the community's journal *Romano Boodos*, and in artistic works.²⁶ This identification with the Holocaust is not simply an attempt to be recognized as a victim group in history. It has to be understood as a minority's strategy to gain security within the majority society and the international political agenda setting which aims to ensure that "future generations" also "understand the causes of the Holocaust and reflect upon its consequences".²⁷ Nonetheless, the historical narratives told by the Finnish Roma of different generations appear to coalesce rather than to contest each other.

References

- Ahtee, Aaro (1943): Lappajärven mustalaistyöleiri. *Suomen Poliisilehti* 22: 664–666.
 Bader, Karl Siegfried (1935): Bekämpfung des Zigeunerunwesens. *Kriminalistische Monatshefte* 12: 265–268.
 Bernecker, Walther L. (2007): Von der Repression zur Assimilation: Zigeunerpolitik

- im Spanien des des 20. „Jahrhunderts. In: Zimmermann, Michael (Edit.), Zwischen Erziehung und Vernichtung. Zigeunerpolitik und Zigeunerforschung im Europa des 20. Jahrhunderts: 278–295. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Bogdal, Klaus-Michael (2013): Europa erfindet die Zigeuner. Eine Geschichte von Faszination und Verachtung. Berlin: Suhrkamp.
- Deflem, Mathieu (2002): The Logic of Nazification: The Case of the International Criminal Police Commission ("Interpol"), International Journal of Comparative Sociology 43: 21–44.
- Fraser, Angus (2000): The Gypsies. Oxford: Blackwell.
- Hedman, Henry 2014: Alfred Lundbergin siunauspuhe. In: Romano Boodos 4: 9.
- Hedman, Sanna 2015: Euroopan romaniuhreja muistettiin. In: Romano Boodos 1: 3.
- Margalit, Gilad (2002): Germany and Its Gypsies. A Post-Auschwitz Ordeal. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Kylmä, Liisa (2013): Holokaustin melkein unohtettujen uhrien muistolle. In: Romano Boodos 4: 3.
- Lähteenmäki, Maria (2002): Työvoima valtion valvonnassa. In: Haataja, Lauri (Edit.), Itsenäisyyden puolustajat. Kotirintamalla: 160–167. Helsinki: Weilin & Göös.
- Lucassen, Leo (1996): Die Geschichte eines polizeilichen Ordnungsbegriffes in Deutschland 1700–1945. Köln: Böhlau Verlag.
- Peitsi, Pekka (alias Urho Kekkonen) 1942: "Työhön, työhön, sano! Lapatossu", Suomen Kuvalehti 1940: 1224–1225.
- Peschanski, Denis (2007): Zigeuner in Frankreich 1912–1969: Eine Periode durchgehender Stigmatisierung. In: Zimmermann, Michael (Edit.), Zwischen Erziehung und Vernichtung. Zigeunerpolitik und Zigeunerforschung im Europa des 20. Jahrhunderts: 268–277. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Pulma, Panu (2016): Efterkrigstidens finländska rompolitik och dess nordiska dimension. In: Wickström, Mats; Wolff, Charlotta (Edit.), Mångkulturalitet, Migration och Minoriteter i Finland under tre sekel: 206–235. Helsinki: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Pulma, Panu (2012): Sodan puristuksessa. In: Pulma, Panu (Edit.), Suomen Romanien historia: 154–163. Helsinki: Suomalaiset Kirjallisuuden Seura.
- Pulma, Panu (2011): "Mustalaisia varten lienee perustettava keskitysleiri, eihän niistä muuten selviä". Karjalan evakkoromanit ja kaksinkertainen syrjintä. In: Jankarinen, Marko; Nevala, Arto; Shikalov, Juri; Virratvuori, Jussi (Edit.), Ajan valtimolla – mukana muutoksessa: Professori Tapio Hämyksen 60-vuotisjuhlakirja: 165–177. Joensuu: Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys.
- Vodiča, Karel (2008): „Juden, Zigeunern und Hunden Zutritt verboten!“ Roma in der nationalsozialistischen Slowakei 1939–1945. In: Fischer von Weikersthal, Felicitas; Garstka, Christoph; Heftrich, Urs; Löwe, Heinz-Dietrich (Edit.), Der nationalsozialistische Genozid an den Roma Osteuropas. Geschichte u. künstlerische Verarbeitung: 43–82. Köln: Böhlau-Verlag Köln.
- Viito, Armas (1967): Mustalaisväestön hyväksii. Mustalaislähetytyö Suomessa v. 1909–1966. Mustalaislähetytys. Helsinki: Aa oy.

Periodica

Internationale Kriminalpolizei
Kriminalistische Monatshefte

Unpublished Master's Theses

Iharri, Jenni (2012): Jatkosodan aikaisten erikoistyöleirien organisointi. Master's Thesis at Helsinki University.

Roman, Raluca Bianca (2012): Roma "culture clash"? Finnish Roma representatives on Roma migrants, Roma identity and transnational mobilization. Master's Thesis at Helsinki University.

Teräs, Katja (2014): Romanit evakossa: Karjalan ja itärajan romaniväestön evakkokokemukset muistelukuronnassa talvisodan syttymisestä 1950-luvun alkuun. Master's Thesis at Helsinki University.

Online Sources

<https://www.holocaustremembrance.com/about-us/stockholm-declaration> (last call 29.8.2016)

<http://www.romanit.fi/opetus/historia/1939-1945-synkka-vainon-aika> (last call 1.9.2016)

<http://www.drom.fi/yleinen-miranda-sivusto> (last call 18.8.2016)

Endnotes

- 1 One must be careful with this estimation. There is no existing statistical information on the exact number of Roma that have lived in Finland. Compare with Pulma 2016: 208.
- 2 The Yenische, also called white Gypsies, differ culturally and ethnically from the Sinti and Roma peoples, but could also fall under the category Gypsy due to their traditionally itinerant life style. It is supposed that the Ye-

- nische were descendants of members of the poor classes of the 18th and 19th century.
- 3 Deflem 2002: 23.
 - 4 Lucassen 1996: 186–187.
 - 5 Bader 1935: 268. – Bader was the German delegate in the Gypsy Committee of the International Criminal Police Commission at the organization's meeting in Vienna 1934. *Kriminalistische Monatshefte* 1935: 5.
 - 6 Fraser 2000: 258; Lucassen: 186–187.
 - 7 *Internationale Kriminalpolizei* 1939: 10.
 - 8 Viito 1967: 122.
 - 9 Margalid 2002: 72.
 - 10 See for instance: Bogdal 2013: 337–346; Bernecker 2007: 282; Peschanski 2007: 269–270.
 - 11 Margalit 2002: 32.
 - 12 *Internationale Kriminalpolizei* 1939: 10–11.
 - 13 Teräs 2014: 48–52.
 - 14 Pulma 2012: 154, 159.
 - 15 Ihari 2012: 20–21.
 - 16 Peitsi (alias Urho Kekkonen) 1942: 1224–1225.
 - 17 Lähteenmäki 2002: 163–164.
 - 18 Vodića 2008: 56–60.
 - 19 Pulma 2012: 159–160.
 - 20 Ahtee 1943: 664–666; Pulma 2011: 175.
 - 21 Jenni Ihari pointed out that also the Roma custom of living together in a larger family collective distracted the daily routine at the Lappajärvi camp. Roma families had followed their male family members to Lappajärvi and were camping outside the fence. Authorities had to drive the Roma families away. Ihari 2012: 19, 24, 26, 67, 69, 96, 98–101.
 - 22 Pulma 2012: 162.
 - 23 Roman 2012: 59.
 - 24 <http://www.romanit.fi/opetus/historia/1939-1945-synkka-vainon-aika> (last call 1.9.2016)
 - 25 Hedman H. 2014: 9.
 - 26 <http://www.drom.fi/yleinen-miranda-sivusto> (last call 18.8.2016); Hedman S. 2015: 3; Kylmä 2013: 3.
 - 27 Declaration of the Stockholm International Forum on the Holocaust from January 2000, <https://www.holocaustremembrance.com/about-us/stockholm-declaration> (last call 29.8.2016)

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä
jarno.heinila@utu.fi
+358 (0)2 28 404 40

Alana Kosklin

Ph.D.
University of Newcastle

Ethnic Identity in Finnish-Australian Literature

Keywords: Finnish-Australian, migrant literature, ethnicity.

The Finnish emigrant community in Australia is comparatively small but there are a number of emerging Finnish-Australian authors. This article examines the work of Finnish-Australian author Maria Takolander, in particular her acclaimed short story collection The Double.

The article discusses the markers of Finnish ethnicity present in Takolander's work, with reference to how these markers have been impacted by the Australian context in which the stories were written. Ultimately, it can be seen that traditional markers of Finnish ethnicity, such as a love of nature, have been reinterpreted through interaction with Australian culture.

This article forms part of my doctoral dissertation on Finnish emigrant literature and its connection to the Kalevala.

The study of Finnish-Australian communities has been gaining momentum in recent decades, as scholars in Australia and elsewhere recognise the importance of findings made in the Finnish-North American context. Research on Finnish Australians to date has focused on issues such as ethnic identity formation, language retention, the formation of cultural societies and the migrant experience. This largely sociological and historical research has provided insight into what it means to be of Finnish descent in Australia, paving the way for more culturally focused studies.

The study of Finnish Australians, with its early emphasis on sociological and historical aspects, appears to be following the same pat-

tern as early research conducted on Finnish emigrant groups in North America. Of course, there is less material to work with in Australia, purely because the numbers are smaller. In the US, around 635,000 people have Finnish roots, according to 2014 census data, which is about 0.2% of the population ("People Reporting Ancestry"). In Canada, it is around 136,000 people, according to their 2011 census data, which is about 0.3% of the population ("2011 National Household Survey: Data Tables"). Australia recently conducted a census, the results of which are not yet known, but according to 2011 data, there are about 30,000 people who claim Finnish ancestry in Australia, in a country of 22 million at that time ("The Finland-Born Community"). This equates to 0.1%. With such small numbers, it is understandable that the study of this community has been slower to progress than that of the North American Finnish communities. I do believe that Finnish Australians are a group worth studying, however, and that the study of their culture can add to findings already made in other Finnish emigrant communities.

As mentioned, the study of Finnish Australians is following a similar pattern to that of Finnish North Americans, where historical and sociological research led the way, laying a foundation of understanding and interest for more specific, culturally focused research. It is in this more focused area that I hope to contribute, by starting to explore the cultural cre-

ations of Finnish Australians, and drawing out what they can tell us about the ethnic identity created by Finnish emigrant groups. To this end, I am conducting my doctoral research partly on Finnish-Australian literature, within a wider context of investigating Finnish emigrant literature and its connection to the *Kalevala*, as a representation and embodiment of typically Finnish traits and images.

This article will look at the writing of Maria Takolander, a second generation Finnish Australian who has published a number of novels and collections of poetry. It will particularly focus on two stories contained in Takolander's acclaimed short story collection *The Double* (2013). I intend to examine the Finnish trait of affinity with nature in relation to these works, while also exploring the ways its representation has been shaped and remade by an Australian context.

To help in understanding Finnish-Australian culture, however, it is necessary to trace briefly the history of this group. Finnish migration to Australia started much later than that to North America. The first significant wave arrived in the 1920s, after the US began to restrict immigration. In the early 1950s, Australia implemented a formal migration agreement with Finland, offering assisted passage and work to new arrivals. As a result, most Finnish-born people living in Australia today migrated between 1950 and the early 1970s, including my own father and grandparents. Finnish migration to Australia slowed significantly after the 1970s, so that today most of the Finnish-Australian community belong to the second, third or fourth generations.

There have been no large-scale studies on Finnish-Australian culture, defining a set of character traits or images particular to this group. For my doctoral research, I am using North American studies of emigrant Finnishness to provide this set of traits and images, which comprise an affinity with nature, introversion, tenacity, the ritual of the sauna, and the concept of *sisu* (Stoller "Expressions of Ethnic Identity"; Stoller "Sauna, Sisu and Sibelius"; Susag; Taramaa; Walima). I believe these cultural traits and images extend also to Finnish-Australians.

The Australian context necessarily alters the way these typically Finnish traits and images are portrayed by Finnish-Australian authors. Possibly the most noticeable difference occurs in relation to the concept of an affinity with, or connection to, nature. In a traditional understanding of this concept, Finnish emigrant groups are said to feel deep connections with the land, which is both protector and provider. In Finnish-Australian writing, as typified by the work of Maria Takolander, nature is more

menacing. It plays less of a protective role and shifts to an almost predatory one, though an affinity with this menacing nature is still present. The descriptions of the natural environment are harsher and less romantic; there is an ever-present undercurrent of danger and associated caution.

In Maria Takolander's short story 'The Red Wheelbarrow', the unnamed main character was born in Australia to Estonian parents, having been conceived in Estonia. This story has hints of the autobiographical for Takolander, who was born in Australia to Finnish parents but conceived in Finland. The structuring agent of the story is the William Carlos Williams poem of the same name, which Takolander reproduces in prose form as "So much depends upon a red wheelbarrow glazed with rain water beside the white chickens" (8). By taking the poem out of its original eight-line structure, Takolander puts the focus on the image Williams has created, and not on the way he has done so. The image has a vibrancy, a sense that the world has been washed clean. The rainwater indicates new beginnings, an untapped potential.

Takolander has her main character study this poem at university, where he struggles to find the meaning in it. Later in the story, he recalls the chickens that his father kept in the backyard of their suburban home, confined to their muddy coop. These chickens are dirty and trapped. There is no sense of lightness or new beginnings here. These muddied chickens are closely tied to the main character's father, who was raised in the Estonian countryside and is portrayed as a brutal man.

In the opening scene of the story, he bites his wife and draws blood. At one point, the wife describes his upbringing as 'primitive', telling their son that his father had lived in a house in the woods and slept with animals in the winter for warmth (12). When the father kills his backyard chickens, he rips out fistfuls of bloodied feathers with bared teeth, silently absorbed by the gruesome task (16-17).

During his mid-year university break, the main character travels to Estonia to see his parents' former houses. In Takolander's Estonia, it rains constantly. But again, unlike the Williams poem, this rain is not washing things clean; it is stifling, the sky "a solid slab of grey" (24). The main character finds that his father's house is no longer standing. It is now a "clearing encircled by forest" in which he imagines his father as a young man, "ravenous as a wolf" (24-25). This reference makes explicit the danger of both the forest and the father, through his connection to it. By equating the father with a predatory animal, and noting the forest looks "impenetrably dark", Takolander presents nature as menacing and strongly links the fa-

ther to this sense of menace (25). This is the concept of affinity or connection with nature as it is found in Finnish-Australian writing. The concept is present, but its execution is very different to that of Finnish-North American literature. The connection is more sinister.

Takolander continues this theme in her short story *The Double*. This story is set in both Finland and Australia, and again nature is shown as something menacing, and the concept of affinity with nature has a sinister undercurrent. The central image of nature in this story is *mustajärvi*; Black Lake. As the main character Eeva remembers the word, "fear slows her breath, and she feels the cold of the water and the earth as if it is inside her. She cannot recall what the word means, but she sees a forest lake, cavernous and unmoving, funnelling into its black depths the encircling conifers and a steely sky" (48). This image, of a dark body of water pulling the surrounding earth into its centre, is unsettling for both the reader and Eeva herself.

It is an image that Takolander returns to repeatedly, though. Whether in the way that Eeva's brothers jump from the jetty into the lake, their "pale bodies hovering above the black surface and reflected there for just a moment, [before being] swallowed again", or in Eeva's recollection of walking along the forest path that ended at "the jetty and the lake beyond, like a black hole in the centre of everything, drawing the world in" (55). The story has a sense of foreboding, and the death of Eeva's oldest brother Kalle at the lake is mentioned a number of times before the reader discovers that, having almost drowned there and been pulled ashore by another brother, Kalle had tried to crawl back into the water to drown.

The lake's darkness had finally pulled him into its centre, and was unwilling to release him, physically or otherwise. Takolander makes this explicit by noting, "the black water has turned him into someone they don't know" (75). While her brother struggles to keep Kalle on the shore, Eeva picks up a rock and brings it down on the back of his head, killing him. In this way, the black water turns Eeva into someone she herself doesn't know. This act is also shocking to the reader, who was introduced to Eeva as a middle-aged woman living in Australia, and comes to know *mustajärvi* through her recollections.

In *The Double*, Eeva's connection to nature is forged through a shared moment of horror. The lake claims her oldest brother, and then in essence claims her. Takolander also uses this image of dark water in an Australian setting, with the opening and closing scenes of the story detailing Eeva's interaction with a large puddle, described as "almost a small lake" (48).

This is *mustajärvi* in miniature, in the middle of an area slowly being built out by new houses. In a sign of things to come, this almost-lake pulls Eeva's lower half into it after she faints from a migraine. Unlike the original Black Lake, however, this one is not claustrophobic. It is not surrounded by conifers, and the sky, far from being 'steely', is "crowded with clouds... like a child's drawing" (47).

There is no menace inherent in this picture of nature, but as Eeva recalls the Black Lake of her teenage years while she is lying half in this water, Takolander gives the innocent scene an undercurrent of danger. This is compounded by the effects of Eeva's migraine, with the left side of her body effectively paralysed, trapping her in both her physical self and her natural surroundings.

The Double ends with this almost-lake in Australia, and Eeva looking at her reflection in it. She looks again and sees that "it is a stranger there in the mirrored surface, her pale face muddied, her body bound in white sheeting" (78). This stranger is both Eeva and her brother Kalle, whose face was mud-streaked when they pulled him from the water, with the white sheeting representing a burial shroud. In this final scene, the ducks in the water "flap gently and make way for her", implying a literal and figurative joining of Eeva and Kalle in the depths of the water (78).

The connection that Eeva has with nature in this story is darker than the one Takolander creates in *The Red Wheelbarrow*, but both are based on an image of nature as foreboding and menacing, with a troubling effect on those that enter it. From my early readings of Finnish-North American literature, this is not the case. While the characters in both Finnish-Australian and Finnish-North American writing are connected to their natural environment, in the Finnish-American texts, nature functions more traditionally as a protector and provider, as mentioned earlier.

The reasons for the difference may well have something to do with the differing climates of the two continents, but more work is needed before a cohesive explanation can be put forward. As I continue to explore Finnish-North American literature, I am hopeful that answers can be found in the contrast between the two.

References

- "2011 National Household Survey: Data Tables." Statistics Canada 2011. Web. 9 September 2016.
- "The Finland-Born Community." Australian Government Department of Social Services 2014. Web. 9 September 2016.

"People Reporting Ancestry." United States Census Bureau 2014. Web. 9 September 2016.

Stoller, Eleanor Palo (1997): Expressions of Finnish American Ethnic Identity among Second and Third Generation Respondents. *Journal of Finnish Studies* 1.3: 56–71. Print.

Stoller, Eleanor Palo (1996): Sauna, Sisu and Sibelius: Ethnic Identity among Finnish Americans. *The Sociological Quarterly* 37.1: 145–75. Print.

Susag, Chris (2002): Contemporary Finnish American Identities Compared: A Preliminary Examination. *Journal of Finnish Studies* 6.1 & 2: 41–55. Print.

Takolander, Maria (2013): *The Double*. Melbourne, VIC: Text Publishing. Print.

Takolander, Maria (2013): *The Double*. Melbourne, Australia: The Text Publishing Company. 47–78. Print.

Takolander, Maria (2013): *The Red Wheelbarrow*. *The Double*. Melbourne, Australia: The Text Publishing Company. 5–28. Print.

Taramaa, Raija. (2007): *Stubborn and Silent Finns with 'Sisu' in Finnish-American Literature: An Imagological Study of Finnishness in the Literary Production of Finnish-American Authors*. University of Oulu. Print.

Walima, Susan Ella (2002): *Kalevala Tradition among Finnish-Americans: Values, Community and Heritage. The Kalevala and the World's Traditional Epics*. Ed. Honko, Lauri. Helsinki: Finnish Literature Society. 64–84. Print.

**Hyvää Joulua ja Onnellista
Uutta Vuotta!**

**God Jul och
Gott Nytt År!**

**Merry Christmas and a
Happy New Year!**

Toivottaa Siirtolaisuusinstituutin henkilökunta

Uskonto terrorismin selittäjänä

Terrorismin syistä on käyty viime vuosina vilkasta keskustelua. Kaikista eniten on puhuttanut terrorismin suhde uskontoihin ja aivan erityisesti islamiin. Johtuuko terrorismi siitä, että jokin uskonto kiihottaa siihen? Vai ovatko väkivallan juuret aivan muualla ja uskonnollinen puhe vain pintakuorrutus, jolla toimintaa pyritään oikeuttamaan?

Kysymys uskonnon roolista ei ole pelkästään akateeminen. Jotta terrorismiin radikalisoitumisen vastainen toiminta voi olla tehokasta, sen tulee perustua mahdollisimman tarkkaan ja monisyiseen analyysiin siitä, miten ja miksi radikalisoituminen tapahtuu ja miten siihen voidaan vaikuttaa. Puutteellinen ymmärrys ilmiön luonteesta johtaa varmasti resurssien haaskaamiseen ja voi pahimmillaan johtaa ongelmien syvenemiseen.

Tässä sarjassa suomalaiset tutkijat pohtivat terrorismin ja uskonnon suhdetta. Aiemmat versiot kirjoituksista on julkaistu elo-syyskuussa 2016 politiikasta.fi-sivustolla. Aiheesta järjestettiin niin ikään syyskuun alussa Uskonto terrorismin selittäjänä -niminen keskustelutilaisuus Helsingin yliopiston Tiedekulmassa.

Tilaisuuden tallenne on kuunneltavissa yliopiston Unitube-palvelussa:
<https://www.helsinki.fi/unitube>

Leena Malkki

Yliopistonlehtori, VTT
Helsingin yliopisto

Uskonnon ja terrorismin historiasta

Asiasanat: terrorismi, ääri-islamismi, jihadistinen terrorismi, terrorismin historia, uskonto.

Terrorismi liitetään nykyisin vahvasti uskontoon. Tämä näkemys ei ole kuitenkaan historiallisesti perusteltavissa. Valtaosa erityisesti viime vuosikymmenten terrorismista on ollut pääosin poliittisesti motivoitunutta. Uskonnollisten motiivien yleistyminen alkoi arvioiden mukaan 1980-luvulla, ja tilastot näyttävät kasvun olleen erityisen merkittävää viimeisen noin kymmenen vuoden aikana. Uskonnollisen terrorismin yleisyydessä on kuitenkin suuria alueellisia eroja.

Uskonnollisen terrorismin yleistymistä on pidetty merkittävänä ilmiönä osin siksi, että sen on pelätty olevan poliittista terrorismia tuhoisampaa. Uskonnollisen motiivin ja tuhoisuuden yhdistämisessä yleisellä tasolla toisiinsa on kuitenkin oltava varovainen. Uskonnollisen terrorismin yleistyminen ei ole johtanut kuitenkaan keskimääräisen kuolonuhrien määrän perisku nousemiseen globaalilla tasolla. Lisäksi on ollut sekulaareja terrorikampanjoita, jotka ovat tuhoisuudessaan samaa luokkaa tuhoisimpien ääri-islamististen kampanjoiden kanssa.

Terrorismi liitetään nykyään hyvin vahvasti uskontoon. Uutisia lukiessa unohtuu helposti, että näin ei ole aina ollut. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on käydä läpi lyhyesti sitä, mitä uskonnollisella terrorismilla tarkoitetaan, miksi siitä puhutaan nyt niin paljon ja onko uskonnosta tosiaan tullut niin merkittävä terrorismin taustavoima kuin usein vaikuttaa.

Mitä uskonnollisella terrorismilla tarkoitetaan?

Kun tutkijat puhuvat uskonnollisesta terrorismista, he eivät tarkoita mitä tahansa terrorismia, jossa viitataan jollain tavalla uskontoon. Kyse ei ole esimerkiksi Pohjois-Irlannin konfliktin kaltaisista tapauksista. Pohjois-Irlannin kohdalla oli toki kyse katolilaisten ja protestanttien välisestä vastakkainasettelusta. Varsinainen kiistakysymys ei kuitenkaan ollut uskonnollinen, vaan liittyi tietyn maa-alueen hallintaan. Toisin sanoen terrorismi on yksi toimintatavoista, joita on käytetty poliittisen muutoksen aikaansaamiseksi tai sen vastustamiseksi osapuolesta riippuen.

Uskonnollisesti motivoituneesta terrorismista on kyse silloin, kun terrorismilla ajettavat perimmäiset tavoitteet liittyvät uskontoon. Terrorismi voi olla esimerkiksi keino vauhdittaa lopun ajan tapahtumia, kuten Aum Shinrikyolla, tai perustaa kalifaatti, kuten Isisillä. Myös väkivallan oikeutus perustellaan usein jumalan tahtoon ja korkeimpiin tavoitteisiin viittaamalla.

Todellisuudessa mitään selvää jakoa uskonnollisen ja poliittisen terrorismin välillä on kutakuinkin mahdotonta tehdä. Kyse on pikemminkin jatkumosta, sillä myös pääosin uskonnollisesti motivoituneisiin kampanjoihin liittyy vähintään lyhyen tähtäimen poliittisia tavoitteita.

Mitä väliä sillä sitten on, onko terroritoiminnan tavoitteet uskonnollisia vai poliittisia niin kuin "perinteisessä" terrorismissa? Tässä kysymyksessä tutkijoiden näkemykset jakautuvat. Joidenkin mielestä uskonnolliset tavoitteet vaikuttavat olennaisesti ryhmän toimintalogiikkaan, kun taas toisten tutkijoiden mielestä mitään perustavanlaatuaista eroa ei ole nähtävissä.

Uskonnollisella motiivilla katsotaan olevan merkitystä siksi, että monissa uskonnollisissa terrorikampanjoissa mukana olijat katsovat olevansa korkeamman voiman asialla, ja siten väkivallan oikeutus on helpommin perusteltavissa niin itselle kuin kannattajille ja sen käyttöön laajemmassakin mittakaavassa on vähemmän pidäkkeitä. Toiset taas korostavat, että uskonnollisesti motivoituneilla liikkeillä on niilläkin poliittisia tavoitteita, joten poliittisten liikkeiden tavoin niidenkin intresseissä on ottaa huomioon maallisia seikkoja kuten potentiaalisen kannattajakunnan reaktiot.

Miksi uskonnollisesta terrorismista puhutaan nyt niin paljon?

Kun terrorismista tuli nykymuodossaan kansainvälinen kysymys ja turvallisuusuhka 1960-luvun loppupuolella, se miellettiin nimenomaisesti poliittiseksi välineeksi. Kaikista tyypillisimpänä terrorismina on pitkään pidetty kampanjoita, jotka liittyivät jonkin alueen itsenäistymispyrkimykseen. Euroopan osalta Pohjois-Irlannin ja Baskimaan konfliktit ovat tästä tunnetuimpia esimerkkejä. Myös Israelin ja Palestiinan konfliktissa on käytetty terrorismia taktiikkana. Eurooppakin on toiminut tässä sivunäyttämönä 1970-luvulla lentokonekaappusten ja esimerkiksi Münchenin olympialaisiin vuonna 1972 tehdyn iskun muodossa.

Nationalistiseparatististen kampanjoiden lisäksi terrori-iskuja on tehty osana ääriivasemistolaisia ja äärioikeistolaisia kampanjoita. Taktiikkaa ovat käyttäneet toisinaan monien muiden keinojen ohella myös rajatumpia tavoitteita, kuten eläinten oikeuksia tai luonnon-suojelua ajaneet liikkeet.

Käsitykset terrorismista alkoivat muuttua merkittävästi 1990-luvun aikana kylmän sodan jälkeisinä epävarmoina vuosina. Kylmän sodan asetelman purkauduttua monet olleet myös terrorismin vähentyvän, kun valtioiden tuki terroristiryhmille mitä todennäköisimmin vähenisi. Lisäksi monet pitkään jatkuneet terrorikampanjat Lähi-idässä ja Euroopassa näyttivät olevan laantumassa.

Tässä tilanteessa tapahtui sarja näyttäviä ja aikaisemmasta merkittävästi poikkeavia terroritekoja. Keväällä 1995 Tokion metroon oli tehty sariinikaasuisku, jossa kuoli 13 ihmistä ja tuhannet saivat oireita. Pian osoittautui, että

teon oli tehnyt Aum Shinrikyo -niminen uskonlahko. Paljastui, että lahko oli tehnyt useita iskuja jo aikaisemminkin ja selvästi suunnitelti tekevänsä niitä lisää. Isku oli osa lahkon lopun aikojen taistelua.

Samoihin aikoihin tapahtui myös muita iskuja, joilla näytti olevan uskonnolliset motiivit. Tähän joukkoon tekoja lukeutuvat myös al-Qaidan ensimmäiset iskut, mutta ilmiö ei näyttäytynyt tässä vaiheessa mitenkään erityisesti nimenomaan islamiin liittyvänä.

Ilmiöstä alettiin puhua uuden terrorismin nousuna. Yksi tämän uuden terrorismin keskeisistä piirteistä oli uskonnollinen motiivi. Sitä pidettiin ainakin osittain syynä kahdelle muulle uuden terrorismin keskeiselle piirteelle, kasvaneelle tuhoisuudelle ja kiinnostukselle joukkotuhoaseiden käyttämiseen. Pitkän terrorismia tutkineet tutkijat kiirehtivät huomauttamaan, että mistään täysin uudesta ilmiöstä ei ole kuitenkaan kyse, vaikka uskonnollisesti motivoitunut terrorismi olikin vähäistä 1900-luvun aikana. Varhaisina esimerkkeinä on usein mainittu Raamatussa esiintyvät sikariukset¹ ja Intiassa vuosisatoja toimineet nk. kuristajat². Ero aiempiin vuosikymmeniin vaikutti kuitenkin merkittävästi.

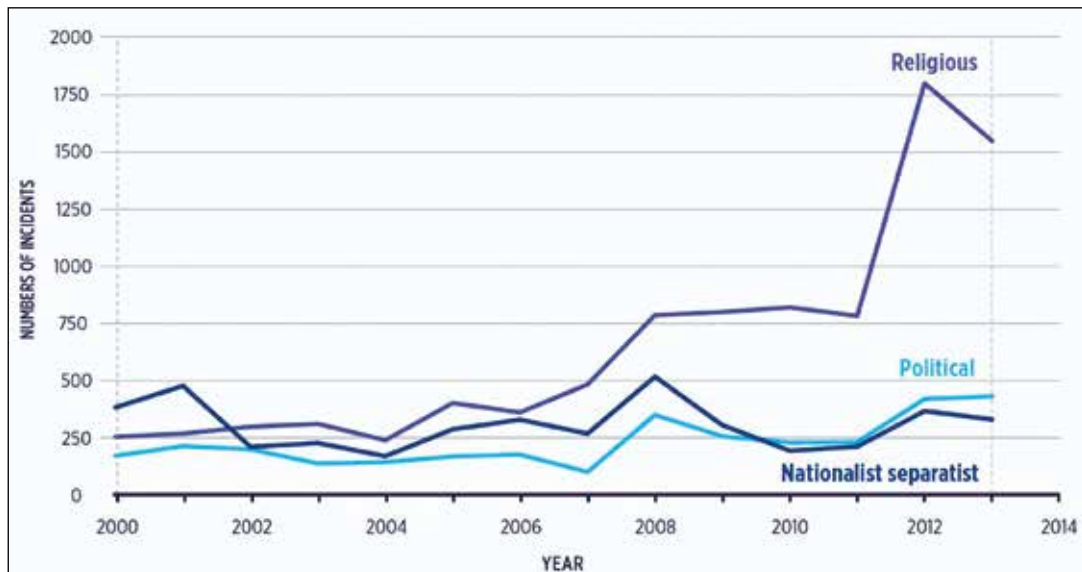
Terrorismin tutkijoiden piirissä näitä kehityskulkuja on myöhemmin käsitteellistetty puhumalla uskonnollisen terrorismin aallosta. Ihan ensimmäisenä uskonnollisen terrorismin aalloksi nimetyn ilmiön ilmentymäksi mainitaan usein vuonna 1983 tehty itsemurhaisku Yhdysvaltain ja Ranskan armeijan parakkeja vastaan Libanonissa, josta Hizbollahin uskotaan olleen vastuussa.

Syyskuun 11. päivän iskut tekivät väitteistä terrorismin muuttuneesta luonteesta valtavirtaa. Samalla huomio alkoi keskittyä voimakkaasti nimenomaisesti al-Qaidan ja laajemmin ääri-islamistiseen väkivaltaan, jota alettiin pitää merkittävimpänä terroriuhkana.

Kuinka yleistä uskonnollinen terrorismi on?

Terrorismista käytävän keskustelun perusteella syntyy helposti sellainen mielikuva, että suurin osa nykypäivän terrorismista olisi uskonnollista. Uskonnollisesti motivoituneen toiminnan osuutta kaikesta terrorismista ei ole aivan helppo arvioida, koska tärkeimmässä terrorismitutkimuksen iskuissa ei ole luokiteltu valmiiksi motiivin mukaan. Jos siis motiivien yleisyyttä haluaa arvioida, tutkijan tulee itse luokitella jokainen sadoista ryhmistä erikseen.

Saatavilla on kuitenkin joitakin tutkimuksia, joissa tietokantoja on käytetty motiivien analysointiin. Kansainvälisen terrorismin tietokanta ITERATE:a analysoinut tutkimus³ päätyi osoittamaan, että uskonnollisesti motivoitu-

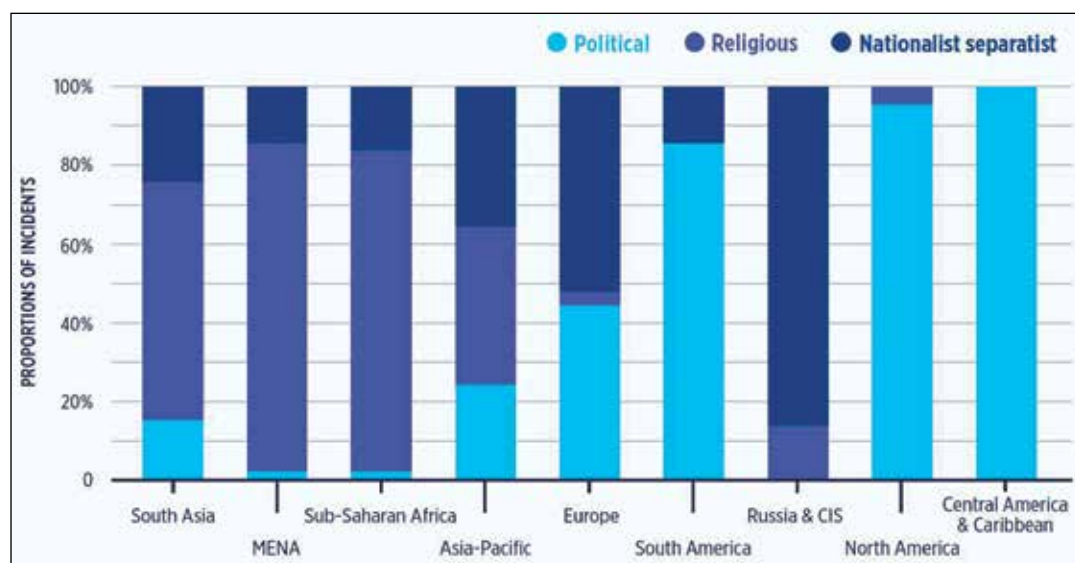
Kuvio 1. Terrori-iskun taustalla olevan ideologian mukaan jaoteltuna. Analyysissä on mukana 358 aktiivisinta terroristiryhmää. Lähde: Global Terrorism Index 2014.

neen terrorismin määrä on tosiaan kasvanut 2000-lukua kohti. 1970-luvulla tällaisia iskuja oli melko lailla mitätön määrä. Ajalta 1968–2004 tietokantaan tallennetuista ryhmistä, joiden motivaatio pystyttiin määrittelemään, noin 28 prosenttia oli uskonnollisia.

Global Terrorism Index⁴ (GTI), joka perustuu suurimman terrorismitietokannan Global Terrorism Databasen tietoihin, niin ikään indikoi, että uskonnollisesti motivoituneiden iskujen määrä on ollut voimakkaassa kasvussa 2000-luvun puolella, kun taas separatististen ja muiden

poliittisten kampanjoiden tuottamien iskujen määrä on pysynyt suunnilleen ennallaan.

GTI osoittaa myös, että terrori-iskujen motiiveissa on kuitenkin suuria alueellisia eroja. Suurin osa Lähi-idässä, Afrikassa ja Etelä-Aasiassa tehdyistä iskuista on viime vuosina ollut uskonnollisiksi katsottujen ryhmittymien tekemiä. Tilanne on aivan toinen esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Euroopan suhteen. Tämä näkyy myös Europolin terrorismiraporteista, joissa vuodesta toiseen vain pieni osa iskuista ja

Kuvio 2. Eri ideologioiden osuus terrori-iskuista alueittain. Lähde: Global Terrorism Index 2014.

paljastuneista iskusuunnitelmissa on luokiteltu uskonnollisiksi.

Uskonnon yhdistäminen terrorismiin ja sen tuhoisuuteen on ymmärrettävää ja perusteltua sikäli, että hyvin merkittävä määrä terrori-iskujen aiheuttamista uhreista on Global Terrorism Databasen tietojen perusteella aiheutunut Isisiin ja Nigeriasta käsin toimivan ääri-islamistisen Boko Haram -järjestön tekemistä iskuista. Tämä johtuu osin siitä, että nämä liikkeet ovat tehneet paljon terrori-iskuja, mutta osin myös siitä, että niiden tekemisissä iskuissa kuolee verrattain paljon ihmisiä per isku.

Uskonnollisen motiivin ja tuhoisuuden yhdistämisessä yleisellä tasolla toisiinsa on kuitenkin oltava varovainen. Uskonnollisen terrorismin yleistymisen ei ole johtanut kuitenkaan keskimääräisen kuolonuhrien määrän per isku nousemiseen globaalilla tasolla. Lisäksi on ollut sekulaareja terrorikampanjoita, jotka ovat tuhoisuudessaan samaa luokkaa tuhoisimpien ääri-islamististen kampanjoiden kanssa.

Terrorismitilastoja lukiessa on hyvä pitää mielessä, että kaikki uskonnollisista tai poliittisista syistä tehty väkivalta ei myöskään ole terrorismia. Terrorismi on vain yksi väkivaltaisista taktiikoista, jossa on tavoitteena fyysisen tuhon aiheuttamisen sijasta pikemminkin psykologiset vaikutukset. Suurin osa Isisinkin aiheuttamista kuolonuhreista syntyy muissa kuin terrori-iskuissa.

Terrorismi yleensä osa laajempia konflikteja

Terrorismin liittäminen nimenomaisesti uskontoon saati sitten tiettyyn nimenomaiseen uskontoon ei ole historiallisesti perusteltavissa. Terrori-iskuja on tehty mitä erilaisimpien tavoitteiden ajamiseksi. Nykyinen ääri-islamistinen toiminta on toki yksi esimerkki siitä, mutta jo pelkästään se, missä määrin esimerkiksi al-Qaida on imenyt sotatietoon liittyviä vaikutteita muilta täysin sekulaareilta liikkeiltä osoittaa, ettei terrorismi nimenomaisesti liity mihinkään tiettyyn aatemaailmaan. Mikäli modernin terrorismin doktriinin ja toimintatavan jollekin suunnalle haluaisi liittää, se olisi enemmänkin 1800-luvun lopun vasemmistovallankumouksellinen ja anarkistinen toiminta Euroopassa.

Syyt sille, miksi juuri nyt näemme ääri-islamistista terrorismia liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja liikehdintään. Global

Terrorism Indexin analyysin mukaan valtaosa terrori-iskuista tapahtuu maissa, joissa on menossa laajempi väkivaltainen konflikti. Uskonnollisen terrorismin yleistymistä ei voi siksi ymmärtää tarkastelematta myös laajemmin niitä konflikteja, joiden yhteydessä terroritekoja tehdään. Sitä myötä nousee esille myös kysymys, missä määrin konfliktien juuret ovat lopulta uskonnossa ja missä määrin kyse on enemmänkin uskonnon valjastamisesta vallan tavoittelun välineeksi.

Tietokantoja tarkastellessa on hyvä pitää mielessä myös se, että laajempiin konflikteihin liittyvää ja erityisesti ääri-islamistisesti motivoitunutta väkivaltaa saatetaan luokitella nykyisin entistä herkemmin terrorismiksi. Aina-kin länsimaiden ulkopuolella tehtyjen iskujen tilastointi on tehostunut viime vuosina huomasti, ja Afrikan ja Aasian maiden konfliktien tapahtumia on tallennettu tietokantoihin huomattavasti aiempaa kattavammin.

Nämäkin reunaehdot huomioon ottaen vaikuttaa kiistattomalta, että uskonnollinen terrorismi on nyt selvästi yleisempää kuin ennen, vaikka se ei terrorismin koko kuva olekaan. Tämä kuva tulee ajan kanssa muuttumaan, kun terroritoiminnan houkuttelevuus alkaa jossain vaiheessa ääri-islamististen liikkeiden parissa hiipua – kunnes taas jossain vaiheessa ilmenee uusi globaali poliittisen liikehdinnän aalto, jonka ääri-laidoilla jotkut päätyvät laittamaan toivonsa terrorismiin taktiikkanaan.

Viitteet

- 1 Jukka Paastela, "Sikariukset ensimmäisen vuosisadan Palestiinassa: Terroristiliikkeen prototyyppi?" *Politiikka* 46/3 (2004), 159-181.
- 2 David C. Rapoport, "Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions", *The American Political Science Review* 78/3 (1984), 658-677. Saatavilla elektronisesti osoitteessa <https://www.aclu.org/files/fbi-mappingfoia/20111110/ACLURM001595.pdf>.
- 3 Karen Rasler & William R. Thompson, "Looking for Waves of Terrorism", *Terrorism and Political Violence* 21/1 (2009), 28-41.
- 4 Saatavilla elektronisesti osoitteesta <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/06/Global-Terrorism-Index-Report-2014.pdf>.

Antti Paronen

Tutkijapääseeri, ST
Maanpuolustuskorkeakoulu

Ideologia ja jihadistinen radikalismi

Asiasanat: globaali, jihadismi, radikalisaatio, terrorismi, ideologia.

Miten jihadistisen liikkeen luonnetta ja organisoitumista voidaan ymmärtää radikalisoitumisen kautta? Tämä artikkeli käsittelee uskonnollisen ideologian merkitystä radikalisoitumiselle.

Radikalismi herättää keskustelua. Jihadismin ja poliittisen väkivallan tutkijat ovat mielenkiinnolla seuranneet yhtä tällaista, kahden tunnetun tutkijan Olivier Royn ja Gilles Kepelin välille äitynyttä ja henkilökohtaisuuksiinkin mennyttä kiistaa radikaalin islamin, islamismin ja jihadismin muna-kana-suhteista. Tämä kahden arvostetun akateemikon välillään käymä kiistely symboloi osaltaan niitä keskeisiä teemoja jotka jäävät piiloon muulta arkipäiväiseltä uutisoinnilta joka käsittelee esimerkiksi ääri-islamistista terrorismia.

Tässä artikkelissa käsittelen Roy–Kepel-kiistan innoittamana jihadistisen liikkeen luonnetta ja organisoitumista radikalisoitumisen kautta.

Radikalisaation takana esitetään kotimaisessakin keskustelussa tavallisesti olevan syitä puhtaasti sosiaalisista yksiselitteisen uskonnollisiin. Tällaisiin tulkintoihin sitoutuminen kuitenkin sulkee mahdollisuudet monitahoisilta selityksiltä ja siten myös aidolta reaali maailmassa tapahtuvalta ilmiöllä puuttumiselta tai sen monimuotoisuuden käsittämiseltä.

Tällainen ajattelu muistuttaa paljolti ajoista, joissa organisaatio oli yksi ja ainut selittäjä niin terrori-iskujen ja niiden ympärillä tapahtuvan liikehdinnän suhteen. Menneinä vuosina esimerkiksi pohdittiin, onko al-Qaida yksinomaan luonteeltaan ideologia vai kenties

toimiva organisaatio. Radikalismin juurisyytä käsittelevässä keskustelussa kuulee nopeasti samoja kaikuja. Kyse on lopulta oman ymmärryskykymme ahtaudesta ja sen asettamista rajoitteista.

Oli tässä väittelyssä voitolla sitten kumpi tahansa kanta, on selvää, että islamistisen radikalismin yhteistä nimittäjää etsivä on jossain vaiheessa prosessiaan törmäävä jihadistisen ideologian ainakin pinnalliseen sympatisointiin ja hyväksyntään. Toisin sanoen, oli tällä tavoin radikalisoituvaa tai jo radikalisoitunut henkilö lähtöisin millaisista taustoista tahansa ja olivat juurisyynsä mitkä tahansa, on pienin yhteinen nimittäjä eri yksilöiden välillä lopulta löydettävissä ideologiasta.

Ideologian keskeinen merkitys

Ideologia on keskeistä radikalisaatiolle. Sen osuus prosessissa korostuu erityisesti silloin, kun sosiaaliset vuorovaikutussuhteet ja organisaatiokulttuuri pohjaavat ideologiseen vaikutukseen. Samoin merkitys korostuu niissä harvoissa tilanteissa, joissa yksilö ei omaa radikalisoitumisprosessinsa aikana muita kuin ideologisia yhteyksiä samanmielisiin henkilöihin.

Tästä kehityksestä esimerkkinä mainittakoon Mostafa Rejain näkemys ideologiasta, joka hänelle edustaa "...tunneperäisten tekijöiden, kuten ajatusten, uskomusten, myyttien ja arvojen muodostamaa maailmaa, joka nivoo

liikkeen yhdeksi kokonaisuudeksi. Tärkeä osuus ideologian merkityksestä on sen kyky vaikuttaa kohdeväestöönä tunneperäisesti saadakseen aikaan tehokkaan vastareaktion.”

Rejain tulkinta antaa kuvan ideologias-ta keskeisenä voimana, joka pitää käynnissä kumouksellisen liikkeen ja radikaalin poliittisen toimijan sisäistä dynamiikkaa. Näin ollen ideologiasta muodostuu erityisesti modernissa tiedon pariin hankkiutumisen tapakulttuurissa metamootori, jonka yksilöllisillä tulkinnoilla henkilö tai ryhmä pitää yllä omaa itseään ruokkivaa kierrettä joka väkivaltaisten kulttuurin ihannoinnin tapauksissa saattaa johtaa myös väkivallan käyttöön.

Kun tarkastellaan aikamme monien terrorististen iskujen takaa löytyvän globaalien jihadististen liikkeen ja sitä edustavien organisaatioiden dynamiikkaa, nousee esiin myös kuvaavampi termi. Tällaisen liikkeen käynnissä pitävää voimaa Gordon M. Hahn kutsuu *teo-ideologiaksi*, aatemaailmaksi, joka kumpuaa selkeästi islamin uskonnosta ja perustuu hänen mukaansa *tawhid*- ja *takfir*-oppeihin sekä niiden tulkintaan sodankäynnillisessä viitekehityksessä.

Tawhid tarkoittaa yksijumalaisuutta, joka jihadistisessa kontekstissa sidotaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja täten myös uskonelämän yhdenmukaistamisen vaatimuksiin. *Takfir* taas merkitsee ulossulkemista islamilaisesta uskon yhteisöstä. Laajennettuna tämä tarkoittaa myös *takfir*-leiman saaneiden olevan legitiimejä väkivallan kohteita.

Jihadistisen liikehdinnän tutkija Jarret Brachman nostaa Hahnin mainitsemien oppilauseلمien lisäksi tarkasteluun jihadistisen ideologian kaksi muuta kivijalkatermiä.

Ensimmäinen on *aqidah*, joka yksinkertaisuudessaan tarkoittaa islamin uskontunnustusta. Tämä ei jihadistille yksistään riitä, vaan heille tunnustus tuo vaateen profeetan aikaisen perinteen mukaan elämisestä. Näin *tawhidin* merkitys ja sen suhde *takfiriin* nousee jihadistisessa ideologiassa itsetarkoitukselliseen asemaan.

Toinen Brachmanin esittelemistä teeseistä on sanapari *al-Wala wal Bara*. Tämä tarkoittaa karrikoiden vihaamista ja rakastamista Jumalan vuoksi. Tätä teesiä jihadistisen liikkeen parissa käytetään oleellisena perusteena mustavalkoisen maailmankuvan muodostamisessa.

Nämä tekijät saattavat vaikuttaa ensisilmäyksellä irrallisilta ja yksittäisiltä termeiltä. Niiden arvo jihadistille ideologialle oppijärjestelmänä on kuitenkin kulttuurisidonnaisuuksien ja tulkinnallisuksiensa ansiosta keskeinen.

Ne ovat tekijöinä myös juuri niitä, joita Rejai kutsuu ideologian muodostaviksi ajatuksiksi, uskomuksiksi, myyteiksi ja arvoiksi, jotka ovat myös kohdeväestössään luomassa vastakkain-

asettelun tiloja ja siten potentiaalisia poliittisia ongelmia. Ne siis toimivat yhteisönsä parissa yleisesti hyväksytystä moraalikoodistosta löydettävänä teeseinä, joiden tulkinnan kautta esimerkiksi väkivallankäyttö kyetään perustelemaan uskonnollisena velvollisuutena. Näin uskonto kyetään liittämään ideologiaan ja ideologiasta muodostuu teo-ideologiaa, jonka kautta tekijöistä kuten uhrimieli, fanaattisuus ja oikeutus tulee oleellinen osa yksilöiden ja ryhmien mobilisaatiota.

Näin rakentuvalla ja väkivallan käyttöä korostavalla ideologialla onkin mahdollista korostaa vastustamansa hallitsevan koneiston moraalittomuutta. Se taas aiheuttaa kohdeyleisössään ymmärryksen omien tekojen moraalilaisesta oikeutuksesta pyrkimyksenään tämän yleisön luottamuksen saavuttaminen ja siten tukiperusta luominen omalle toiminnalleen.

Ideologia voi olla myös itsessään mobilisoi-va voima, joka saa yksilön mukaan kumoukselliseen, radikaaliin ja väkivaltaiseen toimintaan takaamalla hänelle merkityksen ja yhtenäisyyden tunteen. Se mahdollistaa yhteenkuuluvuuden kehittymisen kulloisenkin liikkeen sisällä. Ideologia myös tarjoaa todellisen poliittisen vaihtoehdon selkeine tavoitteineen, jotka ovat sidottavissa kulttuurillisiin yhden sanan tai sanaparin määritelmiin. Ideologiasta itsessään tulee siis liikkeen käyttämien keinojen, operaatioiden ja tavoitteiden välinen silta.

Edellä esitetyt tekijät kuuluvat luonnollisesti hierarkkisen organisaation sisäiseen dynamiikkaan. Ne ovat kuitenkin myös sovellettavissa sosiaalisen liikkeeseen.

Ideologia organisaation käyttövoimana

Globaali jihadistinen liike on klassinen esimerkki liikkeestä, jonka uloimmilla kehillä radikalisoituneet yksilöt ja pienryhmät muodostavat kokonaisen, vaikeasti hahmotettavan väkivaltaiseen ideologiaan sitoutuneiden subjektien verkoston. Iskijöiden suhde toisiinsa, heitä inspiroivaan emojärjestöön ja mahdollisiin iskujen organisoijiin eroaa toki tapauskohtaisesti.

Viimeaikaisista Isisiin linkittyneistä iskuista on monessa yhteydessä nostettu esiin kuvaus, että iskijä olisi ollut vähintäänkin inspiroitunut jihadistisesta ideologiasta. Tämän lisäksi julki-suuteen nousee ajoittain tietoja Isisin halusta toteuttaa ulkomaanoperaatioita ja organisoida niihin kykeneviä verkostoja.

Isis ei tietysti ole synonyymi aikamme jihadistiselle liikehdinnälle. Se edustaa jo sinällään marginaalisen liikehdinnän millenaristista laitaa. Itseasiassa on perusteltua esittää Isisin olevan sitoutunut jihadistisen mytologian apokalyptisimpiin tulkintoihin ja tulevaisuuskuviin.

Toimittaja Graeme Wood on käsitellyt haastatteluaineistonsa perusteella tätä jihadistisen liikkeen laitaa. Wood esittää juuri lopunaikojen tematiikan olevan Isisille luonteenomaista. Sen kannattajat menevät varsin pitkälle todistaessaan vakaan uskonsa tällaiseen apokalyptiseen maailmankuvaan.

Oikeutettuun kysymykseen siitä, uskooko koko Isisin korkein johto tällaiseen pian koitavaan maailmanloppuun, Wood, kuten mukaan muukaan, ei pysty tarjoamaan vastausta. Selvää kuitenkin on, että Isis rakentaa julkisen viestinsä esimerkiksi al-Qaidaan verraten juuri jihadistisen eskatologian ja sen erilaisten esiintymien varaan.

Myöskään Isisille tyypillinen tapa pyrkiä hyötymään laajemman globaalien jihadistisen sosiaalisen liikkeen uloimman kehän yksilöiden ja ryhmien aktiivisuudesta ei rajoitu vain jihadistiseen ideologiaan. Samanlaista ideologiasidonnaisuutta ja jopa johtajattomuutta strategisena organisoitumisen keinona korostavaa ajattelua esiintyy esimerkiksi valkoisen rodun ylivaltaa ideologianaan tunnustavan yhdysvaltalaisen Louis Beamin tuotannossa.

Radikalisoinnin tarkastelu ei ole nollasummapieliä

Radikalisoinnin prosessin tekijät liittyvät edelleen omaan tajunnahtauteemme käsittäessämme ideologian ja organisaation välistä suhdetta. Monesti hierarkkisessa ja systeemisessä hahmottamisessa tavataan löytää vain nollasummaisista joko-tai-vaihtoehtoja: on olemassa joko iskukykyinen organisaatio tai sitten kyse on vain ideologiasta tai identiteettirakenteesta, jolla sellaisenaan ei voi olla kykyä strategiseen ajatteluun tai operatiiviseen toimintaan.

Tällainen ajattelu on vahingollista, koska esimerkiksi globaalien jihadistisen liikkeen hengissä pitävä ja samalla myös todellisia ta-

pahtumia aikaansaava voima asuu juuri ideologiassa.

Ideologiasidonnaisuus on itse asiassa kykenevä todistetusti korvaamaan toiminnalliset käskyvaltasuhteet silloin, kun tavoitteenasettelu, toimintamenetelmät ja näiden mukanaan tuoma palkinto yksilölle tai ryhmälle on riittävän suuri eikä toimintaa ole ajallisesti sidottu tiukkoihin raameihin.

On tärkeää mutta myös haastavaa hahmottaa ideologiasidonnaisen toiminnan luonne, kun Isisin tapaisen organisaation luoma potentiaalinen uhka kohdataan.

Kun radikalisoituva yksilö ottaa kriittisen askeleen radikalisminsa suuntaan, on se otettu kuinka nopeasti tahansa, vähenevät oleellisesti mahdollisten sosiaalisten juurisyiden merkitykset. Mitä syvemmmälle radikaalia poliittista muutosta ajavassa järjestössä, liikkeessä tai edes aatemaailmassa yksilö meneekään, korvautuvat myös mahdolliset alkuperäiset syyt uudella maailmanselityksellä.

Tällainen uusi maailmanselitys osoittaa aikaisempien ja yleisesti hyväksytyjen moraalirakenteiden mädännäisyyden. Pahimmillaan se tarjoaa väkivallan käyttöön turvautumisella uuden ja uljaan identiteetin sekä voimaantumisen tunteen sitä hakevalle.

Organisaation, ideologian, uskonnon, sosiaalisten juurisyiden tai yhteiskunnallisten tekijöiden merkityksestä radikalisaatiolle voi olla mitä mieltä tahansa. On kaikista huolimatta helppo yhtyä alussa mainitun Olivier Roy'n vaatimukseen siitä, että radikaalin islamin ja islamilaisen radikalisaation luoman turvallisuusuhan kohtaamiseksi on syytä etsiä aktiivisesti monitieteellistä, yhteiskunnallisen elämän eri osa-alueita kokoavaa ja viranomaisten välistä monialaista yhteistyötä korostavaa kokonaisvaltaista ratkaisua.

Tehtävä ei ole helppo, mutta sen haasteellisuuden edessä ei kuitenkaan voida luovuttaa, sillä menetettävänä on liian paljon.

Teemu Tammikko

Vanhempi tutkija, YTT
Ulkopoliittinen instituutti

Tuhon kautta uuteen maailmaan

Asiasanat: terrorismi, millenarismi, apokalypsi, uskonto, isis, Loistava polku, Aum Shinrikyo.

Joillekin terroristijärjestöille on tyypillistä hyvin voimakas uskomus siihen, että he ovat luomassa jotain uutta, täydellistä maailmaa, jonka vuoksi vanha maailma on tuhattava. Uskomus on tyypillistä etenkin uskonnollisille liikkeille, jotka ammentavat juutalais-kristilliseen traditioon liittyvistä maailmanlopun profetioista, mutta vastaavia uskomuksia löytyy myös ei-uskonnollisten ryhmien keskuudesta. Tällaisia liikkeitä kutsutaan millenaristisiksi, koska lopullisen hyvän ja pahan taistelun jälkeen koittaa "tuhatvuotinen rauha", tai muu vastaava täydellinen olotila. Nykyajan tunnetuimpia millenaristisia terroristijärjestöjä ovat mm. jihadistinen Isis, kommunistinen Loistava polku ja eri uskontoja fuusioinut Aum Shinrikyo.

Terrorismin ja poliittisen väkivallan tutkimuksessa on havaittu, että ideologia, mukaan lukien uskonnollinen maailmankatsomus, on yksi keskeinen väkivaltaan johtava syy. Näin on siitä riippumatta, että varsin usein viralliset uskontokunnat ja uskontoja edustavat instituutiot kiistävät väkivallan ja uskonnon välisen yhteyden.

Kun tavoitteena on paljastaa terroristiryhmien taustalla oleva uskomusmaailma, on pyrittävä näkemään uskontoon liittyvät keskeiset elementit terroristien toiminnassa ja retoriikassa. Tämä ei ole aina helppoa. Uskonto voi olla poliittisen projektin päälle liimattu oikeutuksen väline ilman kovinkaan syvällistä tai aitoa uskoa, kun taas joissakin pinnallisesti maallisissa liikkeissä voi uskonnollinen ajatusmaailma olla hyvin voimakkaasti läsnä, vaikka ne voivat ak-

tiivisesti taistella uskontoja edustavia instituutioita vastaan.

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan millenaristista ajattelutapaa ja sen suhdetta terrorismiin. Millenarismien alkuperä on juutalais-kristillisessä traditiossa, jossa hyvän ja pahan välinen lopullinen taistelu tapahtuu luvatus johtajan ja jumalallisen voiman avustuksella. Paha tuhoutuu lopullisesti, jonka jälkeen koittaa "milleniaalinen rauha". Vaikka profetia eri versioineen sisältyy moneen uskontoon, vain niitä liikkeitä, joissa tämä näkemys nousee koko uskomusmaailman keskiöön, kutsutaan millenaristisiksi.

Millenarismi sisältyy keskeisesti monen terroristijärjestön ajatustapaan, koska se helpottaa väkivallankäyttöä. Kun uskotaan äärimmäiseen jaotteluun "hyvän" ja "pahan" välillä ja lopulliseen taisteluun, jossa "paha" tuhoutuu, on väkivalta itsessään looginen tie voittoon. Millenaristisessa maailmassa ei myöskään ole "siviilejä". On vain niitä, jotka ovat omalla puolella, ja niitä, jotka ovat joko vihollisia tai täysin merkityksettömiä. Keskeinen elementti on usko johtajaan, jonka avulla voitto saavutetaan. Tämä tekee millenarismista erittäin houkuttelevan manipulointivälineen tällaiseen johtajan asemaan pyrkivälle.

Pitkin historiaa tunnetaan hyvin kirjava määrä millenaristisia liikkeitä ja kultteja. Osa niistä on ollut väkivaltaisia tai itsetuhoisia. Tässä kirjoituksessa keskitytään kuitenkin vain millenarismien merkitykseen nykyaikaisen terrorismin näkökulmasta.

Millenarismi ja väkivalta

Toisen ihmisen tappaminen ei ole yksinkertaista, koska normaaliolosuhteissa tiukat moraalisaännöt estävät sen. Tappamista edeltää prosessi, jossa väkivallan kohteesta tehdään "paha" ja tappamisesta itsestään perusteltua, koska sen avulla suojellaan omaa "hyvää" ryhmää, kuten perhettä, kotiseutua, tai omaa tuttua uskonnollista tai kulttuurista elämäntapaa. Uskonnolliset näkemykset voivat olla yksi keino edesauttaa jakoa "hyviin" ja "pahoihin": on jumalan valitsema kansa ja sitten on muut, väärauskoiset, uskonnottomat, tai vaikka oikeauskoiset, mutta muuten vain valinnan ulkopuolelle jäävät. Tämä jako on lähtökohta sille, että ihmisiä voidaan kohdella eriarvoisina. Äärimmäisissä tapauksissa sillä voidaan oikeuttaa myös tappaminen.

Millenaristiset maailmankatsomukset toimivat erityisen hyvin väkivallan oikeuttajina, sillä niihin kuuluu keskeisesti käsite "lopullisesta taistelusta", jossa hyvä voittaa pahan. Muutos tapahtuu väkivaltaisen konfliktin kautta. Tähän maailmanjärjestystä mullistavaan taisteluun ja sen jälkeiseen olotilaan kuuluu lisäksi seuraavat elementit:

1. Lopullinen voitto on kollektiivinen, se koskee kaikkia jumalan valittuja ja poistaa "pahan" totaalisesti.
2. Ideaali olotila on mahdollista saavuttaa tässä maailmassa, ei tuonpuoleisessa.
3. Voitto tapahtuu lähitulevaisuudessa.
4. Apokalypsin jälkeinen tila vastaa täydellistä ja ehdoitta ideaalia maailmanjärjestystä.
5. Omaa kamppailua avittaa jumalallinen tai yliluonnollinen voima, poikkeuksellinen johtaja tai organisaatio.

Väkivalta on millenaristisissa visioissa puhdistava ja "hyvä" voima, joka valmistelelee tietä apokalypsiin ja täydellisen olotilan saavuttamiseen. Pelkkä vihollisen tappaminen ei riitä, sillä koko vallitseva maailmanjärjestys on tuhottava uuden tieltä. Tämä tarkoittaa sitä, että pelastuksen ulkopuolisten kohtaloilla ei ole kulttiin uskoviille merkitystä. Kukaan ei ole sivullinen tai siviili.

Kohdat kaksi ja kolme alleviivaavat yksilön toiminnan tärkeyttä juuri tässä ja nyt. Ne myös tekevät millenarismista poikkeuksellisen maallisen liikkeen verrattuna uskontoihin, joissa "pyhä" on ennemminkin jotain henkistä, immateriaalista, tai tuonpuoleista. Millenaristeille ei riitä, että saavuttaa jonkin epämääräisen "paratiisin" kuoleman jälkeen. Tosiuskovaisen on tehtävä kaikkensa, jotta apokalypsi saapuu ja "hyvä" voittaa maan päällä. Kyse ei siis ole pelkästä jumalallisesta tai abstraktista hyvän ja pahan kamppailusta, vaan aidosta fyysisestä taistelusta.

Millenarististen liikkeiden maallisuutta alleviivaa myös se, että ne usein näkevät, että maailmaa hallitsee tyrannivalta, jokin eliitti, joka on syyppää maailmassa olevaan pahaan. Tämä eliitti tuhoutuu vain, jos kamppailun tärkeiden tiedostavat yksilöt ovat valmiita nousemaan vastarintaan, kumoamaan eliittien vallan ja ottamaan maailman haltuunsa.

Vaikka millenarististen liikkeiden maailmankuvassa on voimakas maallinen elementti, kyse ei ole pelkästä poliittisesta projektista, joka ratkeaa maallisten voimien avulla. Varsinainen uskonnollisuus millenarismiin tulee siitä, että liikkeet uskovat ylmaallisten voimien olevan heidän puolellaan. Rationaalisesti ajateltu alivoima selvästi ylivoimaisen vihollisen edessä ei estä liikkeiden toimintaa. Vaikka koko maailma olisi itseä vastassa, on millenaristilla jumala tai jumalan valitsema johtaja puolellaan. Uskon jumalaan voi korvata myös ylmaallinen usko puolueeseen tai muuten vain poikkeuksellisen karismaattiseen johtajaan, jonka kyvyt ylittävät tavallisen kuolevaisen kyvyt. Esimerkiksi jotkut versiot kommunismista ovat olleet millenaristisia: niissä on ollut rationaalisen ajattelun ylittävä usko puolueen kaikkivoipaisuuteen ja näkemys kapitalistisen maailman totaalisesta tuhosta ja uuden kommunistisen järjestelmän lopullisesta voitosta.

Vastaavasti myös joitain äärioikeistolaisia maallisia liikkeitä voidaan pitää millenaristisina. Toisin kuin utooppiseen tulevaisuuteen tähtäävissä kommunistisissa liikkeissä, millenaristinen äärioikeisto usein tavoittelee mystistä menneisyyttä, paluuta aikaan, jolloin kommunismia, juutalaisuutta, islamia, monikulttuurisuutta tai muuta vastaavaa "paha" ei vielä ollut. Tuohon alkutilaan liikkeen johtaa tietysti poikkeuksellisen karismaattinen johtaja.

Millenaristisia terroristijärjestöjä: Isis, Loistava polku ja Aum Shinrikyo

Isis

Tämän päivän merkittävin millenaristinen terroristijärjestö on Isis. Sen apokalyptisestä maailmankuvasta on kirjoittanut muun muassa William McCants teoksessaan *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of The Islamic State* (2015). Isisin uskomusmaailma on ultrakonservatiivinen. Se tavoittelee totaalin väärauskoisten tuhon lisäksi paluuta mystiseen menneeseen maailmaan, aikaan, jolloin kalifaatti hallitsi koko islaminuskoista maailmaa.

Isisin ideologinen tausta on al-Qaidan globaalissa jihadismissa, mutta se on ajautunut selvästi al-Qaidaa kauemmas perinteisemmistä Islamin tulkinnoista kohti puhdasta millena-

risemia. McCantsin mukaan keskeinen hahmo Isisin ohjaamisessa tähän suuntaan oli Irakin al-Qaidan johtaja Abu Mus'ab al-Zarqawi. Zarqawi oli erityisen kiinnostunut ristiretkien aikaisesta historiasta ja muslimien taistelusta kristittyjä vastaan nykyisen Syyrian ja Irakin alueella. Vastoin al-Qaidan johdon mielipiteitä, hän alkoi ammentaa avoimesti Koraanin jälkeen kirjoitetuissa haditheissa esiintyvistä Mahdin (islamilainen messias) tulemista ennustaneista profetioista, joissa Syyrian ja Irakin alueelle sijoittuva lopullinen taistelu saa paikkansa.

Tarttuminen millenarismiin mahdollisti Isisille sen, mikä ei ollut al-Qaidalle mahdollista. Vapaaehtoisten ei tarvitse tuntea virallisia uskontulkintoja jihadista. Päinvastoin, on jopa helpompaa, että he eivät niitä tunne, koska silloin he eivät kyseenalaista johtajien näkemyksiä. Tällöin riittää, kun Isisin omat agitaattorit ja kouluttajat kertovat vapaaehtoisille millenaristisen visionsa pähkinänkuoressa: Tämä on luvattu maa, me olemme islamilaisen maailman ainoita oikeita edustajia (kalifaatti), nyt on lopullisen taistelun aika, ja vain meidän kautta te voitte saada vihdoin sen, mikä teille kuuluu.

Millenarismien myötä Isisin ei ole ollut tarve tehdä minkäänlaisia kompromisseja tai myönnetyksiä taistelussaan, sillä millenarismiin liittyvät erityisen laajat tulkinnanmahdollisuudet tekevät johtamisesta helppoa: riittää kun "jumalan valitsema" johtaja sanoo jotain, niin asiasta ei sen enempää tarvitse keskustella. Siksi Isisille ei ole tuottanut minkäänlaisia ongelmia tappaa šiiamuslimeita tai tuottaa valtavia määriä sivullisia uhreja. Päiden katkaisut, näytävät teloitukset, kiduttaminen, seksiorjuus, muinaishistoriallisten kohteiden tuhoaminen ja muut vastaavat teot puhdistavat maailman vääräuskoisista ja historiasta ennen profeetta Muhammadia. Koska "kalifaatilla" on jumalallinen voima takanaan, ei haittaa vaikka koko maailma asettuisi Isisin perustamaa järjestelmää vastaan.

Loistava polku

Perussa vaikuttava Loistava polku on yksi nykyajan tuhoisimmista millenaristisista terroristijärjestöistä. Järjestön huippuvuodet sijoittuivat 80-luvulle, mutta se on yhä olemassa. Järjestö on hyvä esimerkki siitä, miten millenarismien ei tarvitse liittyä suoraan juutalais-kristilliseen traditioon eikä sen tarvitse olla virallisesti edes uskonnollinen: Loistava polku edustaa eräänlaista kommunismia, jossa yhdistellään Peruan sopivia kohtia Marxilta ja Maolta.

Loistavan polun johtajan, Abimael Guzmánin henkilökohtaisen karisman ja uskonnollisella symboliikalla ladatun retoriikan avulla liikkeestä muodostui voimakkaan millenaristi-

nen. Järjestön tavoitteena on uusi, etnisyyteen perustuva hierarkkinen yhteiskuntajärjestys, eräänlainen sosialistinen inkojen imperiumi, *Tawantisuyu*, joka on saavutettavissa vain tuhoamalla kokonaan vallitseva järjestelmä. Uudessa järjestyksessä valkoisista maanomistajista tulisi orjia ja intiaaneista ja mestitseistä herroja. Hierarkian huipulla olisi tietenkin vahtajan asemassa oleva Guzmán itse.

Isisin tavoin myös Loistava polku on poikkeuksellisen brutaali terroristijärjestö. Sen aiheuttamien kuolonuhrien määräksi on arvioitu noin 30 000 ihmistä. Suuri osa kuolonuhreista on tullut valtion vastaisen avoimen sodan käynnin myötä, mutta myös järjestön poikkeuksellisen julman oikeuskäytännön kautta sen hallitsemilla alueilla. Loistava polku ammentaa rangaistuskäytäntönsä inkojen muinaisilta valtakausilta, joiden mukaan pienistä rikoksista seuraa julkinen ruumiillinen kuritus ja merkittävämmistä rikoksista hidas ja julmasti toteutettu kuolema. Tyypillistä on ollut muun muassa uhrien kasvojen polttaminen syövyttävällä hapolla tai ruumiinjäsenten pilkkominen viidakkoiveitsellä.

Kuten moni totalitaristinen liike, Loistava polku alkoi "puhdistamaan" hallitsemiaan alueita niistä aineksista, joista se pystyi. Tapaminen kohdistui etnisesti "valkoisen" omistavan yhteiskuntaluokan lisäksi myös etnisyydestä riippumatta toisin ajatteleviin tavallisiin ihmisiin, ja varsin nopeasti Loistavasta polusta kärsi eniten juuri se väestönosa, jonka puolesta se väitti taistelevansa: Ayachuchon köyhät maalaiset.

Loistavan polun ideologia on ollut voimakkaasti riippuvainen sen omasta "messiaasta" Guzmánista. Johtajan pidätyksen jälkeen (1992), järjestön suosio romahti ja väkivaltainen toiminta hiipui. Tämä on tyypillistä niille millenaristisille liikkeille, jotka rakentavat uskomusmaailmansa tiettyjen henkilöiden varaan. "Puolueen" tai "kalifaatin" varaan rakennettu järjestelmä ei ole niin riippuvainen yksittäisistä ihmisistä, vaan "oikean" ja "väärän" määrittäviä eliiteistä. Esimerkiksi Isis ei ole kärsinyt niin voimakkaasti sen johtohahmojen kuolemista, kuin Loistava polku.

Aum Shinrikyo

Japanilainen Aum Shinrikyo, eli korkein totuus, on maailmalla tunnettu sen vuonna 1995 toteuttamasta sariinikaasuiskusta Tokion metroom. Kyseessä on uskonnollinen kultti, joka on luokiteltu toteuttamiensa iskujen vuoksi terroristijärjestöksi. Järjestöstä on kirjoittanut muun muassa Robert Jay Lifton teoksessaan *Destroying The World to Save It: Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and The New Global Terrorism* (2000).

Aum Shinrikyon perusti Chizuo Matsumoto Japanissa vuonna 1984. Hän oli kiinnostunut muun muassa raamatullisista ilmestyskirjan profetioista. Kulttiin kuuluu visio kolmannen maailmansodan syttymisestä. Sodan aloittaisi Yhdysvallat ja siihen liittyisi melkein totaalinen maailman ydintuho, jonka selviytyjiksi jäisivät vain kulttiin kuuluvat uskovaiset. "Pahoja" eliittejä oli Yhdysvaltain lisäksi klassiset salaliittoteorioiden verkostot juutalaisista vapaamuurareihin, brittien ja hollannin kuningashuoneisiin ja kilpaileviin japanilaisiin uskontoihin. Matsumoto, tai Shoko Asahara, kuten hän nimesi itsensä uudelleen, korotti itsensä kristuksen asemaan. Hänen tehtävänsä oli ottaa maailman synnit kannettavakseen ja johdattaa kulttiin liittyvä eliitti selviytymään ihmiskunnan tuhosta.

Väkivalta oli Aum Shinrikyon mukaan oikeutettua, koska vain sen kautta, buddhalaisiin oppeihin nojaten, liike voi vähentää pahan karman kerääntymistä ja pelastaa maailman. Valtaosa ennen sariini-iskuja tehdyistä väkivaltateoista oli kultin omia sisäisiä "puhdistuksia", joissa kultin turvallisuudelle uhkaksi katsotut henkilöt tapettiin.

1990-luvun alkupuolella kultti alkoi vaurautua laajempaan väkivallankäyttöön. Se teki kokeiluja sariinin käytöstä ensin esimerkiksi lampailta ja sitten ihmisillä. Ensimmäinen kaasuisku toteutettiin vuonna 1994 Naganossa. Iskussa kuoli kahdeksan henkilöä ja satoja vahingoitui. Tämä paljastui Aum Shinrikyon iskuksi vasta Tokion vastaavan iskun jälkeen vuotta myöhemmin. Tokiossa järjestö iski samanaikaisesti viidessä eri metrojunassa laskien sariinia ilmaan. Kolmetoista ihmistä kuoli ja toista tuhatta vahingoitui. Vähän myöhemmin järjestö yritti iskeä uudestaan meteroon käyttäen syanidia, mutta myrkyä päästävät laitteet eivät toimineet.

Huolimatta poliisin pidättämistä sadoista kultin jäsenistä ja virallisen uskonaseman riisumisesta, Aum Shinrikyo ei ole kadonnut kartalta. Sillä arvioidaan olevan yhä toista tuhatta jäsentä.

Millenarismi – Uskontoa vai poliittista populismia?

Millenarismiin perustuva uskomusmaailma voi olla kompleksi ja kattava, kuten Aum Shinrikyon tapauksessa, mutta yksinkertaisimmillaan se voi olla puhdasta poliittista populismia, jonka avulla pyritään mobilisoimaan ihmisiä oman asian taakse ja oikeuttamaan kaikki mahdolliset keinot. Tällaista vaikuttaa edustavan tänä päivänä erityisesti Isis.

Yksinkertainen visio maailman tilasta löytää helposti seuraajia, koska kukapa ei haluaisi

uskoa "hyvän" lopulta voittavan ja "pahan" saavan palkkansa? Jos visio nojaa valtavirtauskontoon, herää kuitenkin kysymys siitä, kuinka "aito" tai "edustava" tuo visio ja sitä propagoivat tahot ovat suhteessa insititutionalisoituun uskuntoon ja siihen liittyvään vuosisatojen kestoiseen teologiseen keskusteluun, josta ne ammentavat?

Keskiajan millenaristisista liikkeistä kirjoittanut Norman Cohn havaitsi teoksessaan *Pursuit of The Millenium: Revolutionary Millenarians and Mystical Anarchists of The Middle Ages* (1970), että liikkeitä yhdistää usein yksi tekijä. Se on jonkun – yleensä älymystöä edustavan – yksilön tai joukon pyrkimys tietoisesti mobilisoida ihmisiä, jotka eivät ole kovinkaan lukeneita, seuraavat helposti johtajaa eivätkä kyseenalaista häntä, sekä haluavat nopean oikotien maalliseen valtaan tai rikkauksiin.

Vastaavasti historioitsija Ibn Khaldun kirjoitti jo keskiajalla, että moni islamilainen johtaja on valmis nimeämään itsensä Mahdiksi saadakseen herkkäuskoiset ja tyhmät Mahdin nimeen vannovat massat liikkeelle. Ei siis ole sattumaa, että moni tänä päivänä Isisin riveihin matkaava nuori pönttää epätoivoisesti *Islam for Dummies* -teosta. Millenarististen liikkeiden yksiulotteinen leimaaminen "typerien" massojen mobilisointikeinoksi ei kuitenkaan tee oikeutta varsin monimuotoiselle ilmiölle.

Millenarismien käsite ei yksin anna vastausta siihen, onko ilmiössä kyse uskonnosta vai poliittisesta populismista. Käsite auttaa kuvaamaan sitä, minkälainen uskomusmaailma tietyn liikkeen taustalla on. Uskomusmaailma puolestaan paikkaa niitä aukkoja liikkeen toiminnassa, jotka pelkkä rationaalinen tai strateginen ajattelu jättää tyhjäksi. Toisin sanoen, millenarismi auttaa ymmärtämään miksi tietyt terroristijärjestöt käyttävät poikkeuksellisen brutaalia väkivaltaa, ja miksi ne eivät välitä tipaakaan poliittisista realiteeteista, kuten liittoilaisten hankkimisesta tai sodankäynnin rajoittamisesta itselle hallittavaan mittakaavaan.

Lähteet

- Cohn, Norman (1970): *Pursuit of The Millenium: Revolutionary Millenarians and Mystical Anarchists of The Middle Ages*. Oxford: Oxford University Press.
- Lifton, Robert Jay (2000): *Destroying The World to Save It: Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and The New Global Terrorism*. Lontoo, Picador.
- McCants, William (2015): *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of The Islamic State*. New York, Palgrave Macmillan.

Hannu Juusola

Professori, FT
Helsingin yliopisto, Maailman kulttuurien laitos

Islamin ja islamistisen terrorismin suhteesta

Asiasanat: islam, terrorismi, salafismi, wahhabilaisuus, jihad.

Tässä katsauksessa analysoin islamin ja islamin nimissä tehdyn terrorin välistä yhteyttä. Itsetään selvästi olen lähtenyt siitä, että ideologia on vain yksi kehitykseen vaikuttaneista monista tekijöistä. Ideologian osalta olen korostanut niin sanotun salafismin saamaa vahvaa asemaa arabimaissa ja laajemmin koko islamilaisessa maailmassa. Tämän olen osin liittänyt öljyrahoilla tuetun wahhabilaisuuden useita vuosikymmeniä jatkuneeseen vaikutukseen erityisesti koululaitoksessa ja satelliittikanavilla. Wahhabilaisuus sisältää useita samoja uskonnollisia tulkintoja kuin salafi-jihadismikin ja sen levittäminen on luonut pohjaa vielä radikaalimpien ajatusten omaksumiselle. Samaten olen painottanut kilpailevien ideologisten suuntausten marginalisoitumista. Kolmas tekijä jota olen painottanut, on yksilön päättäväisyyttä korostavan ajattelun ulottuminen myös jihadin kaltaisiin ilmiöihin. Tämä on olennaisesti heikentänyt traditionaalisen oppineiston kontrollia väestöstä. Salafi-jihadistinen ideologia vähintäänkin siinä muodossa kuin useimmat liikkeiden jäsenet tai tukijat sen omaksuvat edustaa varsin pinnallista uskonnollista tulkintaa islamin eri suuntausten joukossa. Tämä on yksi syy, miksi islamilainen oppineisto pääsääntöisesti torjuu sen. Ideologian voima on kuitenkin sen yksinkertaisuudessa. Jo valmiiksi pettyneelle se tarjoaa selvän käsityksen syyllisistä ja ratkaisusta ongelmaan.

Viime vuosikymmeninä islamistinen terrori eri variaatioina on yleisessä tietoisuudessa

tullut lähes synonyymiksi terrorismin käsitteelle ylipäättänsä. Islamistisella terrorismilla tarkoitetaan sellaista islamismimin eli poliittisen islamin variaatiota, jossa terroria käytetään yhtenä keinona saavuttaa poliittiset tavoitteet. Selvän käsitteellisen eron tekeminen muuhun poliittiseen väkivaltaan on usein vaikeaa. Islamismin ohella käytetään usein termiä *salafismi*, jolla tarkoitetaan kaikkea pyrkimystä "palata" islamin alkuaikojen yhteiskuntaan riippumatta siitä, miten tämä tulkitaan. *Salafi-jihadismi* viittaa ajatteluun, jossa tähän pyrkimykseen liittyy ajatus *jihadin* eli "pyhän sodan" käymisestä vastustajia kohtaan. Kaikki käytetyt termit ovat epätarkkoja ja avoimia erilaisille tulkintoille. Jihadiin ei välttämättä liity väkivaltaa, terrorismista puhumattakaan. Siksi jotkut tutkijat välttävät termin jihadismi käyttämistä tässä yhteydessä.

Kysymys islamin suhteesta islamin nimissä tehtyihin terroritekoihin jakaa voimakkaasti mielipiteitä erityisesti populaarissa keskustelussa. Yhtä laittaa tulkintojen joukossa edustaa näkemys, jonka mukaan uskonnollinen väkivalta ja terrori juontuvat suoraan islamin muuttumattomasta ytimestä, joka ei ole sovittavissa yhteen demokratian ja liberalismin periaatteiden kanssa. Tämän tulkinnan kannattajat viittaavat tyypillisesti klassisiin islamin teksteihin. Orientalistisen tutkimuksen traditioiden mukaisesti teksteille annetaan hyvin suuri merkitys. Esimerkiksi Koraanin uhkaukset Jumalaa tai hänen Profeettaansa vastaan

taistelevien väkivaltaisesta lopusta (5:33) ymmärretään luonteavana ja jopa riittävänä selityksenä Isisin harjoittamaan terrorismiin. Astetta lievemmän tulkinnan mukaan islamin teologiseen historiaan liittyvät tulkinnat vaikuttavat muiden tekijöiden ohella islamin nimissä harjoitettuun poliittiseen väkivaltaan. Erityisesti korostetaan Ibn Taymiyyan (1263–1328) teologian vaikutusta islamistisen terrorismin taustalla. Tulkintamallissa korostuu ajatus esimerkiksi *al-Qa'idan* ja Isisin ideologian ei-modernista luonteesta. Ideologian kannattajien tavoin ajatellaan, että kyse on todella aidosta paluusta "esi-isien" (*al-salaf*) islamiin.

Yksinkertaistavasta historiattomuudestaan huolimatta ideologian merkitystä alleviivaavat näkemykset tulee kuitenkin ottaa vakavasti. Kyse on vähän samasta, kun pohditaan, missä määrin Uuden Testamentin juutalaisvastaiset näkemykset ovat vaikuttaneet myöhemmän antisemitismin kehitykseen. Toista äärilaitaa islamin ja islamistisen terrorismin suhteita käsittelevässä keskustelussa edustavat näkemykset, joiden mukaan islamilla ei ole mitään roolia islamistisen terrorismin kehityksessä. Tällöin korostetaan usein sitä, että ideologia ylipäättänään on toissijainen tekijä radikalisoitumisen yhteydessä: keskeisessä asemassa ovat sen sijaan sosiaaliset, taloudelliset ja psykologiset tekijät. Monimutkaiset sosiaaliset ilmiöt kuten terrorismi eivät ole koskaan selitettävissä vain yhdellä tekijällä. Siksi on olennaisinta, että ilmiöitä pyritään aina tarkastelemaan niiden historiallisessa kontekstissa.

Kun ryhdytään analysoimaan islamiin eri tavoin kytkeytyvien ideologisten virtausten roolia, on syytä ensinnäkin muistaa, että islamistinen terrorismi on varsin myöhäinen tulokas terrorismin historiassa. Varsinainen islamistinen terrori laajemmassa mittakaavassa syntyi nimittäin vasta 1970-luvun lopulla Egyptissä ja Syyriassa. Alun perin oli kyse terrorin käytöstä osana taistelua Anwar al-Sadatin ja Hafez al-Assadin autoritaarisia regiimejä vastaan, kun Muslimiveljeskunnan kaltaiset islamistiset järjestöt nousivat kapinaan ja pyrkivät luomaan islamilaisen valtion. 1980-luvulta alkaen islamistinen terrori alkoi kohdistua myös alueelle tulleita miehittäjiä tai sellaisiksi tulkittuja kohtaan. Edelläkävijöihin kuului šiialainen Hizbullah, joka otti Libanonissa käyttöön itsemurhaiskut iskiesään amerikkalaisia ja ranskalaisia sotilaita kohtaan. Niin oudolta kuin se nyt saattaa kuulostaakin, ensimmäinen sunnalaiseen järjestön suorittama itsemurhaisku tapahtui vasta vuonna 1993. Hyvin merkittävä tekijä tulevan kehityksen kannalta oli 1980-luvun Afganistanin sota, joka näytteli tärkeää roolia transnationalisen jihadismin kehityksessä. 1990-luvulla islamistisesta terrorista tuli merkittävä ilmiö sekä Lähi-idässä että globaa-

lisesti. Merkittäviä toimijoita olivat esimerkiksi sellaiset kuin *Groupe Islamique Armé* (GIA) Algeriassa, *al-Gama'a al-Islamiyya* Egyptissä, *Hamas* Palestiinassa, *Abu Sayyaf* Filippiineillä ja *Lashkar-e Janghvi* Pakistanissa. Seuraavina kahtena vuosikymmenenä erityisesti globaali islamistinen terrori on vahvistunut entisestään, ja huomattava määrä kaikista terrori-iskuista liittyy tänään nimenomaan islamistisiin järjestöihin tai niiden yksittäisiin tukijoihin.

Islamistisen terrorin nopea nousu antaa aiheita kahdelle johtopäätökselle. Ensinnäkin ilmiön tuoreus sotii vahvasti sellaista yksinkertaistavaa mutta valitettavan yleistä tulkintaa vastaan, että väkivalta olisi jotenkin väistämätön osa islamia. Toiseksi kehitys ensin Lähi-idässä ja sitten laajalti muuallakin niin sanotussa islamilaisessa maailmassa viittaa voimakkaasti siihen, että jotain merkittävää on tapahtunut näissä yhteiskunnissa. Iso osa tutkimuksesta keskittyy nykyään tutkimaan niitä eri tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet tähän kehitykseen. Lukuisten muiden tekijöiden ohella myös uskonnolliseen ja laajemmin ideologiseen kehitykseen liittyvillä tekijöillä voi perustellusti väittää olevan oma roolinsa tässä muutoksessa.

Olennainen tekijä on se, että 1970-luvulta lähtien islamilaisessa maailmassa on tapahtunut huomattava ideologinen ja kulttuurinen muutos, joka tyypillisesti liitetään niin sanotun salafi-islamin vahvistumiseen ja leviämiseen post-kolonialistisissa valtioissa. Kuten olen edellä jo maininnut, salafismi kytkeytyy jo aikaisempiin islamin suuntauksiin, mutta viime vuosikymmeninä sen merkitys on kasvanut selvästi ja se on samalla saanut uusia muotoja. Suuri määrä nykyisiä islamista ammentavia poliittisia ajattelijoita ja puolueita koko islamistisessa maailmassa heijastaa tätä virtausta sen eri muodoissa. Muutokseen liittyy voimakkaasti moraalikonservatismiin selvä nousu esimerkiksi pukeutumiseen liittyvissä kysymyksissä.

Uus-salafismin synty ja leviäminen liittyvät terrorismiin erityisesti siten, että osa ideologian edustajista on ollut huomattavan valmis käyttämään väkivaltaa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Toinen tärkeä tekijä on se, että lännen vastainen ideologia on saanut paljon tärkeämmän roolin kuin salafismin aikaisemmissa versioissa. Aiemmin lännellä oli paljon vähäisempi merkitys uskonnollisessa diskurssissa, ja osa salafisteista saattoi jopa nähdä länsimaat esimerkkinä pyrittäessä islamilaiseen valtioon. Nyky-salafismi on tavallaan islamisoinut arabinationalismin ja muuhun kolmasmaailmalaisuuteen liittyneet anti-kolonialistiset ja anti-imperialistiset tuntemukset. Islamista on tullut tärkeä osa länsivastaista identiteettipolitiikkaa. Kokemus lännen, johon Venäjäkin nykyään liitetään, sodasta kaikkia

muslimeja kohtaan on kehittynyt merkittäväksi osaksi islamistisen terrorismin ideologiaa. Hyvin tärkeä ideologinen kehitys on myös se, että nyky-salafismin piirissä on vahvistunut ajatus siitä, että jihad on kunkin yksilön henkilökohtaiseen päätösvaltaan kuuluva asia samoin kuin esimerkiksi rukous tai pyhiinvaellus. Perinteisesti jihadin julistaminen on ollut hallitsijan ja islamilaisen oppineiston päätettävissä oleva asia. Moderni jihad on sen sijaan ikään kuin populaari kansannousu vääryyden poistamiseksi. Valtaosa islamilaisen maailman oppineista on torjunut tällaisen tulkinnan jihadista anarkiaan yllyttävänä. Muutos on mahdollistanut sen, että syvällistä uskonnollista koulutusta vailla olevat Osama bin Ladenin kaltaiset toimijat ovat saaneet merkittävän roolin uskonnollisina ja poliittisina johtajina. Yksilön roolin vahva korostaminen on yksi tekijä, joka alleiviivaa islamistisen terrorismin modernia luonnetta.

Salafismi eri versioina on ilman muuta se ideologinen tausta, jolta islamistinen terrorismi nousee. Ilman tätä ideologista suuntausta olisi vaikea ymmärtää esimerkiksi ISIS:n saamaa asemaa. Ideologia antaa oikeutuksen ja selityksen toimille. Sen sijaan ideologia ei tietenkään selitä sitä, miksi niin monet ihmiset ovat valinneet juuri salafistiset ajatukset lukuisien eri potentiaalisten vaihtoehtojen joukosta. Kun pohditaan tätä, useampi tärkeä tekijä nousee esille. Merkitystä on varmaankin sillä, että islamiin perustuvalla identiteettipolitiikalta on viime vuosikymmeninä puuttunut uskottavat vaihtoehdot. Itsenäistymistä seuranneina vuosikymmeninä suurin piirtein kaikki tärkeimmät johtajat Turkin Mustafa Kamalista Iranin Pahlavi-dynastiaan ja Egyptin Gamal Abd al-Nasseriin ottivat lähtökohdakseen sekulaarin nationalismin, johon kuului olennaisesti pyrkimys modernisaatioon länsimaisten esikuvien mukaisesti. Tähän liittyi usein pyrkimys karsia vanhanaikaisina pidetyt uskonnolliset traditiot. 1970-luvulta lähtien sekulaari nationalismi ja käsitys lännestä esikuvana ovat menettäneet asemansa yhteiskunnallista kehitystä johtavina voimina. Sekulaarien ideologioiden kasvava marginalisoituminen on johtanut siihen, että islam on saanut lähestulkoon hegemonisen roolin identiteettipolitiikassa. Suurimmalle osalle ihmisistä kysymys on epäpoliittisesta islamista, mutta tilaa on ollut myös islamin politisoitumiselle. Tärkeä syy sekulaariin kansalaisuuteen perustuvien mallien epäonnistumiselle oli se, että Lähi-idän ja osin laajemmin koko islamilaisen maailman kontekstissa sekulaari valtio yhdistyi voimakkaasti autoritaariseen järjestelmään. Länsimaisten ideaalien kannalta ongelmalliseksi muodostui se, että monet länsimaat ovat vuosikymmeniä tukeneet eriasteisia diktatuureja vakauden ni-

missä. Sekularismi yhdistyi muutenkin ulkopäin tulevaan pakkoon ja pienen länsimielisen eliitin etuihin. Länsivastaisen mielialan lisäksi tämä vaikutti siihen, että ratkaisua on etsitty nimenomaan "palaamalla" oman kulttuurin tarjoamiin vaihtoehtoihin.

Myös islamilaisen maailman taloudelliset ja poliittiset voimasuhteet ovat edistäneet islamiin perustuvan radikalismien nousua. Öljyn hinnan moninkertaistuminen 1970-luvun alussa teki nopeasti Saudi-Arabiasta ja muista konservatiivisista islamilaisista valtioista huomattavia poliittisia vaikuttajia. Räjähdysmäisesti kasvaneet öljytulot mahdollistivat sen, että Saudi-Arabia ja muut konservatiiviset Persianlahden valtiot saattoivat tehokkaasti levittää omaa uskontulkintaansa kaikkialle. *Wahhabilaisuuden* levittäminen oli ollut osa Saudi-Arabian ulkopolitiikkaa jo 1960-luvulta alkaen, mutta öljykriisin jälkeen käytettävissä olevat resurssit olivat merkittävästi paremmat. Saudi-en kustantamat koulut, moskeijat ja oppimateriaali ovat olleet pääroolissa tässä prosessissa. Samaan suuntaan vaikutti se, että ensi kertaa 1970-luvulla suuret määrät köyhemmistä islamilaisista maista tulleita siirtolaisia muutti siirtotyöläisiksi Persianlahdelle ja vei uskonnolliset vaikutteet mukanaan kotimaihinsa. Pitkälti valtapolitiittisista syistä saudit ovat 1980-luvulta lähtien tukeneet avokätisesti lukuisia jihadistisia liikkeitä eri puolilla islamilaista maailmaa. Osin tämä on liittynyt myös Iranin vuoden 1979 islamilaiseen valtataisteluun, minkä seurauksena kaksi öljyvaroiltaan rikasta ja uskontoa identiteetin pohjana korostavaa valtiota on käynyt valtataistelua.

Nyt jo vuosikymmeniä levitetty petro-islamiksi kutsuttu suuntaus on merkittävästi kaventanut islamin eri tulkintamahdollisuuksia syrjäyttämällä monin paikoin selvästi maltillisemmat uskonnolliset traditiot. On vaikea kuvitella jyrkkien salafististen ideologioiden saamaa kannatusta erityisesti 1980-luvulta lähtien ilman wahhabilaisen lähetystyön luomaa kulttuurista pohjaa. Lähestulkoon kaikki islamilaisen maailman konfliktit viime vuosikymmeninä ovat saaneet jihadistisen tulkinnan. Afganistanin lisäksi Irakin miehitys, Israelin ja palestiinalaisten välinen konflikti, Tšetšenian ja nyt Syyrian sisällissota ovat siitä erinomaisia esimerkkejä. Ero edellisten vuosikymmenien konflikteihin on silmiinpistävä. Mielestäni olennaisin elementti, jonka omaksumiseen wahhabi-ideologiaan nojaavat oppilaitokset ovat suuresti vaikuttaneet, on käsitys jyrkästä erosta oikean islamin ja harhaoppien välillä. Jälkimmäisten joukkoon kuuluvat kristinuskon ja juutalaisuuden ohella myös muut islamin muodot kuten šiialaisuus ja suuffilaisuus. Näihin kaikkiin suhtaudutaan vihamielisesti. Kun vaikkapa ISIS julistaa tarvetta "puhdistaa"

islam harhaopeista, islamilaisessa maailmassa on miljoonia ihmisiä, joille diskurssi on ainakin jollain tavoin luonteva. On kuitenkin syytä korostaa sitä, ettei wahhabilaisuuden ja terrorismia käyttävien islamististen järjestöjen välinen ideologinen yhteys ole yksiselitteinen. Wahhabilaisuuteen on esimerkiksi kuulunut ajatus uskonnollisen ja poliittisen vallan liitosta siten, että oppineisto antaa tukensa vallan miekalle kunhan hallitsija toimii islamin periaatteiden mukaan. Sen sijaan islamistiset järjestöt korostavat usein uskonnollisen ja poliittisen vallan jakamattomuutta. Huolimatta osin yhteisestä ideologisesta perinnöstä saudi-uskonoppineet voivat siksi julistaa, että ISIS on islamin suurin vihollinen.

Kaiken kaikkiaan kun ottaa huomioon yhteiskuntien sosiaalisen islamisoitumisen ja kilpailevien ideologioiden heikkenemisen, ei ole yllättävää että nimenomaan islamin tulkinnoista nouseva ajattelu on tullut keskeiseksi tekijäksi myös terrorismissa. Samoin kuin 1970-luvun palestiinalaisterrorismi heijasteli oman aikakautensa ideologisia virtauksia, nykyinen islamistinen terrori kytkeytyy tämän aikakauden hallitsevaan ideologiaan islamilaisessa maailmassa. Jo pari sukupolvea on käynyt läpi koulujärjestelmän, jossa jyrkät uskonnolliset tulkinnat ovat vahvasti edustettuina. Samalla satelliittien kautta välitettävistä uskonnollisista tv-kanavista on tullut merkittävä alueellinen ja osin myös globaali vaikuttaja. Yleisen islamisaation merkitys islamistisen terrorismin kannalta on ennen kaikkea siinä, että liikkeiden diskurssi on sen vuoksi lähtökohtaisesti tuttua suurelle osalle eri islamilaisten maiden asukkaista. Paljolti yhteinen diskurssi tarjoaa erinomaisen taustan juuri salafi-jihadistiselle radikaalisoitumiselle. Ei ole ihme, että Saudi-Arabiasta tulevien nuorten osuus salafi-jihadistisissa liikkeissä on ollut suhteettoman suuri.

Jyrkkien uskonnollisten käsitysten yleistyminen ei kuitenkaan selitä sitä, miksi jotkut islamistiset liikkeet ovat valinneet väkivallan ja toiset eivät. Sekä *Hizb ut-tahrir* että ISIS tähtäävät islamilaiseen valtioon ja kalifaattiin, ja ideologiset yhteydet ovat muutenkin suuret. Muiden islamistiryhmien tavoin *Hizb ut-tahrir* on ollut myös vainottu lukuisissa eri maissa. Kaikesta tästä huolimatta sen suhde väkivaltaan on kuitenkin jyrkästi erilainen kuin islamistisilla terroristijärjestöillä. Yksilötasolla ideologia selittää vielä vähemmän siitä, miksi jotkut ihmiset omaksuvat väkivaltaisen ideologian ja toiset eivät. Myös se, miksi juuri radikaalit tulkinnat ovat viime vuosikymmeninä saaneet niin tärkeän merkityksen, ei selity pelkästään

niiden olemassaololla tai Saudi-Arabian taloudellisella tuella. Tärkeää on huomioida esimerkiksi se, että monet terrorismia harjoittavat liikkeet toimivat todellisuudessa pitkälti strategisten hyöty-haitta-näkökulmien puitteissa valitessaan terrorismin käytön tai siitä luopumisen.

Tässä katsauksessa olen pohtinut islamin ja islamin nimissä tehdyn terrorin yhteyttä. Itseltään selvästi olen lähtenyt siitä, että ideologia on vain yksi kehitykseen vaikuttaneista monista tekijöistä. Ideologian osalta olen korostanut niin sanotun salafismin saamaa vahvaa asemaa. Tämän olen osin liittänyt öljyrahoilla tuetun wahhabilaisuuden useita vuosikymmeniä jatkuneeseen vaikutukseen erityisesti koululaitoksessa ja satelliittikanavilla sekä toisaalta Persianlahden valtioiden taloudelliseen tukeen jihadistisille liikkeille. Samaten olen painottanut kilpailevien ideologisten suuntausten marginalisoitumista. Kolmas tekijä jota olen painottanut, on yksilön päätäntävaltaa korostavan ajattelun ulottuminen myös jihadin kaltaisiin ilmiöihin. Tämä on olennaisesti heikentänyt traditionaalisen oppineiston kontrollia väestöstä. Islamismi ja siihen toisinaan liittyvä laajamittainen väkivallan hyväksyntä voidaan osin tulkita myös kapinana perinteisen oppineiston asemaa vastaan. Salafi-jihadistinen ideologia vähintäänkin siinä muodossa kuin useimmat liikkeiden jäsenet tai tukijat sen omaksuvat edustaakin usein varsin pinnallista uskonnollista tulkintaa islamin eri suuntausten joukossa. Tämä on yksi syy, miksi islamilainen oppineisto pääsääntöisesti torjuu tämän version. Ideologian voima on kuitenkin sen yksinkertaisuudessa. Jo valmiiksi pettyneelle se tarjoaa selvän käsityksen syyllisistä ja ratkaisusta ongelmaan. Samalla kannattaja löytää myös joko konkreettisen tai virtuaalisen yhteyden muiden kannattajien ja usein myös karismaattisen johtajan kanssa. Laajemmasta perspektiivistä salafi-jihadismin ideologien voimassa on paljon samaa kuin kaikessa populismissa. Islamistista terrorismin ymmärtämisen kannalta on myös tärkeää huomata, kuinka se on liittänyt islamin ja kolmasmaailmalaisen resistanssin lännen hegemoniaa kohtaan. Tässä tulkinnassa lännen vastainen taistelu liitetään varhaisen islamin historian tarjoamaan esimerkkiin voittoisista sodista islamin vihollisia vastaan. Ei ole mikään sattuma, että sekä menneiden vuosikymmenien arabi-nationalistit että ISIS:n johtaja ja "kalifi" Abu Bakr al-Baghdadi nyt julistavat sitä, kuinka arabimaailman rajat ovat imperialistien piirtämiä.

Leena Malkki

Yliopistonlehtori, VTT
Helsingin yliopisto

Mistä ääri-islamistisen terrorismiin radikalisoituminen johtuu?

Asiasanat: radikalisoituminen, uskonto, terrorismi, syrjintä, ekstremismi, ennaltaehkäisy, terrorismin torjunta.

Terrorismiin radikalisoitumisen syiden ymmärtämisestä on tullut tärkeä tavoite viime vuosina. Tämä johtuu pitkälti siitä, että terrorismin torjunnassa panostetaan nykyisin huomattavasti enemmän ennaltaehkäisyyn. Tämä työ tarvitsee tuekseen jonkinlaista näkemystä siitä, miksi ja miten väkivaltaiseen toimintaan päädytään. Radikalisoitumista on usein hahmotettu vaiheittaisena prosessina tai etsitty radikalisoitumisen indikaattoreita. Kumpikin näistä on liian yksinkertainen tapa pystyäkkeen uskottavasti kuvaamaan monimutkaista ja monimuotoista ilmiötä.

Tämänhetkisen tutkimustiedon valossa radikalisoituminen on monen tekijän yhteistulosta, ja eri seikkojen merkitys vaihtelee huomattavasti yksilöstä toiseen. Radikalisoituminen ei selity huonolla kotoutumisella tai sosioekonomisella asemalla, mutta kokemukset vääryydestä voivat muodostaa tärkeän taustamaailman. Sosiaalisilla suhteilla on tärkeä välittävä rooli siinä, ketkä päätyvät mukaan ja ketkä eivät. Suuri osa toimintaan osallistuneista on tullut mukaan sukulaisten tai ystäväsuhteiden kautta. Ideologialla on niin ikään oma tärkeä roolinsa terrorikampanjassa muun muassa tavoitteiden ja väkivallan oikeutuksen rakentamisessa, mutta tämä rooli ei ole niin merkittävä kuin usein esitetään.

Viime vuosina on ihmetelty, miksi länsimaissa kasvaneet nuoret ovat päätyneet omaksumaan voimakkaasti länsivastaisen ajatusmaailman ja ottamaan suuria riskejä osallistua terroritoimintaan. Asiasta on käyty välillä kiihvakkin keskustelua. Toisten mielestä

selitys löytyy islamista ja radikaalien saarnaajien vaikutuksesta nuoriin. Toiset taas näkevät ilmiön juuret pikemminkin syrjinnän ja huonon sosioekonomisen aseman tuottamassa syrjäytymisessä ja vieraantuneisuuden tunteessa.

Vaikka ääri-islamistinen radikalisoituminen on ilmiönä länsimaissa suhteellisen uusi, terroritoimintaan radikalisoituminen ei ole. Kyseessä ei ole edes ensimmäinen kerta, kun länsimaissa kasvaneet nuoret ovat päätyneet omaksumaan voimakkaasti länsivastaisen ajatusmaailman ja ottamaan suuria riskejä osallistua terroritoimintaan. 1960–1970-luvulla ihmetyksen aiheena oli, miten länsimaalaiset nuoret kääntyivät kapitalismia vastaan, vaikka nauttivat sen hedelmistä runsaammin kuin ehkä mikään sukupolvi aikaisemmin.

Terroritoiminnan saamat muodot ovat toki kehittyneet esimerkiksi viestintäteknologian kehityksen myötä. Vielä muutama vuosikymmen sitten sen kaltainen viestintä, jota Isis kohdentaa länsimaalaiselle yleisölle, olisi ollut paljon työläämpää (jos ollenkaan mahdollista) toteuttaa. Tästä huolimatta tutkimustulokset viittaavat siihen, että terroritoimintaan mukaan lähtemisen palapelissä on samankaltaisuutta aikakaudesta ja taustalla olevasta ideologiasta riippumatta.

Terrorismiin radikalisoitumista on tutkittu viime vuosina paljon. Tutkimus osoittaa, että kyse on aina monen tekijän palapelistä. Ideologia on yksi näistä paloista, mutta ei välttämättä se tärkein. Tässä kirjoituksessa perehdytään siihen, mitä tutkimuksella on sanottavaa

eurooppalaisten nuorten radikalisoitumisesta terrorismiin.

Ei profiilia, ei polkua

Terrorismiin radikalisoitumisen syitä kohtaan tunnettu kiinnostus johtuu osin siitä, että terrorismin torjunnassa panostetaan nykyisin huomattavasti enemmän ennaltaehkäisyyn. Pyrkimyksenä on estää uusien ihmisten ryhtymistä väkivaltaiseen toimintaan ja auttaa jo mukana olevia irtautumaan siitä.

Ennaltaehkäisevä työ tarvitsee tuekseen jonkinlaista näkemystä siitä, miksi ja miten väkivaltaiseen toimintaan päädytään. Tätä prosessia kutsutaan yleisesti radikalisoitumiseksi. Lisäksi ennaltaehkäisevässä työssä tarvitaan mielellään keinoja tunnistaa, kuka on vaarassa radikalisoitua. Tämä on ohjannut tutkimaan väkivaltaiseen ekstremismiin altistavia tekijöitä sekä hahmottelemaan väkivaltaiseen toimintaan johtavaa prosessia.

Radikalisoitumisen etenemisestä on esitetty erilaisia vaihemalleja, jossa prosessi etenee esimerkiksi yleisestä tyytymättömyydestä ideologisen radikalisoitumisen ja väkivallan hyväksymisen kautta ryhmään liittymiseen. Portaat kapenevat kaiken aikaa matkan varrella, mikä tarkoittaa, että kaikki alemmille portaille edenneet eivät kulje huipulle asti.

Radikalisoitumisen riskissä olevia on taas pyrityt tunnistamaan luomalla erilaisia radikalisoitumisen indikaattoreita. Näiden avulla on ajateltu voitavan valikoida ennaltaehkäisevien toimien kohteeksi erityisiä riskiryhmiä. Indikaattorien listalta on löytynyt usein pukeutumisen nopean muuttumisen, tuttavapiirin vaihtumisen ja rikkonaisen perhetaustan kaltaisia tekijöitä.

Tutkimuksessa on todettu jo moneen kertaan, että tällaiset mallit vastaavat huonosti todellisuutta. Indikaattorilistojen perusteella riskiryhmään kuuluvista henkilöistä vain hyvin pieni osa lähtee koskaan mukaan väkivaltaiseen toimintaan. Toisaalta läheskään kaikki terrori-iskujen tekijöistä eivät ole kuuluneet riskiryhmään. Niin kätevää kuin se olisikin, prosessi kohti väkivaltaa ei etene niin järjestäytyneesti ja sulavasti kuin mitä porras- ja vaihemallit esittävät.

Taustamaisema – vääryydet ja epäkohdat

Euroopassa musliminuorten ”radikalisoituminen” nähdään mielellään sosiaalisena kysymyksenä. Radikalisoituminen yhdistetään yleisesti suhteellisesti heikkoon sosioekonomiseen asemaan, vieraantuneisuuden tunteeeseen ja identiteettikriisiin.

Tarkemmin sanoen monet toisen ja kolmannen sukupolven muslimimaahanmuuttajat ovat jääneet ikään kuin kahden kulttuurin väliin. He eivät tunne omien vanhempiensa tai isovanhempiensa kulttuuria omakseen, mutta eivät ole tulleet hyväksytyksi täysivaltaiseksi kotimaansa kansalaiseksikaan. Kun oman identiteetin ja paikan löytäminen yhteiskunnassa on vaikeaa, syntyy tilaa ja ehkä myös tilaus puhdasta kulttuurisista vaikutteista vapaata ja oikeaa islamin tulkintaa julistavalle salafistiselle ajattelulle.

Terrori-iskuihin osallistuneet eivät kuitenkaan vaikuta yleisesti olleen mitenkään erityisen syrjäytyneitä tai huonosti kotoutuneita. Kysymys ei vaikutakaan olevan (ainakaan pelkästään) sosioekonomisin mittarein todennettavasta huono-osaisuudesta.

Olennaisempaa vaikuttaa olevan kokemus vääryydestä. Paitsi että muslimien kohtelu Euroopassa saatetaan kokea vääryytenä, monet terroritoimintaan mukaan lähteneet ovat kokeneet länsimaiden ulkopoliittikan arabimaiden osalta voimakkaasti epäoikeudenmukaisena ja pitäneet länsimaiden toimintaa kaksinaismoralistisena.

Jotta jokin maailmankatsomus ylipäänsä puhuttelee, sen täytyy jollain tavalla tuntua relevantilta ja järkevältä oman arkikokemuksen valossa. Kokemukset vääryydestä, syrjinnästä ja vieraantuneisuudesta voivat osaltaan selittää, miksi länsivastainen ajattelu löytää ymmärtäjiä. Useiden Euroopan ulkopuolisten konfliktien islamisoituminen yhdessä erityisesti Isisin tarjoaman helposti lähestyttävän materiaalin kanssa taas puolestaan tarjoaa selityksen ja ratkaisumallin tilanteeseen.

Vääryyden kokemuksista ei kuitenkaan yksin ole väkivaltaan ryhtymisen selitykseksi, sillä samoin tuntevia on moninkertaisesti enemmän kuin terroritoimintaa koskaan edes harkitsevia.

Sosiaaliset verkostot – solidaarisuutta ja kontakteja

Olennainen välittävä tekijä väkivaltaan ryhtymisessä ovat sosiaaliset verkostot. Tutkimuksessa on aina uudelleen havaittu niin nykyisten kuin historiallisten liikkeiden kohdalla, että suuri osa toimintaan osallistuneista on tullut mukaan sukulaisten tai ystävyys-suhteiden kautta. Tapaukset, joissa jokin yksittäinen ihminen olisi radikalisoitunut täysin itsekseen, ovat harvinaisia.

Sosiaaliset suhteet vaikuttavat olevankin merkittävä välittävä tekijä siinä, ketkä päätyvät mukaan terroritoimintaan ja ketkä eivät. Oikeiden ihmisten tunteminen avaa kanavat liittyä mukaan liikkeeseen, ja yhdessä kaverien kanssa uskaltaa tehdä enemmän kuin yksin. Radikaalien näkemysten jakaminen lähipiiriin

kanssa tekee niistä myös helpommin hyväksyttävää. Ystäviin ja sukulaisiin on myös helpompi luottaa silloin, kun tehdään jotain, mikä on pysyttävä salassa. Kuuluminen osaksi ryhmää, joka näkee itsensä merkittävien asioiden esitaistelijaksi, voi olla hyvin palkitseva ja merkittävä kokemus.

Joillekin sosiaaliset suhteet ovat jopa ideologiaa paljon tärkeämpi tekijä väkivaltaan osallistumisessa. Myös omassa tutkimuksessani olen törmännyt henkilöihin, joilla on ollut hyvin ristiriitainen suhtautuminen väkivallan käyttöön, mutta jotka ovat silti päätyneet mukaan tekemään iskuja. Syynä tähän on ollut solidaarisuus ystäviä kohtaan.

Yksi syy siihen, miksi terrorismiin osallistumiseen johtavasta polusta on vaikea tehdä yleistyksiä onkin juuri se, että toimintaan päätyy mukaan monenlaisia ihmisiä erilaisista syistä. Samoin mukana oleville muodostuu erilaisia rooleja. Yhdelle ideologiset näkemykset ja niiden kautta muodostuvat käsitykset velvollisuuksista ovat tärkeitä. Toisia houkuttaa mukaan karismaattisten ideologisten johtohahmojen seuraaminen. Jotkut taas ajelehtivat ystäviensä tai sukulaistensa mukana lähinnä solidaarisuuden vuoksi. Mukana on yleensä myös niitä, jotka ylipäänsä ajelehtivat elämässään vailla suuntaa ja joilla on usein taustalla kaikenlaista pikkurikollisuutta.

Ideologia – merkitystä ja oikeutusta

Ideologialla on niin ikään oma tärkeä roolinsa terrorikampanjassa, vaikka se ei ole siinä määrin merkittävä kuin usein esitetään. Ideologian kautta nimittäin rakentuu väkivallan merkitys ja oikeutus, ja se toimii yhdessä pitävänä liimana.

Tämä ei tarkoita sitä, että terroritoimintaan osallistuvat olisivat keskimäärin ideologisesti kovin oppineita. Esimerkiksi juuri eurooppalaistaustaisten jihaditaistelijoiden kohdalla on puhuttu siitä, miten heidän perehtyneisyytensä islamiin ei ole aina ollut kovin päätä huijaavaa. Varsin tyypilliseltä vaikuttaa kuitenkin, että mukana lähteneet ovat olleet sellaisessa tilanteessa, jossa heillä on ollut tilausta uuden suunnan ja merkityksen löytämiselle omassa elämässään.

Ideologisen radikalisoitumisen ja terroritoimintaan osallistumisen välinen suhde ei ole itse asiassa niin suoraviivainen kuin usein kuvitellaan. Kysymys ihmisen ajatusten ja toiminnan välisestä suhteesta on yksi sosiaalitieteiden ikuisuuskyymyksiä. Tämä suhde ei ole mitenkään yksiselitteinen.

Terrorismiin radikalisoitumisen kohdalla se tarkoittaa, että radikaaleja ideologisia näkemyksiä ei voi pitää luotettavana indikaattorina potentiaalisesta kiinnostuksesta osallistua terrori-

toimintaan. Niistäkin, jotka periaatteen tasolla hyväksyvät väkivallan ideologisten tavoitteiden ajamiseksi, vain osa on valmis itse väkivallan käyttöön. Lisäksi kuten yllä jo todettiin, kaikki terroritoimintaan osallistuvat eivät ole välttämättä ideologisesti järin radikalisoituneita.

Tunteet – kosta, toimintaa ja itseilmaisua

Jotkut tutkijat ovat väittäneet, että monille ääri-islamistiseen terrorismiin lähteneille eurooppalaisille ideologia on ollut varsin toissijainen tekijä. Erityisesti jos asiaa tarkastelee vertailemalla keskenään sellaisia ideologisilta näkemyksiltään radikaaleja henkilöitä, jotka ovat ja eivät ole lähteneet väkivaltaiseen toimintaan mukaan, erottavat tekijät löytyvät toisaalta. Terroritoimintaan ryhtyvät tyypillisesti ne, jotka ovat puhumisen ja pohtimisen sijasta kiinnostuneet ensi sijassa tekemisestä.

Terroritoimintaan mukaan lähtemisessä näyttävät vahvasti olevan mukana myös tunteet. Kosto on yksi klassisista väkivaltaisista konflikteista ylläpitävistä voimista. Samoin seikkailun halu vaikuttaa olevan monesti osa pakettia. Jihadin nimissä soturiksi ryhtymistä markkinoidaan coolina, jännittävänä ja sankarillisena tekona.

Tummanpuhuvia uutiskuvia katsoessa ei tule välttämättä ajatelleeksi, että iskuja motivoimassa ovat usein suuret valoisat haaveet. Suuri osa terroritoiminnan vetovoimaa näyttää niin nyt kuin ennenkin olevan se, että mukana olijat voivat kokea olevansa tekemässä historiaa.

Maaailman lisäksi terroritoimintaan osallistumalla muutetaan itseä. Vallankumouksen tai kalifaatin perustamisen etujoukkoihin kuuluminen tuo mukanaan statusta ja tunteen siitä, että omalla elämällä ja tekemisellä on merkitystä.

Radikalisoitumista estämässä

Kuten edellä kerrotusta voi päätellä, radikalisoitumisen ehkäiseminen ei ole helppoa toimintaa. Tutkimustulosten perusteella on vaikea muodostaa yksiselitteistä kuvaa siitä, mihin pitäisi puuttua. Lisäkertoimia tuo se, että interventioiden vaikuttavuutta on hyvin hankalaa arvioida useista syistä – lähtien siitä, että mistä voidaan luotettavasti tietää, mitä olisi tapahtunut ilman interventiota.

Varsin yleiseksi tavaksi lähestyä radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä on muodostunut radikalisoitumisen tulkitseminen sosiaalisesti ongelmaksi eli oireeksi jostain haavoittuvuudesta. Hoitamalla tämä haavoittuvuus kuntoon voidaan ehkäistä radikalisoitumista. Tämä voi auttaa joidenkin kohdalla, mutta vähintään yhtä monien kohdalla tällaista haavoittuvuutta ei ole tai henkilö ei halua vastaanottaa mitään apua.

Toimintaan sisältyy myös väistämättä riski epätoivotuista seurauksista. Vaikka radikalisoitumisen vastaisissa ohjelmissa ei välttämättä selväsanaisesti niin sanotakaan, toiminta on kohdistunut voimakkaasti (ellei yksinomaan) ääri-islamistiseen terrorismiin radikalisoitumisen ennalta ehkäisemiseen. Lisäksi toiminnan luonteen vuoksi ne väistämättä perustuvat spekulatiolle siitä, kuka saattaa olla vaarassa radikalisoitua. Tämä on omiaan laittamaan nuoret eurooppalaiset muslimit luupin alle.

Erityisesti Isossa-Britanniassa tehdyissä tutkimuksissa on todettu, että monet muslimit kokevat olevansa tarkkailun alaisena sekä tulevana kohdeiluiksi mahdollisina terroristeina ja toisen luokan kansalaisina.

Liian yksinkertaista profiili- ja polkuajattelua soveltamalla väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisemiseen tähtäävistä toimista voikin tulla tahattomasti osa radikalisoitumisen taustamaisemaa ja riskiarvioista itsensä toteuttavia ennusteita.

Siirtolaisuusinstituutin seinäkalenteri 2017

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

5 €+
toim.kulut

Lennart Komp

Communication Manager, MA
Varsinais-Suomen Viro-keskus ry

Terttu Parkkinen

Senior Lecturer, MA
Turku University of Applied Sciences

Kaisa Jokela

Project Advisor, MA
Turku University of Applied Sciences

Estonians in Finland – a two bladed sword

Keywords: Estonian families, work-related migration, social well-being, social challenges, adapting, social work, project.

During the past decade over 50,000 Estonians have moved to Finland, mostly for work-related reasons. Some estimates state that this number might be close to 100,000. Rapid and extensive migration has caused problems and challenges that were previously unknown. This article is based on two small surveys (both qualitative and quantitative methods were used) conducted in Estonia and Finland, which are put in a broader context with the help of larger studies. It introduces everyday challenges that migration has created and argues about the reasons and possible solutions.

While thousands of Estonians have found a better standard of living in Finland than in their native country, rapid and extensive migration from the southern to the northern shore of the Gulf of Finland has caused challenges and problems that were previously unknown.

Over a short period of time, Finland has become a country with the largest Estonian community worldwide. Since the 2000s, the major destination country for emigration and working abroad has been Finland. In 2012, the people who relocated to Finland made up 59% of all emigrants and the people working in Finland made up 65% of all people working abroad but residing in Estonia. Different databases give different statistics about Estonians living in Finland.

According to Statistics Finland, over 50,000 Estonian citizens lived in Finland in 2015. But it is estimated that if weekly commuters, unregistered workers, members of families etc. are

counted, this number could rise up to 100,000. This is over 7% of the entire population of Estonia.

The study "Migration potential of the working-age population in Estonia in 2013" showed 45% of the people intending to work abroad said the main reason for going abroad was due to the lower wages in Estonia. The second most common reason was the higher living standard and the social guarantees in the destination country. Also Telve's recent study on workers commuting between Estonia and Finland showed that the most important criterion for choosing a mobile way of life was an increase in income. Social guarantees and better working conditions were also important for commuting men.

Emigration from Estonia to Finland is slowing down, but more and more research about the effects and consequences of this trend have been conducted. It can be recognized that as long as the wages in Estonia remain lower than in other EU Member States and especially in Finland, the Estonian population will continue to be highly motivated to work abroad.

Turku University of Applied Sciences coordinates the REGI Project funded by the EU Central Baltic Interreg 2014–2020 Program. Other organizations participating in the project are the Estonia Centre of Southwest Finland, Baltic Region Healthy Cities Association and Tallinn University Rakvere College in Estonia. The project is aimed at supporting Estonian families where some of the family members live in Fin-

land and some live in Estonia or the entire family lives in Finland. REGI aims to take a hands-on approach in tackling challenges caused by work-related migration from Estonia to Finland.

As a part of the REGI project and in the beginning of 2016, Tallinn University Rakvere College conducted an online survey and focus group interviews among social workers and teachers in West-Viru county in North Estonia to gain insight about the challenges families and communities are facing after one or both parents of the family have moved to Finland for work.

Social workers pointed out that intensive emigration during past 7-8 years is definitely a topic where more research should be conducted. They also agreed that a family in which one of the parents is working abroad is similar to a single parent family. Children of these families might even be in a better situation because income per family member is larger compared to families where both parents are living and working in Estonia. A parent working abroad can provide more, which might mean more possibilities for travel and practice different hobbies etc. This is however true only when relations within the family are good.

Teachers gave examples of families where one parent moving abroad for working reasons has brought positive effects both for the child and the family. If a parent who is more dominant or more prone to use violence has moved, then the other parent has managed to establish a more peaceful environment. Which in turn has had a positive effect on the child's development and success in school. But these examples tend to be exceptions, rather than the rule.

Problems are more serious when both parents move and they haven't arranged an environment that supports their child enough or there isn't a caring and supervising adult available. Social workers described several cases where an attentive neighbor has informed the local government about children in that kind of situation. Social workers said that if enough attention and support by an adult isn't available, problems in school quickly appear. It estimated that there are approximately over 650 families in Estonia where both parents are working abroad, most of them in Finland. This study, conducted by University of Tartu, pointed out similar pros and cons of the social workers of West-Viru county.

Better income, job security and attitude towards people in general are among the main reasons why Estonians move to Finland. For that they are willing to tolerate a wide spectrum of inconveniences ranging from travelling to long work days. This on the other hand quite often has a strong impact on family ties.

One of the key obstacles in solving these kind of problems is that an up-to-date and

comprehensive database or register is not available. Parents often don't inform the local government in Estonia that they are moving. A municipality will become aware of these families only after this family isn't able to solve the situation by itself.

Both teachers and social workers propose that an early warning system might help to prevent problems from occurring, but as a precondition, local governments must be aware of these families. Nowadays teachers receive information from children, not from parents. Local government only intervenes when a school isn't able to find adequate solutions, e.g. when a child is systematically avoiding his/her school duty.

Schools, teachers and social pedagogues see their role mainly as recognizers of the problem and supporters. Usually families are open for help, but this is not always the case. If a family does not accept help or support or does not admit something is wrong, the end result could be that their child drops out of school or changes schools.

Local governments in Estonia can convince parents to organize parenting in a more effective and supervising way or to find alternative solutions in order to ensure a safe environment, e.g. to place their child in a boarding school.

The other set of problems is connected to bureaucratic procedures with a parent who is working abroad. Quite often, when family ties haven't been strong enough, families fall apart after a parent has moved abroad. This means dealing with officials, e.g. in order to settle custody issues, understanding and translating official documents. It is not uncommon that these matters go beyond an ordinary person's capabilities and hiring a lawyer is not financially possible.

Social workers also admit that their knowledge and connections with their colleagues in Finland are insufficient to provide adequate support to families who are also facing cross-border issues or to counsel them preventively. Closer co-operation both inside Estonia and between Finland is seen as a necessity.

In a way, this last statement is in conflict with the attitude of social workers and migration specialists in Finland. During the REGI project, we have conducted personal interviews where these specialists state that they don't see Estonians as a problematic migrant group, since they adapt to Finnish society quicker than people from other countries. This sentiment can be fortified by a study conducted by the Bank of Finland, which showed that Estonians find employment easier than other migrants. According to our experience, Estonians in Finland don't feel the same way.

Last autumn we conducted a small survey among Estonians living in the Turku area.

There were 92 respondents, 73% of whom were women. The majority (56%) of the respondents were 26–50 years old and in Finland mainly for work. The survey was supplemented with a group interview of 16 Estonians. The Estonians in the group were all employed and had been living in Finland for over four years. The survey respondents had a lot of experience of living in Finland; 72% had been living in Finland for over four years and 56% lived here with their family. According to the survey, 22% of the respondents were in Finland permanently and 42% were here temporarily but were not planning to move to Estonia. The higher wage level in Finland is an important reason to stay in Finland. Although the vast majority of the respondents are planning to tie their future with Finland, they find that they have insufficient information about work-related legislation, rights of employees etc.

One aim of the survey was to find out what kind of support Estonians living in Finland would like to receive. The survey highlighted the importance of information about Finnish legislation; employee rights, employment law and family law. The respondents also desired more information about the Finnish school system, school culture and opportunities to study in Finland. Finnish health services, occupational healthcare and occupational safety were also subjects on which more information was desired. The group interview that supplemented the survey was aimed at determining in more detail what kind of support Estonians would especially have liked to receive after moving to Finland.

The interview revealed that many found taking care of official matters difficult, especially since it was not possible to get all the necessary information in one place. In other words, there was no office that would guide them to the right places; the immigrants had to find out what they must do and which places they must contact without help. Many receive information from the Estonians already living in Finland. The interviewees were also uncertain about the correct order for handling official matters with different officials. The interviewees found the biggest problem to be learning Finnish. However, many were able to independently find a Finnish-language course; the interviewees had not received any guidance with finding courses. On the Finnish-language courses, the challenge was studying through English and not directly from Estonian to Finnish.

The results of the survey can be considered approximate, since the respondents cannot be considered to represent all the Estonians living in the Turku Region. Another thing that must be taken into account in the interpretation of the results is that Estonians have a strong ethos

of being able to cope. The survey was probably taken by those who are active and doing well. Estonians are more likely to keep quiet about failures and difficulties.

During the REGI project, we have found that closer cooperation between Estonia's and Finland's social authorities is an absolute necessity to map issues that work-related migrants and their families are facing. And even more importantly to find solutions that work in both countries to ensure the wellbeing of people, families and communities.

References

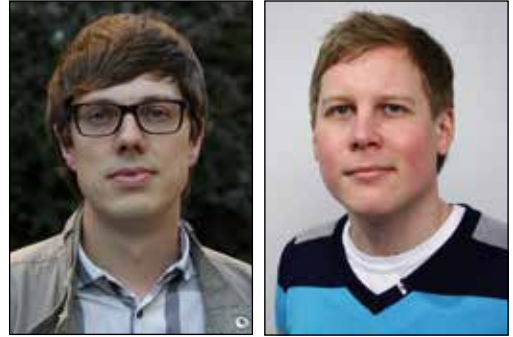
- Espenberg, K., Lees, K. Arrak, L., Aksen, M., Vahaste-Pruul, S. (2014): Välismaal töötavate vanemate ja Eestis elavate lastega pered: parimad praktikad ja võimalikud ohud. University of Tartu. Johan Skytte Institute of Political Studies. http://skytte.ut.ee/sites/default/files/ec/loppraport_27.11.14.pdf
http://www.migri.fi/download/65343_suomessa_asuvat_ulkomaalaiset_12_ennakko_2015.pdf?2d9662c2de6cd388
<http://bnn-news.com/100-000-estonians-work-finland-12318>
<http://news.err.ee/v/1a852365-5c2b-4528-84d7-0b8e8c14340d>
<http://novaator.err.ee/v/13f94398-81ce-433a-8469-2234cfcfd58>
<http://novaator.err.ee/v/yhiskond/bdafd894-b31c-44dc-85e7-75aa844d65e9/uuring-eestlasi-motiveerib-soomes-tootama-raha-kindlustunne-ja-inimeste-vaarustamine>
http://yle.fi/uutiset/suomessa_tyollistyyvat_parhaiten_virolaiset_heikoimmin_arabi-maista_tulevat/8536921
 Regi-project's survey, Turku 2015.
 Regi-projects's survey, Rakvere 2016.
 Tarum, H. (2014): Migration potential of the working-age population in Estonia in 2013. Series of the Ministry of Social Affairs, 2014 (2). http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Valjaanded/migration_potential_of_working-age_population_in_estonia_in_2013_final_1.pdf (Accessed 16 August 2016)
 Telve, Keiu (2015): Kvalitatiivne lähenemine pendeltööle Soomes töötavate Eesti meeste näitel. Master's thesis. University of Tartu, Institute of Cultural Research and Arts, Department of Ethnology.

Staffan Himmelroos

Postdoctoral researcher, Ph.D.
Åbo Akademi

Mikko Leino

Ph.D. candidate, VTM
University of Turku

Attitudes toward immigration and the neighborhood effect¹

Keywords: immigration, attitudes, neighborhood effect, threat theory, contact theory.

While immigration to Finland has been relatively moderate compared to many other European countries, it has increased significantly in recent years. However, it is important to note that immigration is not evenly spread out over the country and like in other EU member states, immigrants in Finland are concentrated to larger cities. Attitudes toward immigration tend also to vary rather considerably within countries. According to Jaakkola, the cities of Turku and Helsinki display the most positive attitudes toward immigration in Finland. While the differences have decreased somewhat in the last few decades inhabitants of rural areas are still generally more reluctant to accept the influx of immigrants than those living in urban areas.

Since both the presence of and the attitudes toward immigrants vary within countries, contextual explanations have become central for explaining attitudes toward immigrants and other minorities. Primarily two plausible, but at the same time conflicting, explanations for how residential context may affect attitudes toward immigration have been presented. First, according to contact theory, inter-group contact is an efficient means to reduce prejudice and group conflict, in other words, more contact with immigrants will make the majority population more likely to accept them (Allport; Tropp & Pettigrew). Second, inter-group threat theories suggest that residential proximity will induce rather than reduce prejudice due to competition over resources. According to this

line of reasoning, the influx of immigrants will increase competition, especially in the lower socio-economic tiers, thereby producing negative attitudes toward immigration (Blalock; Hjerm). However, previous research has predominantly focused on cities and countries with established and sizeable minorities. It remains uncertain how relevant theories that rely on the presence of immigrants (or other minority groups) are in conditions where immigrants are relatively few and far in between. In this article we, therefore, discuss an alternative explanation, which gauges the influence of living among like-minded people. To what extent do attitudes of our peers, in this case our neighbors, influence our attitudes on immigration? To test the different theories we used a large-N data set (n=2967) on attitudes toward immigration in Turku, Finland gathered in 2012.

Residential context as an explanation for attitudes

Research on intergroup contact or local intergroup threat has traditionally played an important role in explaining attitudes toward minority groups on a subnational demographic context. Residential proximity provides the opportunity to interact with immigrants, potentially affecting out-group categorization by the majority population. Residential context can affect attitudes toward immigration through

two principal channels, both of which are related to group identity. The first, and perhaps most important explanation is that residential context mediated the frequency of everyday contact between the majority population and minority groups. Second, residential context can affect attitudes toward immigration through in-group consolidation, i.e. attitudes develop or become strengthened as a result of coming into contact with shared views (Schkade, Sunstein & Hastie).

How these mechanisms can shape attitudes toward immigration depends partly on residential segregation. Residential segregation divides population groups into various neighborhood contexts and shapes the living environment at the neighborhood level. Education, occupation and income influence people's choice of residence and this results in certain demographic groups being overrepresented in some neighborhoods while underrepresented in others. Residential segregation also affects interactions between members of minority group populations and members of the majority group population, by reducing contact potential in homogenous areas and increasing it in more heterogeneous areas. The varying levels of contact with immigrants has in turn spurred two distinct theories on how contact with immigrants affect people's attitudes toward immigration.

According to the contact theory, as originally advanced by Allport, inter-group contact is an efficient means to reduce prejudice and ethnic conflict. Since group identity and out-group stereotyping are considered intrinsic to prejudice, limited contact with immigrants would be conducive to the emergence of prejudiced views and to the preservation of social distance between the majority population and immigrants. Attitudes toward immigration would subsequently be explained by the fact that some groups are more likely than others to come into contact with people unlike themselves. Direct contact with minority groups increases affability because increased contact makes it difficult for groups to accept typically negative stereotypes.

Theories of inter-group threat have on the other hand suggested that residential proximity may result in increased prejudice and decreased levels of trust and cooperation due to competition over scarce resources. Group threat theory identifies an implicit or explicit challenge to dominant group's position as the catalyst for prejudice (Blalock; Hjerem). This theory finds support from studies examining individuals' attitudes toward ethnic minorities, which consistently show that prejudice tends to be more pronounced among individuals with low socio-economic status (e.g. low

education, low income, unemployed). Due to residential segregation, low socio-economic status individuals from the majority population also are more likely to share neighborhoods with immigrants. Prejudice would be higher among this group due to a threat generated by the presence of subordinate minority populations. Because the competition in question is more economic than cultural, the proportion of the minority group or groups in a neighborhood is of special importance. In line with this reasoning the majority views a larger minority group as a bigger threat than a smaller one and therefore the effect is more pronounced the more ethnically heterogeneous the neighborhood is.

The contact and threat theories have played a major part in explaining the prejudice by whites toward blacks and other minorities in various areas in the United States, but they are not necessarily as useful in the Finnish context, where immigration is and has been very small scale in comparison and racial conflict is more or less non-existent. Since attitudes on immigration nonetheless are very divisive in Finland there might also be other mechanisms at play.

According to theories on group polarization (Schkade, Sunstein, & Hastie), attitudes become strengthened as a result of coming into contact with shared views. Due to the growing segregation in our societies, neighborhoods consist to an increasing extent of people who share similar characteristics. Whether it is of their own choosing or not people have a tendency to affiliate with people like themselves (Mutz), and thereby they are likely to be affected by the general sentiment in their nearby environment.

The neighborhood effect (Miller) proposes that in the first place people choose to live in residential neighborhoods that are dominated by people like themselves. Additionally, living among and interacting with people who think and act alike can strengthen one's existing ideologies and attitudes and make one increasingly likely to act accordingly. Neighborhoods therefore form spatially defined spaces with specific group-based norms and information, all which can encourage or discourage some forms of thinking or action. In these kinds of situations, it is likely both that the ideological minority may be converted to the majority's view and that majority's opinions and attitudes may polarize (Pattie & Johnston). Even if living among like-minded would not be a conscious choice residential segregation makes it more likely for people to meet other people who experience the world in the same way as they do and less likely to meet those with a different perspective.

Assessing the neighborhood effect in the city of Turku

According to Rasinkangas, the dispersion of immigrants in the City of Turku is not only uneven, ethnic segregation is actually increasing. The influx of immigrants is mostly concentrated to the largest suburban areas. The share of immigrants is the highest in Varissuo (40 per cent are non-native speakers, making it the most multicultural residential area in Finland) and there are altogether five neighborhoods where more than 20 per cent of the population speaks a foreign native tongue as their first language. On the other hand, there are many areas in Turku with very few immigrants. The majority of native-born Finns are actually very likely to reside in neighborhoods that are extremely homogenous when it comes to ethnic composition. Hence, neighborhoods are very different when it comes to interaction between majority and minority populations.

We used a combination of survey and register data. The survey data originates from the recruitment process for an experiment on attitude polarization. In this recruitment process a random sample of potential participants in the experiment was surveyed on their attitudes toward immigration (N=2967). The survey included items on how the respondents feel about the scale of immigration, how they feel about immigrants' adaptation to Finnish society, the economic impact of immigration, as well as about working with or living next to immigrants. The survey also included a few questions regarding basic socio-demographic factors

The benefit of having a large-N survey in a single municipality is that it allows for comparisons of units at the sub-municipal level, areas that are sufficiently small for residents to have shared experience and for the inhabitants to be in frequent contact with other people living in the area. The City of Turku is divided into 134 small sub-areas or neighborhoods. The register data on the small sub-areas in the municipality of Turku were collected by Statistics Finland for the City of Turku in 2012 and includes information on a number of socio-economic variables at the neighborhood level.

Results and discussion

So what do our findings (Himmelroos & Leino) suggest? Contrary to most other studies on the subject, we do not find much to support the contact nor for threat hypothesis. Some neighborhoods display features that would seem to go in line with these hypotheses, but the evidence does not hold up in more systematic tests of the data. According to our results atti-

tudes seem to best explained by the neighborhood effect, i.e. the average attitude toward immigration within neighborhoods can be linked to individual attitudes. This finding may seem trivial. Indeed it is quite obvious that individual attitudes within a neighborhood might correlate with average attitude of that same neighborhood. However, what we found is that the general sentiment within neighborhoods remains a strong predictor for individual attitudes even when we controlled for a number of individual and contextual factors. This would suggest that in a neighborhood with more negative attitudes toward immigration individuals are going to be more negative than one would expect based on their individual characteristics and other contextual characteristics. One should note that this relationship also goes the other way, i.e. in more tolerant neighborhoods individuals become more positive toward immigration.

Since our data cannot prove that there is a causal relationship - for that we would need measure how attitudes change over time - we cannot be sure whether it is the neighborhoods that affect individual opinions or whether individual opinions and related values affect where people decide to live. Nonetheless, a strong relationship between average attitudes in neighborhoods and individual attitudes can be quite problematic from a democratic viewpoint. It suggests that strong opinions are related to the fact that people tend to live among others with a similar worldview. A society that is made up of separate opinion clusters tend to foster individuals that have little insight into alternative realities and subsequently little understanding for different experiences or opposing views. Thereby, reducing the willingness to solve problems that affect the whole community.

Our best explanation for the outcomes of this study has to do with the case itself. Most studies where the neighborhood context is used to explain attitudes toward minority groups originate from the United States. Even though immigration to Finland has been growing rapidly in the last two decades, there are still relatively few immigrants in Finland and Turku compared to most parts of the United States. Since there are relatively few neighborhoods with a large ethnic diversity, only a limited portion of the majority population are likely to create meaningful contacts with a member from a minority group based on where they live. Similarly, relatively few neighborhoods have minority groups large enough to present a perceived threat to the majority population living there. For this reason it is perhaps not that surprising that contextual effects are related to general attitudes toward immigration among the majority population, rather than the

type of contact people have with immigrants. However, we cannot exclude the possibility that the traditional explanations are relevant for attitudes in specific neighborhoods. Findings from some of the most segregated areas do seem to fit the threat theory quite well, but as we point out above neither the contact nor the threat theory can explain attitudes in Turku more broadly.

References

- Allport, G. W. (1979): *The Nature of Prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Blalock, H. M. (1967). *Toward a Theory of Minority-Group Relations*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Charles, C. Z. (2003): The Dynamics of Racial Residential Segregation. *Annual Review of Sociology*, 29(1), 167–207.
- Forbes, H. D. (1997): *Ethnic Conflict: Commerce, Culture and the Contact Hypothesis*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Hainmueller, J., & Hopkins, D. J. (2014): Public Attitudes Toward Immigration. *Annual Review of Political Science*, 17(1), 225–249.
- Himmelroos, S. & Leino, M. (2015): Does the Neighborhood Context Explain Attitudes Toward Immigration? A Study of Opinions of Immigration in Turku, Finland. *Research on Finnish Society* vol. 8.
- Himmelroos, S. & Leino, M. (forthcoming). Yleiskuva maahanmuuttoasenteista Turussa. Turku Urban Research Programme.
- Hjern, M. (2009): Anti-Immigrant Attitudes and Cross-Municipal Variation in the Proportion of Immigrants. *Acta Sociologica*, 52(March), 47–62.
- Hopkins, D. J., Tran, V. C., & Williamson, A. F. (2014): See no Spanish: language, local context, and attitudes toward immigration. *Politics, Groups and Identities*, 2(1), 35–51.
- Horttanainen, E & Wikman-Immonen, A. (2010): *Kunnat kansainvälisen maahanmuuttopolitiikan toteuttajina*. Helsinki.
- Huckfeldt, R. (1979): Participation and the Neighborhood Social Context, *American Journal of Political Science*, 23(3), 579–592.
- Jaakkola, M. (2009): *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: asennemuutokset 1987–2007*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus (City of Helsinki Urban Facts).
- Johnston, R., Pattie, C.; Dorling, D., MacAllister, I., Tunstall, H. & Rossiter, D (2000): The neighborhood effect and voting in England and Wales: Real or imagined? *British Elections and Party Review*, 10(1), 47–63.
- Massey, D. S., & Denton, N. (1993): *American Apartheid: Segregation and the Making of the Underclass*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Miller, W. L. (1977): *Electoral Dynamics in Britain since 1918*. London: Macmillan.
- Mutz, D. C. (2006): *Hearing the Other Side: Deliberative Versus Participatory Democracy*. Cambridge University Press.
- Pattie, C. & Johnston, R. (2000): “People Who Talk Together, Vote Together”: An Exploration of Contextual Effects in Great Britain, *Annals of the Association of American Geographers*, 90(1), 41–66.
- Rasinkangas, J. (2013): *Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla: Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä*. Turku: Siirtolainstituutti.
- Rocha, R. R., & Espino, R. (2009): Racial Threat, Residential Segregation, and the Policy Attitudes of Anglos. *Political Research Quarterly*, 62, 415–426. doi:10.1177/1065912908320931
- Schkade, D., Sunstein, C. R., & Hastie, R. (2010). When Deliberation Produces Extremism. *Critical Review*, 22(2–3), 227–252.
- Semyonov, M., & Glikman, A. (2009): Ethnic residential segregation, social contacts, and anti-minority attitudes in European societies. *European Sociological Review*, 25(6), 693–708.
- Stolle, D; Soroka, S. and Johnston, R. (2008): When Does Diversity Erode Trust? Neighborhood Diversity, Interpersonal Trust and the Mediating Effect of Social Interactions, *Political Studies* (56), 57–75.
- Tropp, L. R., & Pettigrew, T. F. (2005): Differential relationships between intergroup contact and affective and cognitive dimensions of prejudice. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 31(8), 1145–58.
- Vaattovaara, M., Vilkkama, K., Yousfi, S., Dhalmann, H., & Kauppinen, T. M. (2010): *Contextualising ethnic residential segregation in Finland: migration flows, policies and settlement patterns*. Helsinki.

Endnotes

- 1 See Himmelroos & Leino 2015 and Himmelroos & Leino (forthcoming) for details regarding the findings and methods used.

Sanna Saksela-Bergholm

Tutkija, VTT
Svenska social- och kommunal högskolan vid
Helsingfors universitet

Pohjanmaalta kajahtaa – Kohti maahanmuuttajien ja viranomaisten yhteistyöverkosta Pietarsaaren alueella

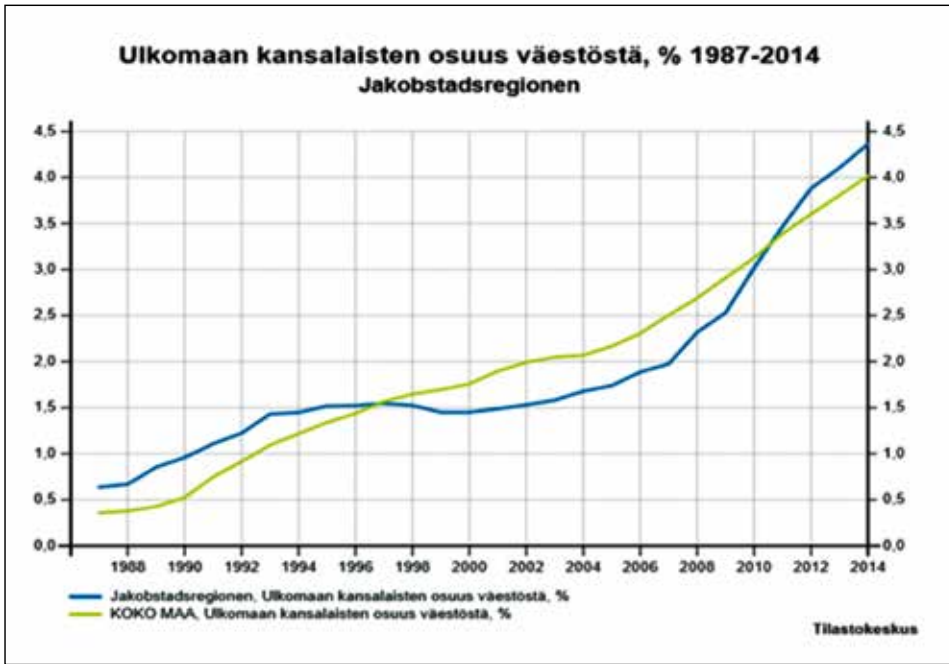
Asiasanat: maahanmuuttajaneuvosto, kotouttaminen, Pietarsaaren alue, vaikuttaminen, osallistuminen.

Maahanmuuttajaneuvostoilla, monikulttuurisilla neuvottelukunnilla ja vastaavilla verkostoilla on merkittävä rooli alueellisen demokratian kehittämisessä. Tulevaisuudessa kyseisten yhteistyötahojen merkitys tulee todennäköisesti myös kasvamaan ottaen huomioon nopeasti nousseen ulkomaalaisten määrän Suomessa. Tämä artikkeli perustuu selontekoon, jossa tarkasteltiin, tarvitaanko maahanmuuttajien, viranomaisten ja kolmannen sektorin edustajien välille yhteistyöverkoston perustamista Pietarsaaren alueelle. Selonteko tehtiin yhteistyössä Siirtolaisuusinstituutin Suomenruotsalaisen yksikön Centret för Svenskfinland, Pietarsaaren seudun kehittämissyhtiö Concordian sekä Pietarsaaren kotouttamisyksikön kanssa keväällä 2.–4.2016.

Suomessa maahanmuuttajaneuvostot ja vastaavat tahot toimivat usein siltana maahanmuuttajien, viranomaisten ja kolmannen sektorin edustajien välillä. Kyseiset tahot pyrkivät välittämään maahanmuuttajien ajankohtaisia huolenaiheita ja kiinnostuksen kohteita viranomaisille, mutta myös edistämään tiedonvaihtoa viranomaisten taholta. Lisäksi neuvottelukunnat seuraavat kuntien kotouttamisohjelmaa sekä antavat useissa kunnissa ehdotuksia sen kehittämiseksi tai käytettävät sitä työkaluna omassa toiminnassaan. Kaikissa kunnissa ei ole päädytty virallisiin neuvottelukuntiin, sillä joissakin tyydytään epävirallisiin verkostoihin, joiden etuna on mm. joustavuus, matala kynnyks toimia sekä kevyempi hallinnointi. Lais-

sa kotoutumisen edistämisestä (11386/2010) on asetus, jonka pohjalta kunta tai useammat kunnat voivat yhdessä perustaa paikallistason neuvottelukunnan kotouttamistason suunnitteluun sekä etnisten suhteiden edistämiseen. Tämä on vaikuttanut myönteisesti monen kunnan päätökseen perustaa 2000-luvulla joko maahanmuuttajaneuvosto tai monikulttuuriasiainneuvosto (Saksela-Bergholm 2016). Poikkeuksena voidaan mainita pääkaupunkiseutu, jonne näitä perustettiin jo 90-luvun puolivälissä. Helsinkiin, Espooseen ja Vantaalle kuitenkin vasta vuonna 2001 (Saksela-Bergholm 2009). Uusimpina tulokkaina ovat mm. Kokkolan, Oulun ja Turun maahanmuuttajaneuvostot, jotka perustettiin vuonna 2015 (Saksela-Bergholm 2016).

Ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut viime vuosien aikana tasaisesti Pietarsaaren alueella (ks. kuva 1). Toistaiseksi näillä henkilöillä ei ole ollut yhtä yhtenäistä tahoa, joka edustaisi heidän etujaan. 1980-luvun loppupuolella ulkomaalaistaustaisten prosentuaalinen määrä oli 0,4%. Tällä hetkellä luku on yksitoistakertainen, (4,4 %) ja on ohittanut koko maan ulkomaan kansalaisten prosentuaalisen osuuden, joka on 4,0 % (Tilastokeskus 7.6.2016). Tänä päivänä tutkimuksen kohteena olevalla alueella on 2266 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Pietarsaaren alue on kaksikielinen, joka koostuu viidestä kunnasta: Kruunupyystä (165 maahanmuuttajaa), Luodosta (jossa samainen luku on 89), Pedersörestä (vastaavasti 191), Pie-

Kuva 1. Ulkomaalaisten kansalaisten osuus väestöstä.

tarsaaresta (1387) ja Uusikaarlepyystä (434) (Tilastokeskus, 29.3.2016).

Tässä artikkelissa tarkastelen siis niitä edellytyksiä, joiden avulla Pietarsaaren alueelle voidaan mahdollisesti perustaa maahanmuuttajien, viranomaisten sekä kolmannen sektorin välinen yhteistyöverkosto tai tarvittaessa maahanmuuttajaneuvosto. Ensimmäinen edellytys on itse tarve, ts. henkilöiltä, jotka mahdollisesti olisivat kiinnostuneita maahanmuuttajien ja viranomaisten välisistä tulevista yhteistyömahdollisuuksista. Haastatelluissa kysyttiin, onko tällaiseen todellinen tarve. Toinen edellytys on sellaisen mallin löytäminen, jonka avulla voidaan rakentaa kyseinen yhteistyö-aho, esimerkiksi maahanmuuttajaneuvosto tai -verkosto. Mielenkiinnon kohteena ovat tästä syystä nykyiset maahanmuuttajaneuvostot ja -neuvottelukunnat Suomessa, joiden pohjalta on haettu sopivaa mallia myös Pietarsaaren alueelle. Esitän mallit lyhyesti sekä niihin perustuvan ratkaisun.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Kyseessä oli ns. kartoittava tutkimus, jossa pyrkimyksenä oli selvittää maahanmuuttajaneuvoston tai vastaavan verkoston perustaminen Pietarsaaren alueelle. Tästä johtuen oli tärkeää tutkia kahden kuukauden aikana maahanmuuttajien, kunnan päättäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden näkemykset siitä, mikä

voisi olla sopiva malli heidän toiveilleen ja vaatimuksilleen. Ulkokuntalaisena ja -puolisena tutkijana tämä olisi voinut muodostua ylivoimaiseksi tehtäväksi. Ratkaisun avaimet löytyivät kuitenkin itse työryhmästämmme. Jokainen toi selkeitä ja idearikkaita näkemyksiä, joista heijastui vahvasti paikallinen tuntemus ja verkostot, joita pystyin hyödyntämään aineiston keruussa.

Tutkimusaineisto koostui viidestä eri osasta. Ensimmäinen osa koostui alle kolme vuotta asuneista maahanmuuttajista (63 henkilöä), jotka osallistuivat ruotsin kielen kurssille joko Pietarsaaren tai Kruunupyyn kansanopistossa (Ks. tarkempi kuvaus Saksela-Bergholm 2016). Toinen osa koostui 3–15 vuotta maassa asuneista maahanmuuttajista, joista haastateltiin viittä miestä ja yhtä naista. Tarkoitukseni oli haastatella myös erästä toista naista, mutta tämä yritys peruuntui. Näiden haastattelujen avulla pyrin saamaan syvällisemmän kuvan siitä, mitä kyseiset ihmiset toivoisivat yhteistyöltä sekä yhteistyön muodosta ja toiminnasta. Kolmas aineiston osuus keskittyi Pietarsaaren alueen valtuutettuihin. Alkuperäinen tarkoitukseni oli lähettää jokaiselle kansanedustajalle sähköpostitse lyhyt neljä kysymystä sisältävä kysely. Lähetin sen ensin Pietarsaaren kaupunginvaltuustolle (43 henkilöä). Muistutuskierroksen jälkeen vastausten määrä jäi vain viiteen. Syy saattoi olla osittain melko lyhyt aikatauluni (kolme viikkoa). Tämän jälkeen lähestyin muiden kuntien valtuutettuja pu-

<p>KLASSINEN</p> <p>Virkamiehet, jotka mainitaan kotouttamislaissa Maahanmuuttajajärjestöjen edustajat Tehtävä: mm. seurata ja arvioida kotouttamisohjelmaa Esim. Espoo, Vaasa ja Turku (perustettiin 2015)</p>	<p>INSTITUTIONAALINEN</p> <p>Virkamiehet, jotka mainitaan kotouttamislaissa Poliittisten puolueiden edustajat Tehtävä: mm. seurata ja arvioida kotouttamisohjelmaa Esim. Vantaa</p>
<p>POSTMODERNI</p> <p>Virkamiehet, jotka mainitaan kotouttamislaissa sekä maahanmuuttajataustaiset edustajat Esim. Oulun valintakriteereihin kuuluu mm. sukupuoli, etnisyys, ikä (yhteensä 11 kriteeriä). Maahanmuuttajaneuvosto seuraa kunnan monikulttuurisuusohjelmaa, mutta ei osallistu sen arviointiin. Esim. Oulu (perustettiin 5/2015), Kokkola (perustettiin 1/2016), Salo (perustettiin 2009)</p>	<p>VERKOSTO</p> <p>Esim. Kuopiossa ei ole aktiivista maahanmuuttajaneuvostoa. Sen sijaan toimiva verkosto, joka koostuu eri työryhmistä mm. Kuopion aikuisten kotokoulutus, maahanmuuttajapilaiden perusopetus, varhaiskasvatus, nuorisoverkosto, kirjaston monikulttuurisuusryhmä sekä Kuopion yhdenvertaisuustyöryhmä. Vuosittaisista sidosryhmäneuvotteluista vastaa Kuopion sosiaalijohtaja.</p>

Kuva 2. Yhteistahomallit.

helimitse. Soitin viidelle valtuutelle jokaisesta neljästä kunnasta. Kyselyyn osallistui kaikkiaan kaksikymmentä valtuutettua Pietarsaaren alueelta. Esitimme seuraavat kysymykset:

1. Tarvitaanko mielestänne yhteistahoa edustamaan maahanmuuttajia Pietarsaaren alueella?
2. Mitä mielestänne tarvitaan, että rakentava dialogi maahanmuuttajien, päättäjien ja muiden tahojen kanssa saadaan synty-mään?
3. Millä tavalla yhteistyöverkosto voi mielestänne käytännössä edustaa maahanmuuttajien mielipiteitä ja toiveita?
4. Mitä keinoja mielestänne vaaditaan, jotta maahanmuuttajien kotoutuminen Pietarsaaren alueelle onnistuisi?

Neljäs aineisto koostui Interaktiivinen foorumi -nimisestä seminaarista, johon sisältyi myös ns. walking café -osuus, jossa osallistujat saivat tutustua mahdollisiin yhteistahon tai -verkon jäseniin. Näitä olivat mm. kunnan, elinkeinoelämän, kulttuurin ja urheilun sekä yritys- viranomais-, vapaaehtois- ja myös sosiaali- ja terveysalan edustajia, joilla kullakin oli oma pöytänsä. Kävelykierroksen jälkeen keskustelimme ja vedimme yhteenvedon seminaarista.

Viidennessä osassa tarkasteltiin olemassa olevia maahanmuuttajaneuvostoja ja neuvottelukuntia. Osan yhteystiedoista sain Kuntaliitolta. Osittain pystyin täydentämään yhteystietojani mm. Internetin kautta sekä hyödyntämään

aikaisempia taustatietoja, joita olin kerännyt väitöskirjaani. Tämä aineiston osuus koostui maahanmuuttajaneuvostoista, -neuvottelukunnista tai -verkostoista, joita sekä suuremmat että pienemmät kunnat olivat perustaneet. Tarkoituksena oli tarkastella eri näkökulmista kyseisiä yhteistyömuotoja, joiden avulla voisi saada kattavan ja syvällisen käsityksen niiden vahvuuksista ja heikkouksista eri yhteyksissä. Aineiston keruuseen valittiin seuraavat kunnat: Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Kajaani, Kokkola, Kotka, Kuopio, Lahti, Oulu, Salo, Tampere, Turku, Vantaa, Vaasa. Vastaukset kysymyksiimme sain joko suoraan puhelinhaastattelujen tai sähköpostilomakkeiden kautta. Täydentävää taustatietoa sain kerättyä joko kunnan kotisivuilta ja/tai muiden täydentävien tiedostojen kautta.

Katsaus neljän yhteistahomallin toimintaan

Viidentoista kunnan yhteistyötahokartoitus antoi hyvän käsityksen siitä, minkälaisia maahanmuuttajaneuvostoja ja muita yhteistyömuotoja on tällä hetkellä olemassa Suomessa. Lukuun ottamatta pääkaupunkiseudun kahta suurinta kuntaa, Espoota (monikulttuuriasiain neuvottelukunnan perustamisvuosi 1996) ja Helsinkiä (1995), on suurin osa neuvottelukunnista perustettu vasta 2000-luvulla: Kokkola (2015), Oulu (2015), Tampere (2015), Turku (2015), Vantaa (2002) ja Vaasa (2005). Osalla kunnista ei ole omaa maahanmuuttajaneu-

vostoa tai -neuvottelukuntaa ollenkaan, mutta sen sijaan ne ovat yhteistyössä Ely-keskuksen ja paikallisen Etnon kanssa. Kuopiossa ei ollut maahanmuuttajaneuvostoa, mutta ns. yhteistyöverkosto ja Kotkassa taas seudullinen maahanmuuttajien foorumi, jonka toimenkuvaan kuuluu mm. edistää maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia. Vastaavanlainen toimenkuva on myös yleinen muilla neuvostoilla ja neuvottelukunnilla. Yhteistyömalleilla oli sekä yhdistäviä että erottavia tekijöitä, joiden perusteella ne jaettiin ns. nelikenttään (ks. Kuva 2. Yhteistahomalli). Yhteistä kaikille malleille oli, että niissä pyrittiin yhteistyöhön lain kotoutumisen edistämistä (L1384/2010) asetetun yhteistyöehtotusten mukaisesti perustaa yhteistyötaho, joka edustaa ajankohtaisia maahanmuuttajakysymyksiä. Toisin sanoen, useissa kunnissa oli mukana kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston, maahanmuuttajakoulutusta järjestävien tahojen ja kolmannen sektorin edustajia. Lisäksi monessa kunnassa osallistui myös työ- ja yrittäjäjärjestön edustajat.

Neljä yhteistahomallia

Yhteistyötahomallit koostuivat seuraavista kategorioista: klassinen, institutionaalinen, postmoderni malli ja verkostomalli. Klassisen mallin ominaispiirteitä on legitiimi, karismaattinen ja perinteinen kokoonpano. Voidaan myös puhua karismaattisesta johtajuudesta, joka korostuu etenkin organisaatioissa ja yrityksissä (Weber 1980:4–8). Esimerkiksi maahanmuuttajaneuvosto noudattaa perinteistä kuviota, jossa on hallitus, varajäsenet ja puheenjohtaja, jolla saattaa vielä olla keskeinen rooli hallituksessakin. Klassista mallia soveltavat mm. Espoo, Turku ja Vaasa. Näiden maahanmuuttajaneuvostojen toimenkuvaan kuuluu etenkin kotouttamisohjelman seuraaminen.

Institutionaalinen malli puolestaan kohdistuu ns. sosiaalisiin rakenteisiin ja sääntöihin, joiden avulla hahmotellaan toimijoiden sosiaalinen ympäristö ja siellä vallitsevat instituutiot (Jepperson 1991:149). Demokraattinen vaikuttaminen on aina haasteellista maahanmuuttajaneuvostoissa, etenkin jos kyse on suuresta, useista eri etnisiä ryhmiä edustavasta kunnasta. Vantaan kaupunki ei ota neuvottelukuntaan maahanmuuttajajärjestön jäseniä, mutta sen sijaan useiden puolueiden edustajilla on siellä ulkomaalainen tausta. Vantaan neuvottelukunnan esittelijä (6.4.2016) totesi tätä koskien vastauksessaan, että olisi liian vaikeaa löytää puolueellista tapaa valita edustajia maahanmuuttajajärjestöistä, koska niitä on Vantaalla niin paljon. Poliittisten puolueiden edustavuus neuvottelukunnassa voi olla sekä heikkous että vahvuus. Verba, Nie & Kim (1978) ovat todenneet, että po-

liittisten puolueiden edustajat voivat hyödyntää poliittista vaikutusvaltaansa neuvottelukunnissa toivomallaan tavalla, joka ei aina ole neuvottelukunnan tavoitteiden mukainen.

Postmoderni malli heijastaa laajempaa muutosta jälkiteollisessa yhteiskunnassa, siirtymään lyhytjänteisiin, projektiluontoisiin organisaatiomalleihin. Maahanmuuttajaneuvostoissa tämä ilmenee klassista kokoonpanoa tarkemmilla kriteereillä, jotka vastaavat paremmin tämän päivän haasteita. Tässä huomioidaan myös em. viranomaistoimijat, kunnan päättäjät, ym. Lisäksi mukaan valitaan maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, jotka täyttävät tietyt intersektionaaliset kriteerit. Valintaprosessi ottaa siis huomioon, sukupuolen, iän ja etnisyyteen liittyvät kriteerit. Keskeistä ei ole vain painottaa vähemmistön edustamisen tärkeyttä, vaan myös sitä, että se on ryhmän sisäistä ja tasapuolista rakennetta (ks. myös Moller Okin 1999). Näin toimittiin ennen kaikkea Oulussa. Kokkolan ja Salon toimintamalli voidaan myös luokitella postmoderniksi nimenomaan maahanmuuttajaneuvostojen jäsenten valintakriteerien takia, sillä ne eivät mittaa perinteisellä tavalla kuuluvuutta maahanmuuttajajärjestöön. Tärkeimpinä kriteereinä, etenkin pienellä vähän maahanmuuttajajärjestöjä olevalla kunnalla, on pidetty aktiivista osallistumista ja sitoutumista neuvoston hallitukseen.

Neljäs yhteistyömalli on niin sanottu verkostomalli, joka korostaa jäsenten välisiä suhteita ja tiedonvaihtoa (Castells 1999). Tämä malli on todettu toimivaksi mm. Kuopiossa, jossa on niin sanottu epävirallinen sekä julkisista että kolmannen sektorin toimijoista koostuvasta yhteistyöverkostoista, jotka tekevät yhteistyötä maahanmuuttajien kanssa. Lisäksi Kotkan seudulla on seudullinen maahanmuuttajien foorumi, jonka toimenkuvaan kuuluu mm. edistää maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia.

Kohti verkostomallia

Olemassa olevat klassinen, institutionaalinen ja postmoderni malli ovat kaikki toimivia ratkaisuja, mutta eivät välttämättä täytä tämänhetkisiä kriteerejä ja toiveita, joita esiintyi selontekoon osallistuneiden parissa Pietarsaaren alueella. Keskeisimmät lähtökohdat kunnan rajat ylittävälle yhteistyötoiminnalle liittyvät yhteisten tilojen löytämiseen, jossa maahanmuuttajat, viranomiset sekä kolmannen sektorin edustajat voisivat säännölliset kokoontua. Maahanmuuttajaneuvottelukunta ajatuksena sai kannatusta, mutta monet, niin maahanmuuttajat kuin päättäjätkin, pelkäsivät liiallisen hallinnollisen jähmeyden hidastavan päätöksentekoa ja maahanmuuttajien osallistumi-

sen vaikeuttamista. Suurin osa haastateltavista kannatti verkostomallia. Suosio perustui etenkin verkoston rakenteeseen sekä sen toimintamalliin. Toisin sanoen, verkostomallissa painopiste on ennen kaikkea toimijoiden välisissä suhteissa ja tiedonvaihdossa. Malli sai suosiota ketteryytensä ja joustavuutensa ansiosta, mutta osallistujat toivoivat myös, että tuleva koordinaattori asettaisi toteutusvaiheessa selkeät pelisäännöt sille, miten verkostoa aletaan ylipäänsä toteuttaa sekä millä kriteerein se toimisi. Muut maahanmuuttajaneuvoston jäsenet suosittelivat mm. yhteisten tavoitteiden ja kriteerien korostamista jo alkuvaiheessa, koska näiden avulla on helpompi sitoa hallituksen jäsenet myös itse neuvoston tai vastaavan tahon toimintaan. Hallituksen jäsenten luottamuksen voittaminen on ollut monessa neuvottelukunnassa usein haasteellista.

Magnus Dahlstedt (2005) varoittaa ns. vauruneesta demokratiasta (reserverad demokrati), jonka pohjalla on oletus, että enemmistöllä on väistämättä paremmat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Tällöin maahanmuuttajat tai etniset vähemmistöt jäävät sivuun poliittisessa päätöksenteossa, myös sellaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä, jotka koskevat erityisesti heitä. Siksi maahanmuuttajaneuvostoa tai vastaavanlaista yhteistyötahoa perustettaessa on erittäin tärkeää, että kohderyhmä, tässä tapauksessa siis eri ikäisistä ja eri sukupuolta edustavista etnisistä ryhmistä koostuva neuvosto, ottaisi huomioon mahdollisin laajasti kyseisten osallistujien intressit. Todennäköisesti Pietarsaaren alueella tarvitaan vielä monta epävirallista tapaamista ennen kuin varsinainen verkosto käynnistyy, mutta nyt jo on selvää, potentiaalista kiinnostusta yhteistyöhön on havaittavissa niin paikallisen väestön kuin vastamuuttaneiden parissa.

Lähteet

- Castells, Manuel (1999): Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur. Göteborg. Daidalos.
- Dahlstedt, Magnus (2005): Reserverad demokrati: Representation i ett mångkulturellt Sverige. Umeå. Boréa.
- Jepperson, Ronald L. (1991): Institutions, Institutional Effects, and Institutionalism. Teoksessa Walter W. Powell ja Paul J. DiMaggio (toim.) *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago. University of Chicago Press, s.143–163.
- Laki kotoutumisen edistämisestä: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>
- Moller Okin, Susan (1999): Is Multiculturalism bad for Women? Teoksessa Joshua Cohen, Matthew Howard, ja Martha C. Nussbaum (toim.) *Is Multiculturalism bad for Women?* Princeton University Press, Princeton.
- Saksela-Bergholm, Sanna (2016): Behöver vi ett invandrarråd? Siirtolaisinstituutti. Publikationer 5.
- Saksela-Bergholm, Sanna (2009): Immigrant Associations in the Metropolitan Area. Forms of Mobilisation, Participation and Representation. SSKH Skrifter 27. Helsingfors universitet. Doktors avhandling, Helsingfors.
- Tilastokeskus: www.stat.fi [viitattu 7.6.2016]
- Verba, Sydney, Kim Norman., Nie, Jae-On (1978): Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison. New York: Cambridge University Press.
- Weber, Max (1980): The three types of legitimate rule. Teoksessa Amitai, Etzioni ja Edward, W. Lehman (toim.) *A sociological reader on complex organisations*. Kolmas painos. New York. Holt, Rinehart and Winston, Inc. 4–10.

Oheinen teos ilmestyy
lähipäivinä!

Sitä voi ostaa nettikaupastamme:
<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Hinta 5 €
+ toimituskulut

Tellervo Lahti

Toiminnanjohtaja, FM, tietokirjailija
Suomen Siirtolaisuusmuseo

Kuulumisia Suomen Siirtolaisuusmuseosta

Siirtolaisjuhla heinäkuussa

Kansainvälinen Siirtolaisjuhla järjestettiin 11.7.2016. Ennen Maailman Raitilla pidettyä juhlaa julkistettiin Ulkосуomalaisien Muistolehdon muistomerkki Peräseinäjoen hautausmaalla. Maapallonmuotoinen spektroliitista tehty patsas on Karjalan punaisella graniittijalustalla. Muistomerkin on suunnitellut ja Siirtolaisuusmuseolle lahjoittanut professori Olavi Koivukangas, joka piti muistomerkin paljastustilaisuudessa puheenvuoron kertoen patsaan ideoinnista ja toteuksesta. Peräseinäjoen kappeliseurakunnan puheenvuoron piti pastori

Irja Hietala. Ulkосуomalaisien Muistolehto on valmis toimimaan viimeisenä leposijana ulkосуomalaisille, jotka haluavat tulla haudatuiksi synnyinmaan multa.

Siirtolaisjuhlassa puheenvuoroja esittivät mm. lääninrovasti Jouko Ala-Princkilä, joka muisteli Floridan pappisaikojaan sekä rovasi Olli Lehtipuu Tampereen Suomi-Australia seurasta. Esiintymässä oli myös muita tamperelaisia Australia-seuran jäseniä ja paluumuuttajia. Siirtolaisuusmuseo sai mielenkiintoisen lahjoituksenkin, krokotiilinnahan, jonka Leena

Nieminen oli saanut taannoin Australiaan jääneeltä isältään palattuana itse jo Suomeen. Krokotiili on kesäkaudella esillä Maailman Raitin Australian keinikämpässä ja siitä on jo tullut eräs jännittävä lasten siirtolaisseikkailun veto-naula ja aikuisten ihmetelyn kohde. Esa Hakala toi Floridan suomalaisten tervehdyksen ja lahjoitti valokuvia Hakalan taloon. Siirtolaisjuhlan musiikista vastasivat paikallinen Sinitaivas-kuoro ja mes-taripelimanni Teppo Välimäki, joka soiton lomassa kertoi myös oman sukunsa Amerikan siirtolaisuudesta.

Ulkосуomalaisien Muistolehdon muistomerkin vierellä professori Olavi Koivukangas. Kuva: Tellervo Lahti.

Kanadasta lahjoitettu Knuuttilan talo kuvattuna paikoillaan Saskatchewanin New Finlandissa. Kuva: Tellervo Lahti.

Lännen Päivää vietettiin elokuussa

Lännen Päivää ja markkinoita vietettiin kesäateisessa säässä Maailman Raitilla elokuun lopulla. Säästä huolimatta väkeä riitti runsaasti tutustumaan mm. aitoon amerikkalaiseen rekkaan, jota auton vihtiläinen omistaja Jari Ahonvala esitteli. Myös muut Amerikan autot saivat tilaisuudessa ansaitsemaansa huomiota. Päivän musiikkipuolen teema oli Elviksestä Lännen Lokariin. Seinäjokelainen ammattimuusikko Ensti eli Aulis Uusi-Hakimo esitti Elviksen hittejä tunnin kestävässä konsertissaan. Elviksen elämästä ja musiikista kertoi riihimäkeläinen ”parantumaton” Elvis-fani Esko Heiskanen, jolla on kokoelmassaan kaikki Elvis Presleyn julkaisemat levyt savikiekoista CD-levyihin. Lännen Päivän tapahtumassa saatiin lisäksi ihailla kantritanssia sekä kuulla Esa Hakalan ja Jari Mäen amerikkalaiskuulumisia vuoden varrelta.

Amerikansuomalaisen musiikin tapahtuma

Amerikansuomalainen musiikitapahtuma järjestettiin taas lokakuun alussa Riihimäellä yhteistyössä Ulkosuomalaiskulttuurin Seuran kanssa.

Seminaarin ohjelmassa oli runsaasti amerikansiirtolaisten elämään ja erityisesti musiikkiin liittyviä puheenvuoroja ja videoesityksiä. Dosentti Marko Tikka esitelmöi tilaisuuden päähenkilön, amerikansuomalaisen harmonikansoittajan Ilmari Salon elämästä ja musiikista.

Kanadan talo Maailman Raitille

Maailman Raitille saatiin merkittävä täydennys, kun Kanadasta lahjoitettu Knuuttilan talo (kuvassa yllä) saapui kahdessa merikontissa syyskuun aikana Saskatchewanin New Finlandista. Knuuttilan perhe lajoitti 1890-luvulla tehdyn rakennuksen mukana myös huomattavan määrän taloon kuuluvaa irtaimistoa ja kalusteita. Olemme hyvin kiitollisia lahjoituksesta. Suunnitelmien mukaan rakennus pystytetään Maailman Raitille ensi vuoden kuluessa. Knuuttilan esivanhemmat lähtivät siirtolaisiksi Kanadaan 1880-luvulla Alahärmästä Etelä-Pohjanmaalta.

Suru-uutinen

Siirtolaisuusmuseon hallinto ja henkilökunta saivat suruviestin Tampereelta elokuussa. Hallituksemme jäsen Martti Jukkola oli sairastunut vakavasti ja menehtynyt. Australiassa elämäntyönsä tehnyt Martti Jukkola oli palannut takaisin Suomeen muutama vuosi sitten. Hän oli aktiivinen toimija yhteisössämme sekä mm. Australia-seurassa ja Ulkosuomalaisparlamentissa. Hän oli innokkasti mukana erityisesti Maailman Raitin Australian talon esittelyssä ja lahjoitti huomattavan määrän esineistöä Siirtolaisuusmuseolle. Jäämme kaipaamaan Martti Jukkolan valoisaa olemusta ja hänen esiintymistään, jossa huumorilla oli aina osansa.

Maailman pakolaispäivä -seminaari

20.6.2016, Turku

Siirtolaisuusinstituutti järjesti 20.6.2016 Maailman pakolaispäivän seminaarin. Joka vuosi eri puolilla maailmaa YK, sen pakolaisjärjestö UNHCR, kansalaisyhteiskunnan toimijat, viranomaiset ja pakolaiset järjestävät erilaista ohjelmaa maailman pakolaispäivänä. Tavoitteena on osoittaa tukea ihmisille, jotka ovat joutuneet pakenemaan kotimaansa sisällä tai sen rajojen yli. Siirtolaisuusinstituutin seminaarissa jaettiin John Morton -palkinto akatemiaturkija Marja Tiilikaiselle hänen tutkimuksestaan somalien parissa. Tämän lisäksi pakolaisuuden nykytilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä puhuivat IOM:n Suomen maatoimiston päällikkö Simo Kohonen ja SPR:n Varsinais-Suomen piirin toiminnanjohtajat Pauli Heikkinen. Oheisen puheen tilaisuudessa piti Behran Ben Ahmadi, vuoden 2016 kurdi ja vuoden 2016 uusturkulainen.

Behran Ben Ahmadi

Kokemuksia pakolaisuudesta

Miksi olet pakolainen?

Miltä pakolaisuus tuntui silloin ja millaista se on nyt?

Millaiseksi koet oman maasi ja nykyisen?

Millaiseksi näet tulevaisuutesi, oletko suomalainen, kurdi vai jotain siltä väliltä?

Mitä koti merkitsee sinulle?

Olen kurdi, kuulun kansaan, jota on vainottu käytännössä koko sen olemassaolon ajan. Kurdeilla ei vielä ole omaa maata ja kurdeja vainotaan edelleen, siinä mielessä mikään ei ole muuttunut. Jollain tasolla voisi sanoa, että kurdien pakolaiskysymys on astetta vaikeampi, kuin tavalliset pakolaiskysymykset.

Irakin ja Iranin välinen sota alkoi 22. syyskuuta 1980 ja päättyi 20. elokuuta 1988. Perheeni joutui pakenemaan tämän sodan jaloista turvaan jonnekin, missä olisi "rauha". Rauha lainausmerkeissä siksi, että tuolloin ei Irakissa voitu kutsua mitään aluetta rauhalliseksi. Perheemme oli yksinkertaisesti pakko paeta. Tämän seurauksena äitini joutui jättämään taakseen omat vanhempansa, sisaruksensa ja sukulaisensa. Isäni ja äitini päätyivät Irakin puolelle pieneen Romadin kaupunkiin. Elämää siellä väritti jokapäiväinen pelko ja vaino. Saddamin sotilaat olivat miehittäneet alueen. Turvallisuus oli tyhjä sanoa, pohjimmiltaan vain kaukana siintävä unelma vanhemmilleni.

Paikka jossa asuimme, oli keskellä ei mitään, 100 km joka suuntaan oli tyhjää. Isäni joutui ajamaan juurikin tuon 100 kilometriä edes takaisin päivittäin, jotta sai perheelleen

ruokaa pöytään. Tuohon aikaan isäni oli yksi niistä harvoista, joilla oli auto. Hän oli saanut sen vanhemmiltaan. Joka päivä Romadista lähti ihmisiä hakemaan ansiota perheilleen ja joka päivä se koitui jollekin onnettomalle viimeiseksi matkaksi, Joka päivä joku ei palanutkaan enää koskaan kotiin. Vielä tänäkin päivänä monissa perheissä odotetaan kuumeisesti jotain tiedon rippeitä näistä kadonneista pojista, tytöistä, äideistä tai isistä. Kaikki toivo heidän jälleennäkemisen suhteen on jo kauan aikaa sitten heitetty, mutta kunhan tulisi edes joku varmuus millaisen kohtalon kadonnut on kohdannut. Pikkuhiljaa alueelle alkoi tulla sotaa pakoon yhä enemmän ja enemmän kurdipakolaisia. Pieni kaupunki laajeni ja sinne alkoi syntyä jonkinlainen elämä. Sellaista ei Suomessa kutsuttaisi elämäksi, se oli lähinnä päivittäistä kamppailua elossa pysymisestä, jota varjosti kaiken aikaa pelko, vaino ja väkivalta.

En tietenkään pysty kertomaan tarkkoja aikoja ja päivämääriä, koska olin siihen aikaan vielä pieni lapsi, olen syntynyt 1987. Kuusivuotiaana aloin myydä paikallisella jalkapallo- ja lentopallokentällä makeisia ja suolattuja siemeniä. Myymisestä ansaitsemani rahat annoin

aina äidille säilytettäväksi. Pyysin häntä pitämään rahoista hyvää huolta, ei siksi, että elätäisin perheeni, ei, motiivini oli itsekkäämpi. Tahdoin mennä kouluun. Se oli pienen pojan, Berhanin suurin unelma. En uskaltanut puhua asiasta kotona ja siitä ei tiedettykään mitään, kunnes menin salaa ilmoittautumaan kouluun oppilaaksi, jolloin vääjäämättä paljastuin.

Tiesin minä päivänä ja mihin aikaan tuleva opettajani tulee vahvistamaan koulupaikkani vanhemmiltani. Ennen sitä pyysin äidiltäni rahaa uusien housujen ja paidan hankkimiseen. Ostin myös kengät. Kenkiä en ollut ikinä aiemmin käyttänyt, meillä ei yksinkertaisesti ollut varaa sellaisiin. Koululaisten kuului käyttää siistejä vaatteita ja kenkiä ja siksi olin pakotettu hankkimaan sellaiset. Vanhemmat tietysti suuttuivat, kun tulin kotiin uusien tavaroiden kanssa, he vaativat tietää, että miksi käytin rahaa turhamaisiin asioihin. Totuus kuitenkin paljastui heille seuraavana päivänä kun opettaja koputti oveemme ja kertoi heille syy. Voitte kuvitella vanhempieni reaktion.

Olin sijoittanut kaikki ansaitsemani rahat kouluvarusteisiin. Tavoitteeni oli siis sen ikäisenä hankkia koulutus ja mennä "ISOON" kaupunkiin hankkimaan parempi elämää perheelleni ja itselleni.

Pakolaisuus oli muuttanut pienen kuusi-vuotiaan pojan ajattelua. Voisi oikeastaan sanoa, että lapsuuteni sinänsä oli hyvin lyhyt. Tämä pieni poika oli joutunut tekemään päätöksiä, jotka me automaattisesti miellämme aikuisten päätöksiksi. Hän teki töitä ja hän halusi paremman elämään. Minulla ei tuolloin ollut aavistustakaan, että jonain päivänä pääsen Eurooppaan, saati Suomeen, paikkaan josta en ollut koskaan aiemmin edes kuullut. Ikävä kyllä lukemattomat pienet pojat ja tytöt maailman kriisialueilla joutuvat ottamaan aikuisten vastuuta ja tekemään asioita, jotka kuuluisivat vain aikuisille. Aivan liian moni lapsi joutuu kokemaan aikuisten maailman raadollisuuden. Minä olin onnekas, selvisin siitä. Läheskään kaikille ei käy näin hyvin.

Sanaan "koti" liitetään monenlaisia ajatuksia. Koti merkitsee monenlaisia asioita eri ihmisille, mutta niissä kaikissa on silti jotain yhteistä, se on turvallisuus. Vasta Suomessa aloin ymmärtää, ettei kotona tarvitse pelätä, koti on se turvallinen paikka, jossa voi olla rauhassa ilman pelkoa. Toki minullakin oli koti kaiken aikaa ollessani pakolainen, mutta se ei ollut koti siinä mielessä, kuin miten sen ymmärrämme. Jatkuva pelossa ja stressissä eläminen on hy-

vin kuluttavaa. Pelkästään se ajaa ihmiset tekemään mitä epätoivoisimpia tekoja. Minullakin meni oma aikani, että saatoin rentoutua kotona. Asia, jota pidetään itsestäänselvytenä, ei ollutkaan itsestäänselvyys minulle.

Rakkaat ystävät ja toverit, olen täällä tänään tässä kertomassa teille tarinaani. Siitä kuusi-vuotiaasta pojasta on tullut poliittinen toimija ja ammattiyhdistysaktiivi. Se samainen pieni poika ei ikimaailmassa olisi kyennyt kuvittelemaan pääsevänsä tähän pisteeseen. Perheemme pääsi lopulta kiintiöpakolaisiksi Suomeen. Perheeni sai mahdollisuuden uuteen elämään, saimme oikean kodin. Isäni ja äitini ajatukset tuntuivat yhtäkkiä piristyneen ja heidän kasvoistaan huokui helpotus. Pääsimme turvaan. Hyvät ystävät, olen tässä siksi ja vain siksi, koska Suomi pelasti minut ja perheen siitä hirveydestä, jota en usko teidän voivan kuvitella. Seistessäni tässä voin sanoa olevani sydämeltäni kurdi. Olen kasvanut Suomessa ja käynyt kouluni täällä, koko elämäni on Suomessa. Siksi minun on voitava sanoa, että tulen olemaan myös ikuisesti suomalainen. Oma identiteettini on siis muuttunut paljon näiden vuosien aikana. Pienenä poikana minä olin pakolainen. Nyt olen juurtunut Suomeen, elämäni on täällä.

Asia ei kuitenkaan silti ole ihan niin yksinkertainen. Pakolainen elää aina jossain määrin kahden maan välissä. Tämä koskee oikeastaan enemmän vanhempiani, koska minä olen tavallaan jo toisen polven pakolainen. Pakolaiset tulevat kaipaamaan aina kotimaataan, siis sitä aikaa, kun heillä oli hyvä olla kotimaassaan. Tällaista kotimaata ei sinänsä välttämättä enää ole olemassa. Maailma muuttuu ja ihmiset muuttuvat, mutta pakolaiset ovat jossain määrin laukussa ajan ja paikan välillä. On hyvin vaikeaa katkaista kaikki siteet entiseen ja muuttua toisen kulttuurin tuotteeksi, oikeastaan se on mahdotonta. Tämä täytyy myös ymmärtää ja hyväksyä, kun puhumme pakolaisuudesta. Pakolaisuus ei missään tapauksessa ole helppo asia, siinä on hyvin monia puolia, joita tulee pystyä tarkistelemaan kiihkottomasti ja objektiivisesti. Oma haaveeni ja unelmani kuitenkin on, ettei kukaan joutuisi käymään läpi sitä samaa pelkoa, epätoivoa ja alituista väkivallan uhkaa, jonka minä ja perheeni koimme. Pakolaisuutta sinänsä emme välttämättä saa koskaan loppumaan, mutta tämän unelman toteutumista me kaikki kykenemme edesauttamaan.

Mobiliteetin uudet muodot -seminaari

10.–12.11.2016, Beirut

Eveliina Lyytinen

Erikoistutkija, D.Phil.
Siirtolaisuusinstituutti

Liikkuvuuden tutkimusta ja arkea Beirutissa, Libanonissa

Suomen Lähi-itä instituutti järjesti yhdessä Siirtolaisuusinstituutin, Oulun ja Tampereen yliopistojen RELATE-huippuyksikön ja Åbo Akademin YARG-huippuyksikön kanssa seminaarin Beirutissa, Libanonissa (10.–12.11.2016). Seminaarin teemana olivat yllärajan liikkuvuuden eli mobiliteetin uudet muodot. Kyseistä teemaa lähestyttiin esityksissä monipuolisesti niin empiirisesti kuin teoreettisestikin. Seminaarissa puhui liki 20 tutkijaa, virkamiestä ja järjestöjen edustajaa eri puolilta maailmaa – Jordaniasta, Libanonista, Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Sveitsistä ja Iso-Britanniasta. Keskustelua herätti etenkin Libanonin ja sen lähi-alueen pakolaistilanne.

Torstaina 10.11. seminaarin avasivat Suomen Lähi-itä instituutin johtaja Raija Mattila ja Siirtolaisuusinstituutin johtaja Tuomas Martikainen. Ensimmäisen pääpuheenvuoron piti *Sandro Cattacin*, joka puhui teemasta mobiliteetti, verkostoituminen ja innovaatio. Hän kysyi esityksessään olemmeko todistamassa paradigmaattista muutosta, jossa olemme siirtyneet muuttoliiketutkimuksesta mobiliteetin tutkimukseen. Cattacin kritisoi monia muuttoliiketutkimuksessa käytettäviä käsitteitä kuten kulttuuri, etnisyys ja kotoutuminen, ja hän tarjosi joitain vaihtoehtoisia tulokulmia näiden teemojen tutkimiseksi. Cattacin puheenvuoron jälkeen käydyissä keskusteluissa heräsi muun muassa kysymys siitä onko käsite mobiliteetti elitistinen vai soveltuuko se myös esimerkiksi pakolaisuuden tutkimukseen. Liikkuvuuden käsitteen kaikenkattavuuteen suhtauduttiin seminaariyleisössä myös kriittisesti.

Tuomo Melasuo jatkoi esityksellään, joka kosketti Maghrebin alueen ihmisten haavoittuvia liikkumisen muotoja ja tähän liittyvän mahdollisen tutkimushankeen kulmakiviä. Melasuo valotti Maghrebin alueen liikkuvuu-

den monimuotoisuutta ja historiallisia kehityssuuntia laaja-alaisesti. *Jennifer Skulte-Ouaisin* esitys käsitteli puolestaan Euroopan ja sen periferian välistä kiertävää muuttoliikettä tiukan rajapolitiikan aikakaudella. Hän korosti sitä, että EU ja muut toimijat näkevät kiertomuuton edellytyksenä kiristää rajojen ja ihmisten hallintaa. Keskusteluissa kysyttiin esimerkiksi onko kiertomuutto liian Eurooppa-keskeinen käsite kuvaamaan muiden alueiden liikkuvuutta. Oma esitelmäni pohjautui tulevaan tutkimusartikkeliini, jossa luon väitöskirjatutkimukseeni liittyen uudenlaista pakolaismatkan tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Keskeisenä käsitteenä tässä viitekehyksessä on (epä)luottamus. Empiirisesti tutkimukseni koski kongolaisia kaupunkipakolaisia Kampalassa, Ugandan pääkaupungissa.

Maittavan libanonilaisen lounaan jälkeen *Kamel Dorai* jatkoi Syyrian pakolaisten asuttamista Jordaniaan koskevan esityksen kanssa. Hän kysyi esityksessään seuraako pakkomuuttoa myös pakkoon perustuva asuttamispolitiikka. Jordaniassa asuu yli 650 000 rekisteröitynyttä pakolaista, joista vain 20 % asuu leireissä, joista suurin on Zaatarin leiri. Syyrialaisilla pakolaisilla ei kuitenkaan ole Jordaniassa oikeutta omistaa asuntoa, mikä tekee asumisesta epävakaa. Tiina Järvi puhui vuorostaan Libanonin ja Länsirannan alueella asuvien palestiinalaispakolaisten tavoitteista vaikuttaa tulevaisuuteensa. Libanonissa palestiinalaisilla pakolaisilla ei ole esimerkiksi oikeutta passiin tai kansalaisuuteen, ja heidän työnteko- ja omistusoikeutensa ovat erittäin rajalliset. *Hani Okashehin* esitys koski syyrialaisien pakolaisten asemaa Jordanian työmarkkinoilla. Okashehin mukaan kansainvälinen yhteisö on vaatinut, että Jordania antaa syyrialaisille pakolaisille työnteko-oikeuden. Vaikka tilanne on

Yhden neliökilometrin kokoisella Shatilan pakolaisleirillä Beirutin keskustassa asuu yli 20 000 palestiinalaista ja syyrialaista pakolaista. Kuva: Milja Rämö.

parantunut, syyrialaiden työ lupa on Okasheinin mukaan nopea vastaus kriisiin, ei kestävä ratkaisu kaikkien pakolaisten tilanteeseen.

Päivän toisessa pääpuheenvuorossa äänessä oli *Elisa Pascucci*, jonka puhui humanitaarisesta muuttoliikkeestä suhteessa rajoihin, infrastruktuuriin ja innovaatioihin. Hänen mukaansa Lesboksen saari ja Kreikka muodostavat mielenkiintoisen laboratorion pakolaisuutteen liittyvien ilmiöiden tutkimiseksi. Pascucci korosti teknologian ja siihen liittyvien innovaatioiden merkitystä pakolaisten arjessa, jossa liikkuvuus on pakolaisleirien kontekstissa rajallista. Keskusteluissa muistutettiin siitä, että myös pakolaistutkijat ovat osa pakolaisuuden ympärille muodostunutta taloutta ja meidän tulee kriittisesti reflektoida omaa positiotamme tässäkin suhteessa.

Päivän päätteeksi seminaariosallistujat nauttivat paikallisia ruokia mielenkiintoisten keskustelujen lomassa. Seminaari oli rakennettu erittäin toimivasti, sillä vaikka päivät olivat täynnä ohjelmaa, jäi illallisilla aikaa keskusteluille ja verkostoitumiselle.

Perjantaina 11.11. aamuruuhkasta konferenssipaikalle selviytyttyä seminaari jatkui

kolmannella pääpuheenvuorolla. Nyt vuorossa olivat kaksi libanonilaista tutkijaa, *Guita Hourani* ja *Eugene Richard Sensegig*. He puhuivat yhteisesityksessään valtioiden suvereniteetista suhteessa globaalin etelän ja pohjoisen dialogiin, sekä turvallisuudesta ja pakolaisten rajat ylittävästä liikkumisesta. Heidän mukaansa Libanonin valtio toimii yhä suuren pakolaisten määrän saapumisen jälkeen siitä syystä, että se ei ole hyvinvointivaltio. Pakolaisia, pääosin syyrialaisia, on noin neljän miljoonan asukkaan maassa jopa 1,5 miljoonaa. Alueen pakolaiskysymys tulee tutkijoiden mukaan nähdä osana alueellista kehitystä ja turvallisuutta, ei vain humanitaarisena kysymyksenä.

Jamil Moawadin esitys keskittyi Wadi Khaled alueeseen, jonka väestön identiteettiä kuvastaa alueellinen kuuluvuuden tunne. Tämä johtuu muun muassa siitä, että vaikka alue kuuluu maantieteellisesti Libanoniin, kuuluu se sosio-ekonomisesti Syyriaan. Alue on ikään kuin valtioton yhteiskunta, jonka tilanne on heikentynyt Syyrian konfliktin myötä. Esityksessään *Are Knudsen* kiinnitti esityksessään huomiota Libanonissa asuvien pakolaisten asumismuotoihin. Pakolaiset elävät usein kau-

punkien huono-osaisilla alueilla epävirallisissa asumismuodoissa ilman avustusta. Libanon ei halua maahan pakolaisleirejä vaan korostaa pakolaisten asuttamista olemassa oleviin yhteisöihin. Libanonilaisten poismuuttoon Syyrian konfliktin aikana perehtyi *Boutros Labaki*. Hän liitti Libanonin tilanteen analyysin vahvasti maan talouteen ja pakolaiskriisiin, jotka ovat yhteenkietoutuneet.

Iltapäivän session aloitti *Tuomas Martikainen* esityksellään, jossa hän pohti erilaisten kategorioiden, kuten muuttajan ja diasporan, merkitystä suhteessa liikkuvuuden nykymuotoihin, jotka haastavat perinteisen kansallisvaltiokeskeisen muuttoliikkeen tutkimuksen. *Amo Tanner* käsitteli muuttoliikkeen kasvua kehittyvissä maissa ja hänen esittelemänsä muuttoliikemalli paneutui kansainvälisen muuttoliikkeen haasteisiin. *Rusi Jaspalin* esitelmän myötä siirryttiin kuulemaan iranilaisten homoseksuaalimpiesten kokemuksista identiteetistään ja seksuaaliterveydestä Iso-Britanniassa. Näiden miesten kohdalla uskonnollinen ja seksuaalinen identiteetti ovat usein ristiriidassa. Muutto kotimaasta pois voi tilanteesta riippuen vaikeuttaa tai helpottaa eri identiteettielementtien yhteensovittamista.

Seminaarin viimeisen pääpuheenvuoron piti *Synnøve Bendixsen* aiheesta kansallisvaltio, raja ja paluu. Esityksessään hän puhui ylirajaisesta näkökulmasta paperittomiin maahanmuuttajiin Norjassa ja heidän avustettuun paluuseen. Hän kyseenalaisti kansallisvaltioon keskittyvän paperittomien hallinnan ja tutkimuksen sekä peräänkuulutti transnationaalia lähestymistapaa ilmiön ymmärtämiseksi. Bendixsen päätti puheenvuoronsa ajatuksia herättävään kysymykseen siitä, mitä näemme kun emme katso maahanmuuttajia niin kuin valtio.

Perjantai-ilta jatkui seminaarin osallistujien kesken Suomen Libanonin suurlähettilään residenssillä järjestetyn illallisen merkeissä. Mukana oli myös suomalaisia Libanonissa työskenteleviä rauhanturvaajia. Lauantaina 12.11. vuorossa oli retkipäivä kaupunkipakolaisten Shatila-leirille Beirutin keskustassa. Saimme tutustua paikallisen Beit Atfal Assamoud kansalaisjärjestön koulutuspainotteiseen toimintaan. Kävimme myös palestiinalaisissa perheissä vierailulla ja näissä tilanteissa syntyi mielenkiintoisia keskusteluja perheiden mobiilista menneisyydestä ja melko paikalleen pysähtyneestä arjesta.

Ryhmäkuva seminaariin osallistujista. Kuva: Milja Rämö.

Ismo Söderling

Verkostotutkija, VTT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Tutkimusmatkailua nykypäivän Kuubassa

Amerikansuomalaiset siirtolaiset työskentelivät raskaissa kaivos- ja metsätöissä eri osavaltioissa viime vuosisadan alkupuolella. Kaikille Yhdysvallat ei ollut Eldorado, kultamaa. Amerikansuomalaisten keskuudessa iti ajatus helpommasta elämästä. Niinpä sekä maahan että sen lähialueille perustettiin erilaisia utopia-yhdyskuntia, jotka aikansa elettyään kuihtuivat pois. Suomalaisista ei välttämättä ollut farmareiksi outoihin oloihin. Usein kysymyksessä oli myös erilaisia yhteiskunnallisia kokeiluja – usein sosialistisia – jotka sitten lopahitivat keskinäiseen riiteltyyn. Ahkerat eivät halunneet elättää vähemmän työteliäitä.

Eräs tällainen ihanneyhteiskunta syntyi Kuubaan vuonna 1902 Itabo-nimiselle paikkakunnalle. Alueelle muutti toistakymmentä suomalaisperhettä, joista sitkeimmät kitkuttelivat maassa 1970-luvulle asti. Varsin pian pääosa työväenhenkisen Itabon hedelmäfarmareista palasikin Yhdysvaltoihin. Mukan oli myös Huovisen perhe, jonka Väinö-poika usein vanhemmalla iällä muisteli elämää Kuubassa.

Väinö muutti sukunimensä Hooveriksi. Hän lienee tunnetuin amerikansuomalainen. Väinö Hoover perusti toisen maailmansodan jälkeen menestyvän insinööritoimiston, joka keskittyi mm. ilmailu- ja avaruustekniikkaan. Ilmeisesti hänen firmansa kehittämällä suunnistuslaitteella oli suuri osuus siihen, että amerikkalaisien 1960-luvun kuumatkatkailut onnistuivat.

Kävin Itabossa aineistonkeruumatkalla marraskuussa 2016. Paljon kertyi materiaalia mukaan instituutin arkistoon, kiitos oppaani Jesserin. Hänen apunsa ja ”junailutaitonsa” erilaisten rekisteriviranomaisten parissa oli mieleenpainuva kokemus. Yleensäkin kuubalaisten auttamishalu ja vieraanvaraisuus teki suuren vaikutuksen.

Kuubalaiset mielellään kertoivat, että heidän on kiittäminen yhteiskunnallisesta kehityksestään vuonna 1959 toteutettua sosialistista valtakumousta. Ystäväni olivat hämmästyneitä kuultuaan, että mallia oli harjoitettu jo viime vuosisadan alkupuolella huonolla menestyksellä suomalaisvoimin Itabossa ja Omajassa.

Kuvassa Itabon asemarakennus, joka jäi kylmilleen muutama vuosi sitten paikallisen sokeritehtaan lopettamisen myötä.
Kuva: Ismo Söderling.

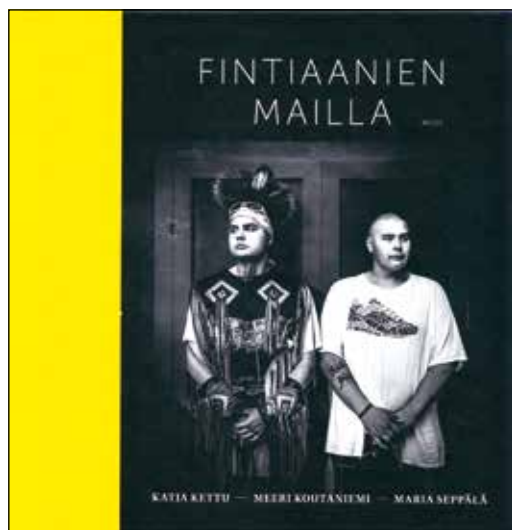
Katja Kettu, Meeri Koutaniemi ja Maria Seppälä: *Fintiaanien mailla*. WSOY 2016. 320 s.

Amerikansuomalaisten ja intiaanien yhteistä polkua etsimässä

Kirjan luettuani laitoin sormeni näppikselle ajatuksella "tämähän on selvää pääsinlihaa". Mutta jotenkin sormet hyytyivät ja ajatukset niiden mukana. Päätin nukkua yön yli. Tämä kannatti, sillä putkiaivoni olivat järjestelleet asioita nukkuessani. Pääkysymys mielessäni alkujaankin oli: "onko kysymyksessä kirja fintiaaneista vai intiaaneista, USA:n alkuperäiskansasta". Pikkuhiljaa olen kallistumassa jälkimmäiselle kannalle: tekijät ovat lähteneet tekemään kirjaa intiaanien ja suomalaisten yhteisistä jälkeläisistä findiaaneista (fintiaaneista), mutta päätyneet loppujen lopuksi tuottamaan eepseen kertomuksen pohjoisten osavaltioiden (Michigan, Minnesota, Wisconsin) alkuperäiskansan nykyhetkistä ja niihin johtaneista tekijöistä. Tavatut fintiaanit olivat toki tietoisia pohjoisesta ulottuvuudestaan, eli suomalaisesta taustastaan, mutta se ei heitä paljoakaan ilahduttanut, kun päälle painavut edelleen valtaväestön syrjintä, kehnot elinolot ja käsistä karannut huume- ja alkoholioongelma. Lukijan kannalta siirtymä suurempien kokonaisuuksien tarkasteluun on perusteltua sikäläkin, että findiaaneista löytyy suomeksikin uutta tietoa kohtuullisen paljon – viimeksi asiaa on tarkastellut Lauri Seppälä *Tiede*-lehden numerossa 11/2015.

Loppujen lopuksi kirja on siis eräänlainen hätähuuto amerikkalaisen alkuperäiskansan puolesta. Mutta kuten teoksesta hyvin selviää, intiaanit eivät ole heittäneet tomahawkiaan kaivoon, vaan ryhtyneet uudelleen herättämään kulttuuriaan henkiin. Tästä tekijät antavat mainioita esimerkkejä seuraamalla mm. powwow- ja midewiwin-seremonioita. Edellinen on intiaanien yhteinen sosiaalinen kokoontuminen (tyyliin amerikansuomalaisten FinnFest). Sen sijaan midewiwin-seremonia on alkuperäiskansan tarkkaan varjeltu hengellinen kokoontuminen – eräänlaista shamanismia.

Kirjan näkökulma kääntyy lopussa kansalaisaktivismiin esittelyksi. Tekijät seuraavat,

miten intiaanit osoittavat mieltään huonojen elinolojensa puolesta. Teoksesta käy erinomaisesti selville, että vuosikymmenien hiljaiselon jälkeen alkuperäiskansat ovat saamassa oikeutusta ajamilleen asioille. Tähän on useita syitä: USA:ssa presidentti Obama on suhtautunut vähemmistökyseksiin suurella pietetillä, samaa tuntuu tekevät Kanadan uusi pääministeri Justin Trudeau. Toisaalta kansalaisoikeuksien puolustaminen on kallista. Tässä suhteessa apua ovat tuoneet rahavirrat, joita reservaatien kasinot tuovat asukkailleen. Intiaanien taistelua helpottaa sekin, että omista joukoista on noussut lakimiehiä ja -naisia, jotka ovat ottaneet kansansa asiat omikseen.

Kirjaa voitaisiin luonnehtia kuvitetuksi tietokirjaksi. Teoksen kuvitus on Meeri Koutaniemen vankan ammattitaidon erinomainen näyte. Jotkut kuvat vaikuttavat poseerauksilta, mutta pääsääntöisesti kuvat tukevat mainiosti tekstiä. Teoksesta selviää (s. 238), että fintiaani Arne Vainion Ivy-vaimo on vuosia kuvannut ja dokumentoinut yhteisönsä elämää. Olisi hieno kulttuuriteko saada näitäkin kuvia esille vaikka Siirtolaisuusinstituutin näyttelyyn.

Tutkijana ja fintiaanien kulmilla jonkin aikaa asuneenakin huomio kiinnittyi pariin seikkaan. Tekijät saivat osallistua salaiseen midewiwin-seremoniaan ainakin osittain. Heille näytettiin yhteisön salaista rituaalikääröä, jonka valokuvaamista ei pidetty kunnioitettavana. Nähdyn kääron piktogrammeista eli eläinhahmoista kirjassa on kuitenkin jälkikäteen tehty selkeä hahmotelma. Jos valokuvan julkittuominen ei ole alkuperäiskansalle mieluista, toki olisi jälkikäteisen piirtämisenkin voinut jättää pois.

Kirjassa on myös Katja Ketun mukailema tarina Jingo Viitalan inspiroimana. Jenny "Jingo" Viitala Vachon (1918–2009) oli Michiganissa Toivolan kylässä asunut taiteilija, jota haastattelin monta kertaa. Jenny myös lahjoitti Siirtolaisuusinstituutille ornaa taidettaan ja tuotantoaan. Kirjan lähdeluettelossa ei ole mai-

Powwow-juhlien avaisissa marssivat ensiksi päälliköt ja heti heidän peräänsä sotaveteraanit. Keweenaw Bay on Pohjois-Michiganissa keskellä suomalaisalueita (Kuva: <http://www.kbic-nsn.gov/>).

nintaa, mistä Jennyn alkuperäistuotoksesta muokkaus on tehty. Sinällään teoksessa esitetyt pienet tarinat mainiosti tuovat kirjaan lisäväriä ja –informaatiota. Varsinkin Mokkaasiini Miken tarina on verraton. Intiaanien keskuudessa parisuhde-ero käy mutkattomasti: jos isännän kasino- tai peuranmetsästysmatka on venähäntänyt liian pitkäksi, saattaa ulko-oven edessä odottaa mokkasiinit. Ne ovat merkki siitä, että sisään ei ole nyt eikä jatkossakaan asiaa. Käsitteekseni tämä kulttuurihistoriallinen oivallus ei ole toistaiseksi levinnyt laajemmalle.

Kuten arvoisa lukija on huomannut, olen tietoisesti kirjoittanut teoksen kohderyhmän usealla eri tavalla: intiaanit, findiaanit, fintiaanit, alkuperäiskansa jne. Kanadassa ja USA:n suomalaisten keskuudessa käytettiin aikoinaan suomenkielisessä puheessa myös lyhempää termiä ”intti”. Oli miten oli, kirja on monumentaalinen teos amerikansuomalaisuuden yhdestä erikoispiirteestä eli kansojen sekoit-

tumisesta huipentuen intiaanikansojen nykytilanteen tarkasteluun yleisemmälläkin tasolla.

Siunatuksi lopuksi esitän haasteen Siirtolaisuusinstituutille: instituuttia perustettaessa 1970-luvun alussa tavoitteeksi asetettiin erityisesti Suomesta ulkomaille suuntautuneen siirtolaisuuden tutkiminen ja dokumentointi – maahanmuuttohan noihin aikoihin oli minimaalista. Säätiö tekisi todellisen kulttuuriteon, jos se pystyisi edistämään kirjan kääntämistä englanniksi. Kääntämisen ansaitsee paitsi kirja itse, myös sen kohderyhmä eli findiaanit. Kansojen itsetunnon kohentamiseksi tarvitaan tikapuita, jotka valmistuvat askelma kerrallaan. Ketun, Koutaniemen ja Seppälän teos olisi englanninkielisenä erittäin merkittävä askelma USA:n pohjoisosissa elävien alkuperäiskansojen edustajille heidän tikapuidensa rakentamisprojektissa.

Ismo Söderling

Heidi Ruohio: Suomalaiset kansainvälisesti adoptoidut. Perheeseen ja kansaan kuuluminen. Nuoristutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 181. 190 s.

”Ainahan voi adoptoida, jos ei saa omia lapsia”

Väestöliitossa perustettiin vuosituhaten alkupuolella työryhmä pohtimaan maamme väestöllistä tulevaisuutta. Maahanmuutto oli kasvussa, perheen ja työn yhdistäminen oli yhtä jähmeää kuin tänäkin päivänä ja suuret ikäluokat olivat eläköitymässä oikein urakalla. Samoin ensisynnyttäjien ikäkeskiarvo tuntui vain kohoavan. Kollegoideni Anneli Miittisen ja Osmo Kontulan kanssa pidimme palaverin poikineen pätkäillessämme, miten maamme väestökehitykseen voidaan vaikuttaa – ja onko

siihen syytä vaikuttaa. Teimme kolme skenariota tulevaisuuden väestönkehitykseksi. Yksi skenario sisälsi kansainvälisten adoptioiden lisäämisen. Tuolloin maahamme tehtiin vuodessa n. 200 kansainvälistä adoptiota. Laskimme, että mikäli adoptioissa lähestyisimme muiden Pohjoismaiden tasoa, määrää voisi olla lähes kolminkertainen. Vaan kuinka sitten kävikään: tällä hetkellä adoptiot ovat edelleen 2000-luvun alun lukemissa. Kyse ei ole suinkaan siitä, että adoptiotarvetta ei olisi. Sen sijaan moni luovuttava maa on tiukentanut valmiuksiaan: Venäjältä lapsia ei juurikaan enää tule, Kiinasakin on mielipide kääntynyt.

Tässä yhteydessä on syytä todeta painokkaasti, että kansainvälisen adoption tarkoituksena on aina edistää lapsen etua. Kansainvälisessä adoptiossa noudatetaan lapsen oikeuksia kunnioittavia käytäntöjä.

Maailmassa on tehty noin miljoona kansainvälistä adoptiota toisen maailmansodan jälkeen. Suomi on ollut osa tätä kansainvälistä perhe- ja siirtolaisuuspolitiikkaa. Muistissamme on hyvin ajat sodan jälkeisiltä vuosikymmeniltä, jolloin Suomesta adoptoitiin lapsia ulkomaille. Raskain vaihe lähihistoriassamme oli Ruotsiin siirrettyjen sotilasten kohtalo, sillä heistä noin 3000 jäi adoptoituina läntiseen naapurimaahamme. Suunta kääntyi varsinaisesti 1980-luvulla, jolloin maahamme alkoi tulla kansainvälisten adoptioiden seurauksena lapsia lisääntyvässä määrin.

Kansainvälinen adoptiokäytäntö on monitieteinen ilmiö, jota voidaan tarkastella mm. perhepolitiikan, väestöpolitiikan, sosiaalityön ja siirtolaisuustutkimuksen tarjoamien ”silmlänsien” kautta. Heidi Ruohio tarkasteleekin väitöskirjassaan adoptiota monitieteisesti, joskin tekijän painotus on sosiaalityön kautta siirtolaisuustutkimuksessa.

Käsikirjoitus jakaantuu seitsemään pääluukuun. Kirjan dispositio on tasapainoinen ja johdonmukainen ”työkalu” tutkimukselle, ja julkaisu eteneekin tekijän ehdoilla eikä päinvastoin.

Kirjassa on kolme pääkysymystä, joihin tekijä hakee vastauksia:

1. Miten kansainvälisesti adoptoitujen minuuksien ja kuulumisen muotoutuvat erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä?
2. Millaisia merkityksiä adoptoidut itse antavat biologiselle syntyperälleen?
3. Miten biologisen syntyperän näkyvyys heijastuu sen saamiin merkityksiin ja kuulumisen kokemuksiin?

Tiivistettynä voidaan todeta, että Heidi Ruohio antaa selkeät vastaukset esittämiinsä tutkimuskysymyksiin. Itse pidän Ruohion raportointitavasta. Hän on rehellinen ker-

toessaan tutkimuksen myötä tapahtuneesta omasta kasvutarinastaan: alussa hän kokemattomuuttaan pitäytyi tiukasti valmiiksi kirjoitetuissa kysymyksissä. Kokemuksen kasvaessa tekijän rohkeus esittää spontaaneja, mutta siinäkin tarpeellisia lisäkysymyksiä kasvoi.

Koska työ kuului sosiaalityön ja perhepolitiikan sateenvarjon alle, sisältää tutkimus paljon käytäntöön liittyviä havaintoja. Itse pidin erityisesti juurimatkaileu-käsitteen tarkastelusta. Juurimatalla tarkoitetaan kansainvälisesti adoptoidun matkustamista synnyinmaahansa tarkoituksenaan tutustua siellä paikkoihin, joissa hän on elänyt syntymämaassaan. Juurimatkaileun tarkoituksena on nimenomaan sitoa lapsi/nuori omaan maahansa ja kulttuurympäristöönsä – omien biologisten juurien etsiminen ei välttämättä ole matkan keskiössä.

Toki työllä on ansioiden ohella myös omat heikkoutensa. Eniten minua häiritsi alussa esitettyjen teorioiden ja kirjallisuuslähteiden massiivisuus. Tässä suhteessa mallti ja keskittymisen tutkimuskysymysten kannalta olennaisten teorioiden tarkasteluun olisi tehnyt lukemiskokemuksen helpommaksi. Toisaalta tutkija itsekin toteaa, että työ oli hänelle kasvutarinan vertainen elämäkokemus.

Maassamme kansainvälistä adoptiota on toki tutkittu aikaisemminkin, mutta uusi tieto on aina tervetullutta. Pioneerit Riitta Högbäck, Pia Eriksson, Tarja Pösö, Hanna Raaska ja muutamat muu ovat saaneet Heidi Ruohiosta oivallisen kollegan rinnalleen.

Aloitin tämän kirja-arviointini tekstillä ”Ainahan voi adoptoida, jos ei saa omia lapsia”. Nämä ovat kirjan avaussanat. Niitä lukiessa tuli vääjäämättä mieleen Väinö Linnan Pohjantähti-trilogian ensimmäinen, monumentaalinen lause: ”Alussa olivat suo, kuokka ja Jussi”. Vaikka Ruohion kohdalla kyse on tutkimuksesta, hyväksyn kirjan kaunokirjallisen painotuksen mielihyvin. Puisevaa tutkimustekstiä on tiedemaailmassa riittävästi.

Ismo Söderling

Marko Juntunen: Poikkeustilan sukupolvet. Irakilaispakolaisuus Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, alueiden kehittäminen, 31/2016. Helsinki. 93 s.

Irakilaispakolaiset Suomessa

Antropologi Marko Juntunen on tutkinut jo pitkään irakilaisia Suomessa. Juntusta on kiinnostanut irakilaisdiasporan transnationaaliset yhteydet lähtömaahan ja muualle, Irakin alati muuttuva poliittinen tilanne sekä erilaisten kansainvälisten virtausten vaikutukset irakilaisten elämään Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön *Poikkeustilan sukupolvet* -raportissa Juntunen luo katsauksen vuoden 2015 irakilaisiin turvapaikanhakijoihin.

Vuonna 2015 Suomeen saapui 20 485 irakilaista turvapaikanhakijaa, joka vastasi kahta kolmannesta kaikista saman vuoden turvapaikanhakijoista. Tulijoiden suuri määrä yllätti kaikki ja viime syksynä suomalaiset seurasivat päivittäin muuttuvaa hakijatilannetta, uusien vastaanottokeskusten perustamista ja nopealla tahdilla muuttuvaa poliittista tilannetta niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Juntusen teos on enemmän kuin tavallinen raportti. Julkaisu on monipuolinen katsaus irakilaisdiasporan historialliseen muotoutumiseen Suomessa, kuvaus turvapaikanhakijoiden matkasta Euroopan halki syksyllä 2015 ja irakilaisten asettumisesta Suomessa. Kirjoituksen punainen lanka on pitkään kriisiytyneen valtion traumatisoimat kansalaiset ja heidän keskinäiset poliittiset, etniset ja uskonnolliset jakolinjansa.

Poikkeustilan sukupolvet alkaa kuvauksella Irakin mutkikkaan poliittisen ja uskonnollisen tilanteen taustoihin ja kehittymiseen. Vuonna 2003 päättyneen Saddam Husseinin aikakauden jälkeen maassa alkoi uusien poliittisten voimien nousu, joista merkittävimmäksi nousi poliittinen shialaisuus. Entisen eliitin jäsenten asema kävi tukalaksi ja loi tarpeen etsiä uusia identiteettejä, joista sunnalaisuus tarjosi yhden vaihtoehdon. Irakin politiikan uskonnollistuminen oli osaltaan auttamassa Isisin aluevaltauksia vuonna 2014.

Kasvavan uskonnollisen vastakkainasettelun taustalla oli valtion kykenemättömyys ja kenties myös haluttomuus lopettaa väkivallan ja pelon kierrettä, joka jatkoi Saddam Husseinin pelolla hallitsemisen taktiikkaa. Ihmisten menettivät uskonsa ja luottamuksensa toisiinsa ja näin ollen erilaiset uudet ja vanhat ryhmäsitoumukset pääsivät nousemaan esiin. Irakin sisäiset ryhmittymät vaikuttavat monin tavoin myös irakilaisdiasporassa.

Irakin ja Syyrian kriisin pitkittyminen ja vuosikausia paossa olleiden toivottomuuden

kasvu olivat tärkeitä osatekijöitä kesän ja syksyn 2015 suuressa turvapaikanhakijoiden määrässä Eurooppaan. Kun rajat kerran pettivät, niin niiden sulkemiseen kului useita kuukausia. Vasta Turkin

Euroopan unionin kanssa tekemä sopimus pakolaisten palauttamisesta Turkkiin maaliskuussa 2016 rauhoitti tilanteen.

Juntunen nostaa matkapuhelimet ja sosiaalisen median tärkeään rooliin syksyn 2015 pakolaistilanteen kehityksessä. Sosiaalisessa mediassa tieto kulkee reaaliaikaisesti ja kertautuessaan se ohjaa suuria määriä ihmisiä tekemään samankaltaisia ratkaisuja. Esimerkiksi Facebookin monet keskusteluryhmät välittivät uutisia, varoituksia ja mahdollisuuksia Euroopan-matkaa varten ja sen aikana. Luultavasti juuri sosiaalisen median merkitys nostetaan keskeiseen asemaan, kun lähiaikoina alamme saada suurempiin aineistoihin perustuvia tutkimuksia viime syksyn tilanteesta.

Esitellessään suomalaista irakilaisväestöä Juntunen tuo esille diasporan historialliset kerrostumat. 1990-luvun alkupuolella maahan tuli uskonnollisia shiapakolaisia ja hieman myöhemmin sekulaareja vasemmistolaisia ja kurdeja. Saddamin kukistumisen jälkeen Suomeen alkoi tulla hänen entisiä tukijoitaan sekä eri vähemmistöihin kuuluvia henkilöitä. Kunkin pakolaisryhmän taustat olivat erilaisissa poliittisissa asetelmissa ja ryhmien välisiä jännitteitä syntyi myös Suomessa. Tämän jännitteisyyden kuvaamiseen Juntunen käyttää raportissa paljon aikaa, ilmeisesti alleviivatakseen keskinäisen kyräilyn merkitystä irakilaisen diasporan ymmärtämisessä.

Marko Juntusen pitkäaikainen tutkimuskokemus Suomen irakilaisyhteisön parissa on mahdollistanut poikkeuksellisen monipuolisen ja arvokkaan raportin kirjoittamisen. Suositellen teoksen tutustumista lämpimästi kaikille, joita kiinnostaa Suomessa olevien vähemmistöjen elämän linkittyminen aikaisempiin kotimaihinsa ja niiden poliittisiin melskeisiin. Teos tarjoaa myös paljon pohjatietoa irakilaisten asemasta ja elämästä Suomessa. Tieto tulee tarpeeseen, sillä vaikuttaa siltä, että irakilaisista on tulossa Suomen suurin Euroopan ulkopuolelta lähtöisin oleva vähemmistö.

Tuomas Martikainen

**Uusia
julkaisuja**

Tilaukset/Orders:
<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>
email: satu.lopponen@utu.fi

Arno Tanner & Ismo Söderling (toim.)

Venäjänkieliset Suomessa Huomisen suomalaiset

Venäjänkielisiä asuu tällä hetkellä maassamme noin 72 000. Heitä on siis runsas viidennes kaikista Suomessa asuvista siirtolaisista. Venäläiset ovatkin tällä hetkellä selvästi suurin vieraskielinen vähemmistöimme.

Maahanmuuttoon monipuolisesti perehtyneiden dosenttien Arno Tannerin ja Ismo Söderlingin toimittama kirja tuo esiin kokoneiden pitkän linjan Venäjä-tutkijoidemme näkemyksiä Suomen venäjänkielisten ilonaiheista ja kipupisteistä.

Kirja valottaa venäjänkielisten väestöllisiä tunnuspiirteitä, Venäjältä Suomeen muuton historiallisia lähtökohtia sekä kotoutumiseen liittyviä onnistumisia ja haasteita. Erityisryhmistä esiin nousevat mm. inkeriläiset ja ortodoksit osana suomalaista yhteiskuntaa. Kirjassa myös tarkastellaan, miten Venäjän ulkopolitiikan kohteena ovat ulkomailla asuvat Venäjän kansalaiset. Suomessa venäläisiä kaksoiskansalaisia on noin 20 000 henkeä. Kirja tarjoaa tutkittua tietoa Venäjältä tulleista siirtolaisista poliitikoille, virkamiehille, akateemiselle maailmalle, medialle sekä asiasta kiinnostuneille kansalaisille.

Julkaisuja 3. Siirtolaisuusinstituutti 2016. 208 s.

ISBN: 978-952-7167-11-3 (printed)

ISBN: 978-952-7167-12-0 (eBook)

ISSN: 2343-3507 (printed)

ISSN: 2343-3515 (eBook)

Hinta 20 €
+ toimituskulut

Elli Heikkilä & Tuomas Martikainen toim.

Maassamuutto ja siirtolaisuus kehityksen moottoreina?

IX Muuttoliikesymposium 2015

Siirtolaisuusinstituutti on vuodesta 1975 lähtien järjestänyt viiden vuoden välein Muuttoliikesymposiumin. Vuoden 2015 yhdeksännen symposiumin teemana oli Maassamuutto ja siirtolaisuus kehityksen moottoreina? Näkökulmia Suomen alueelliseen ja väestölliseen tulevaisuuteen. Esitelmöitsijöinä ja alustajina olivat alan asiantuntijat ja päätöksentekijät.

Symposiumissa keskityttiin erityisesti maahanmuuttoon ja Suomen sisäisiin muuttoliikkeisiin. Vuoden 2015 syksyllä tapahtuneen laajan pakolaiskeskustelun vuoksi muut muuttoliikkeiden muodot jäivät vähemmälle huomiolle. Symposium nosti kuitenkin esiin myös muuttoliikkeiden muita näkökulmia ja vaikutuksia. Muuttoliikkeet näyttävät erilaisina eri puolilla Suomea, kuten maakuntavaikuttajien näkemykset osoittavat. Kirja antaa ajankohtaista tietoa julkisen sektorin edustajille, poliittisille päätöksentekijöille, tutkijoille ja laajalle muuttoliikkeistä kiinnostuneelle yleisölle.

Julkaisuja 4. Siirtolaisuusinstituutti 2016. 124 s.
ISBN 978-952-7167-13-7 (printed)
ISBN 978-952-7167-14-4 (eBook)
ISSN 2343-3507 (printed)
ISSN 2343-3515 (eBook)

Hinta 20 €
+ toimituskulut

Edward W. Laine / Edited by Auvo Kostainen

A Century of Strife: The Finnish Organization of Canada 1901-2001

A Century of Strife: The Finnish organization of Canada was written by the Finnish Canadian Archivist and historian Edward W. Laine (1940-2003). The study was almost completed by Laine, and has been accordingly edited by professor Auvo Kostainen for publication by the Migration Institute of Finland in Turku.

Canadian Suomalainen Järjestö, the Finnish Organization of Canada, has been active from 1901. It has been one of the central organizations for Finnish immigrants in Canada with politically leftist sympathies. The volume explains the Finnish Canadian history as an integral part of Canadian statehood. Laine discusses the realities of the immigrant life concentrating especially on the turbulent periods in Canadian history of World War I and World War II, at the time when pressure was heavy towards the immigrants and their status in the country was questioned.

All these and many other transnational aspects are carefully considered by Laine, who also writes a more general analysis of the post World War II decades, a time when the immigrant population had created new generation, and new immigrants with differing, more educated background began to pour in.

Julkaisu 2. Siirtolaisuusinstituutti 2016. 185 s.

ISBN: 978-952-7167-09-0 (printed)

ISBN: 978-952-7167-10-6 (eBook)

ISSN: 2343-3507 (printed)

ISSN: 2343-3515 (eBook)

Hinta 20 €
+ toimituskulut

